

Dagboek van een

**Zutphense
pelgrim**

op weg naar

**Santiago
Compostela**

Waar komt toch het idee vandaan dat het leven een weg is
die wij moeten gaan?

Wij gezetenen, ingezetenen, zittenblijvers, ingeblikten,
wij koesteren zulke vragen en gedachten liever niet;
daar komt alleen maar onrust van.

Wij mensen blijven liever zitten waar we zitten
en waar wij ons bij neerleggen, daar voelen wij ons thuis.

Zo koen we nergens en vinden geen thuis,
geen onderdak dan waar wij onszelf aantreffen
en waar wij - gemakshalve maar gebleven zijn.

Maar in huizen als onze kerk komen we om te gaan,
treden we binnen om naar buiten te gaan -
hetzelfde, maar toch anders: vertroost en bemoedigd,
opgewekt en uitgedaagd, opstandig, omdat wij hier
ons laten gezeggen dat het leven is:
vallen en opstaan, opstaan en verdergaan
met een lied op de lippen als pelgrims - in nacht en ontij
onderweg naar de horizon van licht en ruimte.

En er zijn er die zo gaan, die opstaan van huis en haard,
die opstaan van heilig en veilig en met de rug naar het verleden
oog in oog gaan staan met wat de toekomst brengen zal.

Er zijn er die zich niet neerleggen
bij wat voor ogen is, die verder willen zien
dan wat binnen handbereik is en die op weg gaan
naar een horizon van ongekende en ongeweten mogelijkheden.
Er zijn er die gaan juist uit trouw om wat zo
vertrouwd geworden is;
die gaan om terug te keren en die gaandeweg willen leren
dat thuis een plaats is om naar terug te keren.

Iemand zei: de kortste weg naar jezelf
is een reis om de wereld.

En je kunt je zelf leren kennen overal en nergens;
in Oost en West, in Noord en Zuid,
thuis en onderweg, maar alleen zo:
sprekend met twee woorden, want wie alleen maar
blijft zitten waar-ie zit, die houdt de adem in
om net niet te stikken.

En dat is goed bij verstoppertje maar leven is dat niet.

Daarom staan mensen op en gaan op zoek, op zoek
naar nieuwe mogelijkheden, naar ongekende verten,
naar ongeweten kansen - eigenlijk op zoek
naar een nieuw verstaan van wat "thuis" is

wat eigen is en vertrouwd.

Dan staan mensen op en - zegt Paul van Vliet;
 "Dan ga je op zoek door de stad en het land
 opzoek naar jezelf, naar een hand voor je hand;
 naar een land war je thuis is een stad waar je huis is;
 ga je op weg door de stad en het land
 op zoek naar een hand voor je hand".

Op zoek naar een hand voor je hand en dat kan overal zijn
 - ook hier in Zutphen.

En langs 's Heren wegen zijn er de wegwijzers, de handreikingen,
 de vingerwijzingen.

Want bij uitgaan hoort ingaan
 en bij weggaan hoort thuiskomen
 zoals inademen hoort bij uitademen.

Rutger Kopland schrijft:

"Weggaan is iets anders dan het huis uitsluipen,
 zacht de deur dichttrekken achter je bestaan en niet terugkeren.

Je blijft iemand op wie wordt gewacht.

Weggaan kun je beschrijven als een soort blijven.

Niemand wacht want je bent er nog.

Niemand neemt afscheid want je gaat niet wèg".

Je gaat niet wèg, je gaat ónderweg,
 en of het nu is naar De Waarden of
 of naar Santiago, naar Zutphen of naar Finisterre,
 het einde der aarde - wij zijn allemaal mensen van de weg,
 mensen van de Heer die zichzelf noemt: de WEG.

Daarom is de een niet zo heel veel anders dan de ander
 zolang we in onszelf en in elkaar herkennen
 het verlangen om opgewekt op te staan
 en op weg te gaan op de weg voor ons - bepakt en bezakt
 met allerlei zaakjes voor het leven van ieder uur
 en elke dag, bekleed met de wapenrusting Gods
 en vergezeld van de gebeden van wie je lief zijn
 en gedragen door de zegen van Hem voor wie
 een Jacobus meer of een Jacobus minder
 aan zijn rechterhand niet uitmaakt.

Amen.

Waar komt tocht het idee vandaan
dat het leven een weg is die wij moeten gaan?

Waar het idee om de weg van Santiago, de Camino de Santiago de Compostela te gaan fietsen vandaan komt? Jaren geleden las ik in een tijdschrift van de A.N.W.B een artikel over twee fietsers die hun tocht naar Santiago beschrijven. Dat greep mij erg aan en ook bij mij werd het verlangen wakker om ook eens zo'n tocht te gaan maken. Maar je hebt nog een volledige baan en je zit in allerlei vrijwilligersorganisaties en dan komt het er niet van. Je legt het plan terzijde en bewaart het op de plank: later misschien te verwezenlijken.

Dat later was er sneller dan ik gedacht had. Door omstandigheden raakte ik in de WAO, mijn huwelijk liep op de klippen en ik moest verhuizen. Al deze gebeurtenissen versnelden het proces van: ga nu de planken van je leven eens opruimen. Actieve en direct functionerende mensen, menen vaak dat zij geen tijd hebben om eens orde op zaken te gaan stellen in hun eigen leven, de activiteiten en de omgang met mensen is veel belangrijker. Maar ik voelde dat ik er nu niet meer omheen kon en er ook niet meer omheen wilde.

Ik werd lid van de Jacobsvereniging in Nederland, kreeg hun blad, bezocht vergaderingen en luisterde naar de vele verhalen die pelgrims mij vertelden en keek naar dia's die onderweg door verschillende mensen gemaakt waren. Daaruit begreep ik, dat *DE WEG* vol is met menselijke contacten, cultuur, natuur, lichamelijkeheid en dat er gaandeweg er iets onherroepelijks met je gebeurt. Al deze ervaringen daagden mij uit om ook *DE WEG* naar Santiago te willen gaan, beleven, voelen.

Het zou geen korte reis worden, ik wilde er bijna vijf maanden voor uittrekken. Ik wilde er geen reis van tegen de klok van maken. Ik wilde onderweg langzaam aan een pelgrim worden. Langzaam wilde ik ook wennen aan der andere manier van leven als je 5 maanden bent aangewezen op een tent en op je fiets. Ik wilde ook alles, of bijna alles, wat onderweg te zien zou zijn, bekijken. Ook wilde ik de tijd nemen voor de ontmoetingen die ik met mensen zou hebben. Maar ik wilde ook voorkomen dat je, na twee maanden fietsen, binnen 24 uur weer thuis op je eigen stek zit. Dan ontstaat er volgens mij een soort jetlag, een soort cultuurschok, wat je langzaam hebt opgebouwd, is zo weer teniet gedaan.

Fietsen en kamperen vind ik leuk en ik had het al vele malen gedaan, al wel 15 jaar. Ik ben in Noorwegen, Duitsland, België, Denemarken en Zweden geweest. Allemaal op de fiets, soms was het voor een korte periode en soms een wat langere. Dat vind ik heerlijk, met je fiets, tentje op weg te zijn. Ook vind ik het heerlijk om dat alleen te doen, je bent helemaal op jezelf aangewezen, je bepaalt je eigen tempo en hoeft niet te overleggen en compromissen af te sluiten. Het nadeel van alleen gaan, is wel dat je overal alleen voor staat en geen ervaringen kunt uitwisselen. Als je alleen op reis gaat, ben je geen groep en mensen zullen je onderweg veel sneller aanspreken en willen ook eerder contacten met je leggen. Dit zorgt ervoor, dat je onderweg niet echt alleen bent en je ontmoet soms de interessantste mensen.

Ik had besloten om op 6 mei 1996 op de fiets te stappen, de dag na Bevrijdings-

dag. Veel vrienden en kennissen lieten mij merken dat ze tocht wel op een of andere manier afscheid van mij wilden nemen. Ik besloot omdat te doen met het houden van een vesper in de St. Walburgiskerk in Zutphen. In de kerk worden in de koude periode van het jaar de diensten gehouden in de Credo-kapel onder het toezien van de 12 apostelen die op het plafond afgebeeld zijn. Ook St. Jacobus is daarbij, voorzien van schelp en pelgrimsstaf. In de meditatie die daar werd uitgesproken werd stilgestaan bij de vraag: "Waar komt toch het idee vandaan dat het leven een weg is die wij moeten gaan?"

Eerste week van 6 tot en met 13 mei

Maandag

Ik stond vroeg op en maakte de laatste voorbereidingen voor mijn lange tocht. De burens stonden al klaar met koffie en fototoestellen. We namen afscheid en ik ging op weg naar Arnhem. Ik volgde een LF-route, maar ik ging niet de Posbank over zoals de route mij voorstelde. Ik ging van Dieren rechtstreeks naar Arnhem. Voor het station de route naar Maastricht gezocht en gevonden. De eerste brug werd genomen, de brug over de Rijn. Toen via de dijk naar Bommel. Op het eerste bankje wat ik tegenkwam dronk ik wat water. In de buurt waren kinderen aan het spelen. Één van de kinderen kwam bij mij staan terwijl ik een koekje at en wat water dronk. Hij had kennelijk ook dorst, want hij wilde ook wat water. Dat kon en toen vroeg hij waar ik vandaan kwam. Uit Zutphen helemaal? Ja hij was daar wel eens geweest, het was heel ver weg. Het liep al tegen vieren en ik wilde die avond wel in Groesbeek op een staatsbosbeheercamping kamperen, dus ik ging weer op weg. Verder langs de dijk naar Bommel. Daar bleek dat de dijk naar Nijmegen was afsloten voor het verkeer, want men was met de dijkverzwaring begonnen. De dijk slingerde als een bruin lint langs de Waal en voor auto's echt niet te berijden, maar fietsers trekken zich daar niet zo erg veel van aan. Ik besloot over de dijk toch Nijmegen te bereiken. Af en toe moest ik een stukje lopen. Van het landschap links en rechts van de dijk is erg weinig overgebleven. Het zal nog lang duren denk ik voordat alles weer groen is en de bomen weer fier langs de dijk staan.

Op de brug over de Waal had ik een mooi uitzicht op de stad Nijmegen. Het Waalfront vind ik niet zo mooi als het gezicht wat je op Zutphen hebt, maar echt lelijk is nu ook weer niet. Het Valckhof valt meteen op als je naar Nijmegen kijkt. Veel tijd om het te bekijken gunde ik mijzelf niet, dus verder. Door Nijmegen richting Groesbeek. Even buiten Nijmegen kom je op een mooi fietspad dwars door het bos. Onderweg nog bij een paar mensen de weg naar de camping gevraagd. Ik was al iets te ver gefietst. Op de camping de tent opgezet, het is er heel erg stil. Alleen op een weijtje wat lager in het bos staan een paar caravans. Ik zet mijn tentje in het bos onder de bomen, maak mijn potje klaar en wil gaan douchen, maar de douche is een koude en dat lokt niet erg aan bij deze temperaturen. Ik heb een goed gevoel over deze dag en val bijna onmiddellijk in slaap.

Dinsdag

ORDE VOOR DE VESPER

5 mei 1996

de vijfde zondag van de Paaskring

ZONDAG CANTATE DOMINO

De volgende morgen wijst de temperatuur enkele graden boven nul aan, maar ik heb uitstekend geslapen. De zon schijnt en als de zon op een plekje voor de tent schijnt, was ik mezelf helemaal met koud water. Daar frist een mens van op want fietsen is toch wel een zweterige aangelegenheid. Om half elf zit ik op de fiets, ik heb immers geen haast en Santiago is nog ver. Ik zoek de weg weer op en door een prachtig bosgebied fiets ik naar Mook. Onderweg geniet ik van uitzichten op Duitsland en Brabant, zit aan de kant van een zandpad over een dalletje uit te kijken, ik geniet en niet onbelangrijk: de zon schijnt. In Gennep bewonder ik het mooie gemeentehuisje met oud-hollandse gevel en langs de hoofdstraat, dwars door Gennep liggen ook enkele fraaie huisjes. Ik doe wat boodschappen en even buiten Gennep eet ik mijn boterhammetje op. Schoolkinderen fietsen voorbij. Ik zit en kijk toe. Het is er stil en aan de bomen begint voorzichtig wat groen te voorschijn te komen. Bij Mook kom ik in de uiterwaarden van de Maas. Overal staan fruitbomen in bloei en in het zonnetje is het lekker fietsen. Van de kar die achter mijn fiets hangt heb ik helemaal geen last, ik merk eigenlijk niet eens dat hij er achter hangt. In Afferden nog even wat rondgefietst. Eerst naar de kerk, maar die bleek dicht. Ik kom langs een Mariakapel, waar ik ben afgestapt en even naar binnen ben gegaan om even te zitten. Binnen blijken er voorbereidingen aan de gang te zijn voor een huwelijk. Een fluitiste is aan het oefenen en de pastoor loopt regelend rond. Niet echt een goed moment om de sfeer van de kapel in te zuigen, dus ga ik maar weer verder. Langs de mooie molen naar de camping. Ook dit is een camping van het staatsbosbeheer. Twee weitjes in het bos waar niemand is. Ik haal mijn matje te voorschijn, hang mijn bezwete kleding aan de lijn en ga lekker in het zonnetje liggen bakken. Nu schijnt de zon en morgen kan dat wel weer heel anders zijn. Vandaag zeer ontspannen gefietst en niet veel nagedacht. Ik slaap uitstekend, maar ben wel weer vroeg wakker.

Woensdag

Het is vannacht weer koud geweest, de thermometer wijst enkele graden boven nul aan. Ik scharrel wat aan en ik zit om half negen op de fiets. Zoek de route weer op en fiets langs stille wegen omzoomd met bos en aspergevelden naar Well. Daar ben ik rechts van de Maas gebleven, want ik wilde Arcen weer eens even bekijken. Ik was daar al eens eerder geweest en toen was mij die oude muur met z'n toren langs de Maas opgevallen. Maar .. als ik er ben staat er een grote schutting voor en is er niets van al dat moois te zien, jammer. Ik ga dus maar verder en zie even verderop een oude watermolen die langs de weg ligt. Die had ik vroeger niet gezien, dus de omweg is niet helemaal voor niets geweest. De kasteeltuinen die bij Arcen liggen worden druk bezocht door toeristen die de in bloei staande struiken willen bekijken. Ik heb echter geen zin om tussen de toeristen in te gaan lopen, dus besluit ik om verder te gaan. Ik heb de wind nog steeds achter, maar het is niet erg zonnig. Als ik bij de Maas ergens mijn boterham ga opeten blijkt het pas hoe hard het waait, de plak kaas waait haast van mijn boterham. Even voor Venlo zie ik links van de weg een kapelletje liggen. Het is een bedevaartskapel van de Onze Lieve Vrouwe van Genooy uit 1846. Ik ga er naar binnen en meteen valt een Mariabeeld met Kind op. Het is er stil en uit de wind. Er komen nog meer mensen binnen. Zij steken

een kaars aan en gaan even zitten bidden, of is dat nu mediteren? Ook ik steek kaarsen aan, 5 in totaal. Voor iedere groep mensen één die ik in Zutphen heb achter gelaten. En in het boek schrijf ik een gebedsintentie: Voor een veilige tocht naar Santiago de Compostela in Spanje. Het aansteken van de kaarsen vind ik nu nog erg Rooms en met het zitten in de kapel heb ik ook nog wat moeite. Het ordenen van je gedachten en gevoelens is iets wat een protestant niet van huis uit geleerd heeft. Maar ik blijf oefenen. Ik merk wel dat het even stil blijven staan als je op weg bent, moed en steun geeft. Je bent toch alleen en je moet alles alleen maar zien te regelen. Daarna scharrel ik Venlo en Blerick door. Het boekje geeft goede aanwijzingen en de bordjes zijn redelijk gemakkelijk te vinden. Voor Kessel staat een heel mooi huis, haast een kasteeltje: Huis Ooijen. Dat huis heeft nog een rol gespeeld in de Tachtigjarige oorlog tegen Spanje: Willem van Oranje heeft er nog overnacht. Zo zie ik de geschiedenis tussen Nederland en Spanje hier al levend worden. Wat zou er nog meer volgen? Bij Kessel staat een oud kasteel op een motte. Een motte is een heuvel opgeworpen tegen het hoge water en daar bovenop heeft men vroeger een kasteel gezet. De adel hield dus kennelijk ook niet van natte voeten. Ik steek de Maas weer eens over en fiets door boomgaarden die in bloei staan verder. Ook hier is men druk in de weer om de dijken op een wat hoger peil te brengen. Ik zie onderweg een monument waarop verschillende waterhoogtes zijn aangegeven. Die van 1995 staat er ook bij. Niet eens de hoogste waterstand, dus De boomgaarden zijn van die moderne boomgaarden, laagstam fruitbomen, dus gemakkelijk bij de appelen- of perenoogst. Toch vind ik die ouderwetse bomen, die veel hoger zijn een stuk mooier. Enkele van die oude bomen zijn niet gerooid en die vind ik veel mooier. Het riviertje de Swalm even voor Roermond slingert heel mooi de uiterwaarden van de Maas. Aan de oever staan geknotte wilgen, waar al heel voorzichtig wat groen te zien is.

Die avond sta ik bij een boer op de boerencamping. Het is een echt Limburgse boerderij, een hof met daar omheen het woonhuis en de stallen. Als ik mij kom aanmelden vraagt hij waar ik vandaan kom en waar ik naar toe ga. Santiago de Compostela daar is hij wel bekend mee. Niet dat hij er geweest is, maar hij weet wel dat daar pelgrims naar toe gaan. Hij vroeg me hoe ik dat met al het geld deed. Had ik dan geld bij me voor al die landen waar ik doorheen moest? Ik vertelde hem dat je overal met je bankpas geld uit de muur kunt "trekken". Hij vond dat maar een onzekere zaak, maar ik haalde mijn schouders op. Het was daar binnen in de boerderij lekker warm en heel mooi ingericht. Oud en nieuw door elkaar. Hij liep met mij mee naar buiten en wilde mij een plekje uit de wind wijzen. Maar dat plekje was naar mijn idee erg steenachtig, hoewel het wel onder een afdakje was. Ik besloot de tent bij de weg te zetten. Dan begint het te regenen en ik dommel in de tent weg. Als het regent kan je buiten geen eten klaarmaken, dus maar wachten tot het weer wat droger wordt. op de boerderij wonen ook wat Poolse gastarbeiders die met de aspergeoogst helpen. Ze hebben de beschikking over een caravan en een soort huisje met een keukentje. Wassen en douchen moeten zo ook in het washok van de camping doen. Er komen nog meer Polen in auto's opdagen en ik voel me er niet zo erg prettig bij.

Donderdag

Het was vannacht zeer koud, want toen ik de tent opendeed stond de thermometer onder nul en lag er ijs op de tent. Waar was ik aan begonnen. Als ik naar buiten kijk, zijn de Polen zich al aan het wassen. Om 7 uur gaan ze naar het werk en dan is het weer rustig. De wind blaast nog steeds uit het noorden, dus stap ik goed ingepakt op de fiets. Handschoenen, muts en das proberen me warm me houden. Ik fiets maar snel door, dan heb je het minst last van de kou. Bij Asselt naar een kerkje gekeken die op een verhoging ligt. Vroeger wisten de mensen ook wel wat ze tegen hoge waterstanden moesten doen. Er ligt een schattig museumpje bij, maar dat is op dit vroege uur nog dicht. In Roermond kom ik op het plein van de Münsterkerk aan. Ik zet de fiets bij de kerk neer en ga naar binnen. Daar is de ochtendmis aan de gang. Ik ga zitten en laat mijn gedachten de vrije loop. Ook ik doe mee aan de eucharistie. Als ik buiten kom schijnt de zon en ga ik op zoek naar de kathedraal van St. Christoffel, de belangrijkste kerk van Roermond. De kathedraal is dicht. Vlakbij ligt het V.V.V.-kantoortje en dat is wel open. Ik vraag waar ik het standbeeld van St. Jacob kan vinden en of de kapel van St. Jacob al open is. Ik maak bij bekend als zijnde een pelgrim die op weg is naar Santiago de Compostela. Dat maakt enige indruk, zoveel zelfs dat de juffrouw in een boekje gaat kijken hoe ze voor mij de kapel zou kunnen openen. Echter in het boekje met adressen staat geen telefoonnummer vermeld, jammer. Gewapend met een stadsplattegrond fiets ik naar de voorstad St. Jacob. Daar vind ik aan het riviertje de Roer het beeld, vlakbij de kapel. Het beeld is van witte zandsteen gemaakt en ziet eruit als een echte pelgrim, staf, schelp, mantel, hoed en flapperende jas. Op een bankje in de buurt aan de Roer laat ik het een en ander op mij inwerken. Dit is een belangrijk punt in de route. Het is het tweede teken van leven van St. Jacob. Hoevele zouden er nog volgen. Ik blijf nog wat na mijmerend op het bankje zitten en na een poosje besluit ik te gaan. Op weg van de ene Jacob naar de andere. Bij Stevensweert zit ik even bij Dikke Bertha. Dikke Bertha is een kanon uit de zeventiende eeuw en staat dreigend gericht naar de overkant van de Maas, richting België.

En dan gaat het voor het eerst mis. Bij Ohé en Laak mis ik een bordje van de LF 3 en ik kijk even niet op de kaart. Al met al fiets ik op een gegeven moment weer terug naar het noorden en komt zo toch nog in Ohé en Laak en zie daar een juweeltje van een kasteeltje: Het Geudje, met prachtige langs stokken geleide bomen er omheen. Werkelijk een plaatje. Dan merk ik ook dat ik dus verkeerd fiets, dus omgekeerd en via de kaart de route weer gevonden. Dan fiets ik een stuk onderlangs de dijk van het Julianakanaal. Daar zie ik een schaapherder met z'n kudde. Er lopen pasgeboren lammetjes bij en tot zijn grote verbazing zie ik ook een lammetje dat nog maar pas geboren is. De schaapherder gaat als een donkere gestalte de schapen voor boven op de dijk. Hoe vindt zo'n lammetje zijn moeder terug in die grote kudde, het is mij een raadsel. Bij Berg verlaat ik de route, want ik wil in Schinnen bij een boer kamperen. In Schinnen is een postkantoortje waar ik een stempel met een datum in mijn pelgrimspas laat zetten. Het wekt enige verbazing en de lokettiste heeft geen idee wat een pelgrimstocht naar Santiago de Compostela maken precies is.

Vrijdag

Vandaag in Schinnen gebleven. Ik had mij voorgenomen om het rustig aan te doen, dat doe ik dus ook. Wat boodschapjes gedaan en met de beheerdster van de camping zitten kletsen. Ik was voor haar een bekende, was u hier al niet eerder? Ja zeker, ieder jaar kom ik wel één of meerdere dagen. Ik vertelde haar dat ik op weg ben naar Santiago en vertelde haar ook over de vesper in de St. Walburgskerk. Bij het luisteren naar mij merkte ik, dat de rillingen haar over de rug liepen. Ja het is ook erg bijzonder en bijzondere dingen kan je niet voor je houden. Verder heb ik in de tent wat liggen rusten. Ik denk dat het grote leeglopen wat de gedachten betreft nu zo langzamerhand gaat beginnen. Ik droom veel, ik voel veel, maar ik denk niet veel na en piekeren doe ik helemaal niet over allerlei toestanden. Ik begin nu ook zo langzamerhand met m'n gedachten op reis te gaan, ik weet ook niet hoe ik dat anders moet uitdrukken.

Zaterdag

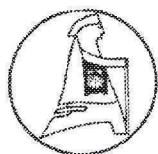
Vannacht heb ik wat onrustig geslapen. Van de vele dromen die ik heb gehad weet ik deze nog: "Ik droomde dat de Oosterberg camping in Epen omringd was door nieuwbouw". Ik zit om kwart over acht op de fiets en via Vaesrade en Hulsberg naar Valkenburg. Het is daar nog erg stil zo vroeg in het seizoen. Ik koop daar een nieuwe batterij voor mijn fotoestel en een nieuwe binnenband. Ik was een nieuwe binnenband vergeten om van thuis me te nemen. Toen richting Wijlre. Bij Oud-Valkenburg neem ik de stille kant van de Geul. Het fietspad slingert mooi langs de Geul en langs de bosrand. Na Wijlre zie ik in Wittem, links van de weg, een klooster liggen. Het blijkt ook een bedevaartskapel te zijn. De kapel is gewijd aan de Heilige Paulus. In de kapel zijn Neo-Gotische muurschilderingen te zien uit 1935. Ik vind ze niet echt mooi. Binnen is het warm en uit de wind. Als ik er zit, komen nog meer mensen naar binnen. Je merkt eigenlijk aan al die kapelletjes dat het voor mensen even tijdelijke schuilplaatsen zijn geworden. Mensen die even willen schuilen onder de vleugels van een één of andere heilige. Vlak voor Epen gaat de weg steil omhoog, dit is de eerste echt steile helling van 10%. Het is echt een kuitenbijter. Ik moet, hoor ik later, 60 m omhoog en mijn snelheid is niet meer dan 6 km per uur. Zwetend en hijgend kom ik boven op de camping. En het blijkt dat er in al die jaren van mijn afwezigheid niets aan de camping is veranderd en hij beslist niet tussen de huizen ligt, maar nog aan de vertrouwde bosrand. Ik zet de tent op, hang de slaapzak uit om te drogen en eet een Limburgse vlaai op. Ik sta nu achter een heggetje met uitzicht over het dal. Limburg is toch echt een stukje buitenland in Nederland. Als ik de kar van de fiets heb afgehaald doe ik wat boodschappen in Epen. Terwijl ik weer door Epen fiets, zie ik veel wielrenners die hun rondje Zuid-Limburg fietsen. Ze fietsen met een rugzakje op en een bidon op de fiets. Weinig hebben ze bij zich, maar ja ze fietsen ook maar een dagtochtje en zijn niet op weg naar Santiago de Compostela.

Zondag

Het was, het wordt vervelend om weer te moeten zeggen, zeer koud en toen ik

de tent opendeed zag ik dat Limburg ook nog in de mist lag. Tot negen uur in de zak gelegen en daarna wat gegeten en koffie gedronken. Om half tien ben ik naar Epen gewandeld. Het motregent, dus het is maar goed dat ik een paraplu heb meegenomen. Ik loop naar het kerkje van Epen en ga daar zitten. Ik ben veel te vroeg voor de mis, maar het is hier tenminste warm en droog. De mis in het latijn begon om half elf en er werd gepreekt over Filipus in Samaria. Johannes en Petrus gingen op kerkvisitatie om de Heilige Geest in Samaria te brengen, maar ze merkten dat de Heilige Geest er al was. (Humor). Het was een dienst waar de kinderen actief bij de dienst werden betrokken, ze hielpen bij de eucharistie, hielden bij de lezingen de lantaarns vast. Het vasthouden van die lantaarns hebben een symbolische gedachte naar mijn idee: we laten ons licht schijnen over de waarheden die in de bijbel staan. Omdat het moederdag was, werd er ook nog een lied in het Nederlands gezongen, een Marialied. De kerk was erg goed bezet en ik vond dat er rust van de dienst uitstraalde. Al navoelend liep ik via een wandelpad naar de camping terug. Limburg lag nog steeds in de mist. 's Middags ben ik naar Slenaken gewandeld. Mooie huizen zijn daar te zien in de zo wel bekende Limburgse bouwtrant, vakwerk. Daarna langs de Gulp naar Teuven in België gelopen. Bij Teuven steek ik de Gulp weer over en ga steil omhoog naar het Bovenste Bos dat bij Epen ligt. Het is een mooie wandeling en er zijn niet zo erg veel mensen te zien. De mensen die ik zie, zijn Limburgers, de toeristen zijn nog niet gearriveerd. Ik reken af en zit nog wat de kletsen met de beheerster. Ik vertel dat ik op weg ben naar Santiago en dat ik die heuvels niet erg leuk vind. Droog antwoordt ze mij: "Er komen er nog wel meer, want vlak over de grens Dat klopt want ik lees in het boekje dat het hoogste punt van de route door België en Frankrijk morgen al genomen moet worden. Ik denk dan nog in mijn onwetendheid, dat morgen dan wel de zwaarste dag zal worden tot Oloron de Ste. Marie. Hoe kon ik mij zo vergissen.

Tweede week van 13 tot en met 20 mei

Maandag

Vandaag is het dus dertien mei. Ik deed om half zeven de tent open en het bleek, dat Limburg weer in de mist lag en de thermometer wees 10° aan..... Ik fiets eerst naar Eperheide en ga daar linksaf België in. Het miezert en de bril slaat dicht van het vele vocht. Rechts langs de drukke N3 ligt Clermont. De St. Jacobskerk ligt midden in het plaatsje omringd door een kerkhof. Tot mijn verrassing zie ik een windvaan boven op het dak van de kerk, St. Jacob met z'n staf en reistas. Binnen in de kerk zie ik St. Jacob als pelgrim. Het is een heel intieme kerk en lekker rommelig van. Echt België. Het plaveisel in het dorpje bestaat uit kasseien en al hobbelend stijg ik het dorpje weer uit. Heuvel op heuvel af naar Limbourg. Volgens mijn routeboekje staat mij daar de steilste helling van de route naar Oloron de St. Marie te wachten. En dat was dus echt steil. Hoeveel procent weet ik niet meer, maar ik heb onderweg naar boven twee-maal staan rusten. Ik ben niet afgestapt. Even stoppen en dan weer verder, naar het oude centrum van Limbourg-Ville. Door het centrum ligt een weg die bestraat is met kasseien. Ik vind de kerk van St. Joris en ga daar naar binnen. Het is een prachtige kerk die dringend aan restauratie toe is. Een deel

van de kerk is afgeschermd met gordijnen, zodat de kerkgangers redelijk droog en niet op de tocht zitten. Ik kijk naar de gebrandschilderde ramen uit de gotiek, naar een retabel uit 1520 van zandsteen en loop naar de crypte. Als ik uit de crypte komt is de koster ook in de kerk gekomen om de bloemen water te geven. Er gaat van deze oude kerk rust uit en het is voor mij op dat moment echt een huis om even te schuilen. En dan maar weer verder, heuvel op heuvel af. Onderweg zie ik wegwerkers die mij bewonderend bekijken. Het doet me goed, want erg gemakkelijk gaat het niet echt. Tegen een uur of twaalf zoek ik beschutting onder een druppende boom en eet mijn bolletjes met kaas op. Melk heb ik niet kunnen vinden, want ik heb nog geen winkel gezien die open was. In de mist stijg ik naar 525 meter. Als die mist er even niet zou zijn, dan zou er misschien wel te genieten zijn van mooie vergezichten. M'n schoenen worden doornat en ik krijg dus koude voeten. Je voelt je op zo'n moment niet echt vrolijk, maar je gaat verder, naar de eerst volgende camping. Dan daal ik af naar de Ambleve. Een kabbelend riviertje waar af en toe wat kanovaarders voorbij komen. Ik zet de tent neer op een kletsnat veldje met uitzicht op de Ambleve. In het dorpje Stoumont waren de winkels ook dicht, dus ik heb geen warme hap kunnen kopen en in de Frituur die bij de camping staat, vraag ik of er friet voor mij gebakken kan worden. Nee dat is niet mogelijk, want het is maandag en dan is in België alles dicht. Ik eet dan maar een paar boterhammen. Ik voel mij daarna wat beter, maar ik heb het verschrikkelijk koud. Mijn voeten zijn echt ijsklompen. In de regen pruts ik wat aan de fiets, mijn voorremmen zitten los. Het blijkt, dat de fietsenmaker in Holland dat niet goed heeft aangedraaid. Gelukkig dat ik dat merk en het euvel is snel verholpen. Als ik in de tent lig, wrijf ik mijn voeten droog en kruip om negen uur in de zak.

Dinsdag

Als ik wakker wordt regent het alweer of nog steeds. Het is toch om wanhopig van te worden. De kar en de fiets onder een soort afdakje gezet en alles ingepakt. Ondanks deze voorzorgsmaatregelen wordt nu echt alles klam en vochtig. Door prachtige bossen fiets ik langs het riviertje de Lienne naar Lierneux. De weg gaat iets omhoog en als ik wat warm ben geworden en het ophoudt met regenen zet ik onderweg langs de weg een lekker bakje koffie. Na 22 km langzaam stijgen zie ik Lierneux liggen en ga op zoek naar een supermarkt. Ik vind er één en doe mijn boodschappen daar. Het is wel vroeg en je moet je spullen dan met je mee slepen, maar om nu weer alle winkels dicht te vinden is niet echt prettig. Ik fiets met m'n sandalen aan, want mijn fietsschoenen zijn nog kletsnat en om geen koude voeten te krijgen heb ik de regenhoezen erover heen gedaan. Het ziet er niet uit maar het helpt wel en dat is het voornaamste. In Otré eet ik tussen de middag mijn boterhammen op, zittend op de stoep van een kerk. De kerk is een barrière tegen de koude wind en ik zie naast de ingang van de kerk een sculpturen van St. Clement. Het is een soort stripverhaal met als einde zijn begrafenis in Rome. Ik vind de sculpturen mooi. Daarna weer verder naar 575 meter. Het is echt hijgen en puffen en zweten terwijl de thermometer 7° aanwijst. Ik heb mijn muts op, mijn das om en de handschoenen aan. In Cherain rust ik even uit op een bankje in de buurt van een kanon uit de Tweede Wereldoorlog. Ik denk dat deze streek in het Ardennenoffensief

compleet met de grond gelijk is gemaakt, want ik zie alleen maar huizen die niet ouder zijn dan zo'n 50 jaar. Terwijl ik op het bankje zit komt de zon zowaar even door, heel even. Het geeft mij weer hoop. Na Rettigny gaat het een heel stuk door het dal van de Ourthe. Het is een redelijke vlakke en stille weg door stille naaldbossen. Maar aan het einde van het dal gaat het weer omhoog en kom ik op de kale vlakke met weilanden, akkers en verspreid liggen dorpjes en gehuchten. Dan fiets ik richting Bastogne over een voormalig tracé van een spoorbaan. Er liggen betonblokken op en is redelijk vlak. Dan zie ik rechts een soort camping liggen, waar ik mijn tent op een pas gemaaid stukje gras zet. Dan komt er een mevrouw naar mij toe die gebrekkig Nederlands spreekt. Het blijkt dat ze in Rotterdam geboren is. Op zevenjarige leeftijd is ze met haar ouders naar België geëmigreerd. Ze vertelt me dat de Madam van het huis dat in de buurt van kampeerplekje staat, even naar het ziekenhuis is en dat ze het bij haar thuiskomst niet leuk zal vinden dat ik mijn tent in haar tuin heb gezet. Ik breek dus weer af en ga aan de andere kant van het beekje staan, want ik wil niet midden in de nacht wakker gemaakt worden en dan mijn tent dan te moeten verplaatsen. Of het een echte camping is weet ik niet want er komt geen beheerder opdagen. Als ik mijn fiets ophaal blijkt dat de achterband lek is. De eerste lekke band. Hoeveel zouden er nog volgen?

Woensdag.

Als ik de tent open doe, zie ik dat het nog steeds mistig is. Ik heb lekker geslapen, maar m'n slaapzak voelt nu echt vochtig aan en op sommige plaatsen zie ik natte plekken. Vandaag moet het zonnetje toch echt wel tevoorschijn komen, dan kan ik alle vochtige dingen laten opdrogen. Goed ik ga dus op weg. Eerst naar Bastogne waar een tank op het plein staat. Even buiten Bastogne stop ik bij een bunker uit de Tweede Wereldoorlog. Bij deze bunker hebben twee divisies onder leiding van Generaal Patton elkaar ontmoet. Er staan bankjes en veel borden met informatie over de vreselijke strijd die hier in de buurt plaats moet hebben gevonden. Vandaag heb ik de natte fietsschoenen maar weer aangetrokken, niet echt een succes, want mijn voeten worden weer ijsklompen.

Ik rust uit in een bushokje en ben even uit de koude wind die nog steeds uit het noorden blaast. Dat is dus wel wind achter, maar een noorden wind is ook koud. De weg houdt een hoogte aan van zo'n 500 meter. Echt stijgen en dalen is er niet bij. In Nivers zie ik een piepklein dorpswinkeltje uit de oude doos. Ik ga er naar binnen en zie dat je er van alles en nog wat kan kopen. Je vertelt wat je wilt hebben en de winkelierster haalde dat voor je uit de schappen. De computergestuurde kassa is hier ook nog niet doorgedrongen, dus wordt er op de ouderwetse manier afgerekend: op een papiertje worden de getallen opgeteld.

Na L'église gaat de weg vooral naar beneden door weer heel mooie bossen. Ook moet ik even stoppen om mijn luid piepende ketting te smeren, ook hij heeft last van het water. Als ik bij de brug over de Semois bij Jamoigne ben, zie ik dat er een camping aan het water ligt en omdat het 2 uur is en de zon schijnt, besluit ik om naar de camping te gaan om de spullen te laten drogen. Ik doe eerst even boodschappen en stal mijn hele handel uit. Er staat een bankje bij het water en er staat een goed drogend windje en dan is alles na een uurtje helemaal droog. Dit was echt nodig, want anders had ik in een hotelletje moeten gaan. Dat is nu

niet nodig meer. Als alles weer droog is en ingepakt, voel je je een heel ander mens. Ik denk dat St. Jacob mij heeft zien worstelen en tobben. Ik zegt dan ook als ik op het bankje aan het water zit heel zachtjes: "Dank je Jacob, dank je".

Donderdag

Vanmorgen is zelfs de tent van binnen helemaal droog, ik weet gewoon niet wat mij overkomt. De spullen pak ik in en ga op weg naar de bank om mijn Belgische frankskes om te gaan wisselen. Maar de bank is gesloten, want het is Hemelvaartsdag. Daar heb ik nu helemaal niet bij stilgestaan. Daar zal wel weer een oplossing voor komen denk en hoop ik. Toen eerst naar de supermarkt, want ik had gezien dat die wel open was en ik wil niet weer een probleem hebben met het eten. De route gaat langs een mooie weg en vooral het stuk voor de Abdij van Orval is erg bosrijk. Ik zet mijn fiets neer bij de ingang van de abdij en zie dat er al enkele bussen met dagjes mensen zijn gearriveerd. Bij de portier meld ik mij als pelgrim op weg naar Santiago de Compostela. Ik krijg een stempel in mijn pelgrimspaspoort. Daarna ga ik naar het winkeltje en koop daar wat kaarten en tot mijn geluk kan ik daar al mijn Belgische Franken omwisselen voor Franse Franken. Dan loop is het oude abdijcomplex op. Op een verhoging heb ik een prachtig uitzicht op de moderne abdij met een prachtig Mariabeeld boven de ingang van de kerk. Ik loop verder door de ruïnes van het oude klooster en kan mij een beeld vormen van het oude kloosterleven. Een beeld dat nog duidelijker wordt als ik in de filmzaal een film over het kloosterleven zie. Monniken zijn net bezige bijen. Ze hebben daar in het klooster een boerderij, een inbinderij een restauratiewerkplaats voor oude boeken en een centrum voor meditatie. En je bent als pelgrim van harte welkom in de gasten verblijven, want één van de doelstellingen van een klooster is de gastvrijheid. Van deze gastvrijheid maak ik geen gebruik, want het is nog vroeg. Als ik weer voorbij de portier kom wenst hij mij een goede en veilige pelgrimstocht naar Santiago. Dan fiets ik naar de grens met Frankrijk en net over de Franse grens eet ik tussen de middag in de schaduw van een boom mij boterhammen op. Frankrijk heb ik tenminste gehaald. België vond ik koud en nat. Ook de hellingen zijn mij niet mee gevallen. Het landschap wordt heuvelachtiger en ik heb met mijn karretje ook in Frankrijk veel bekijks. Het eerste wat grote dorp wat ik aan doe is Avioth. Het is een piepklein dorpje, maar er staat een prachtige gotische kerk. Je vraagt je af hoe zo'n klein dorp aan zo'n mooie kerk komt. Ik maak van de buitenkant verschillende dia's, vooral van de timpaan die boven de deur hangt. Het is een voorstelling van het laatste oordeel. Ik zie dat er ook nog andere taferelen zijn uitgebeeld, onder andere: de drie wijzen uit het oosten die Jezus goud, wierook en mirre komen aanbieden. Heel fraai. En ga dan naar binnen. Binnen ziet het er verwaarloosd uit en ik vind de binnenkant niet zo mooi als de buitenkant. Het enige wat opviel is dat de Lamp Gods in een prachtig gebeeldhouwde gotische lantaarn staat. Ik laat Montmédy rechts liggen en klim langzamerhand in de zon naar boven. In de buurt van Milly sur Brandon zie ik prachtige koolzaadvelden in bloei, die ik op de dia zet. Omdat ik nu toch gestopt ben, pak ik gelijk mijn zonnebril en mijn zonnepet. Heerlijk die zon, maar ik moet aan de warmte wel even wennen. In Dun sur Meuse een camping gevonden en de tent aan de Maas gezet. Ik zie hem niet, maar ik hoor wel de schepen voorbij gaan. Op een heuvel

verderop zie ik een pelgrimskerk liggen, maar ik heb vandaag genoeg gedaan en besluit hem daar rustig te laten liggen. De campingbeheerder vraagt uitgebreid waar ik naar op weg ben. Het wekt enige verbazing en wenst mij erg veel sterkte toe.

Vrijdag

Ik vertrek om negen uur en wordt gedag gezegd door de beheerder. De weg stijgt af en toe flink. In Varennes zoek ik een bank op om geld "uit de muur" te kunnen halen. Een banque automatique is er niet, wel een gewone bank. Ik probeer daar een eurocheque in te wisselen, maar die wordt niet geaccepteerd. Als reden wordt op gegeven: "We hebben al te veel cheques terug gekregen die niet gedekt waren". Ik vraag waar er wel een banque automatique is. In een stadje zo'n 40 km uit de richting. Het geeft even een moment van radeloosheid. Als nu eens zou blijken dat er helemaal geen eurocheques worden geaccepteerd, dan krijg je een probleem als je langdurig op het platteland bent, want daar zijn alleen maar kleine banken. Als ik weer op de fiets zit, fiets ik van schrik 6 km de verkeerde richting uit. Later hoorde ik van een fietser, dat hij op dat zelfde punt ook verkeerd was gefietst, dus..... Dan gaat de weg langzaam naar beneden door prachtige bossen en de zon schijnt, dus wat kan er gebeuren? Ik trek eindelijk de lange broek uit en nu kunnen mijn knieën ook de zon zien. Ik zit 's middags heerlijk aan de kant van de weg mijn boterham op te eten. In het dorpje Hans bekijk ik even de zeer oude kerk. Het portaal boven de deur ziet er heel mooi uit, maar zwaar beschadigd. Ik kan niet in de kerk omdat hij gerestaureerd wordt. Hier merk ik dat er in Frankrijk langzaam het besef door begint te breken, dat ook kleine kerkjes in dorpen en gehuchten belangrijke monumenten kunnen zijn. Dan fiets ik de streek binnen waar in de eerste en de tweede wereldoorlogen zo vreselijk gevochten is. Links en rechts van de weg liggen grote kerkhoven. Het doet wat sinister aan, zulk mooi zonnig weer en links en rechts van de weg liggen zovele doden. Als ik in Somme Tourbe ben gaat het betrekken. Donkere onweerswolken worden zichtbaar. Ik trek snel mij regenpak aan en voordat de bui echt begint los te barsten sta ik in een winkeltje om wat boodschappen te doen. Binnen wacht ik de bui af. Een verschrikkelijke bui, zodat de eigenaresse van de winkel mij vraagt om naar haar achterkamer te komen. Ik trek mijn regenpak uit en ga zitten aan een tafel. Het is een Franse achterkamer, dus kamer en keuken tegelijk met stenen op de vloer. Terwijl de bliksem links en rechts inslaat, praten we over mijn tocht naar St. Jaques de Compostelle en de Tweede Wereldoorlog. Op een oude foto zie ik hoe het er voor de Tweede Wereldoorlog er hier uit zag. Alleen de kerk is nog oud, de rest is helemaal weg gebombardeerd. De vrouw vertelt het verhaal misschien wel voor de honderdste keer, maar ik merk dat ze nog kwaad kan worden op de Duitsers. Het licht valt uit en dan zitten we in de schemering. De eigenares vertelde ook, dat er wel meer pelgrims uit Nederland voorbij kwamen, lopend en fietsend. Twee jaar geleden twee fietsers die pech hadden met hun banden, pneus perforé. Ze waren een dagje hier gebleven om een band te organiseren. Ze liet nog met en brief lezen die een pelgrim bij zijn thuiskomst aan haar had geschreven. Ik beloof haar om een "bougie", een kaars voor haar te zullen branden in Santiago, uit dankbaarheid. Het doet haar zichtbaar goed als ik dat beloof. Toen ik in Santia-

go in de kathedraal was, heb ik dat ook gedaan.

Ik had een zin meer om verder te fietsen, de regen werd wel minder, maar het was door al dat schuilen wat laat geworden, dus vroeg ik haar naar een camping. Tien kilometer terug naar het noordwesten, daar had ik dus geen zin in. De eigenaresse van de winkel had een oplossing voor het probleem: ik mocht wel achter de kerk staan, net als die andere pelgrims. Op mijn vraag waar ik water zou kunnen vinden, zei ze: "De doden hebben ook water nodig, de bloemen zie je". Achter de kerk en achter de begraafplaats was een tennisveldje met een rand groen gras er omheen, dat mocht ik als camping gebruiken. Bij het ophalen van mijn fiets en de boodschappen kreeg ik van haar een pain au chocolat. Nadat ik mijn tentje had opgezet kwam er een Franse jongen van ongeveer 14 jaar een kijken wat ik aan het doen was. Gislain wilde alles van mij weten, wat ik aan het doen was, waar ik vandaan kwam, wat een pelgrimstocht maken is. Hij wilde vooral in het Engels praten, maar ik liever niet, want ik wilde mijn Frans oefenen. Met behulp van het woordenboek en handen en voeten en een paar Engelse woorden zetten we samen heel wat bommen op. Ook zijn broertje, Landry kwam kijken waar zijn broer bleef. Ik vond dat leuk en gezellig eens weer met kinderen te kunnen praten. Voldaan stap ik in de zak en val onmiddellijk in slaap.

Zaterdag

Vandaag is het zaterdag en ik ben wakker gemaakt door het lawaai van de weg en het slaan van de torenklok. Terwijl ik mijn spullen aan het inpakken ben verschijnt Gislain weer, met een vriendje. Ze zijn op weg naar de bushalte want ze moeten naar school. Ze hebben er geen zin, ze houden kennelijk ook liever van het buitenleven. Die nacht is de wind gedraaid naar het zuidwesten, dus heb ik hem tegen. Het landschap wordt weidser, akkers met suikerbieten, graan en koolzaad. Er zijn weinig dorpen te zien en de wind is toch wel erg sterk tegen. Het eerste dorpje van enige interesse was Courtisols met de St. Martin uit de dertiende eeuw. Ik vind het een sombere kerk van binnen. Dan kom ik door St. Memmie en daar staat wel een mooie kerk. Ik ga er ook naar binnen en stel me voor dat veel pelgrims mij voor zijn gegaan. Ik zit en denk na. Wat verderop ligt in het dorpje L'Épine een pracht van een Gotische kerk. De torens lijken wel van kant te zijn gemaakt en steken mooi af tegen de hemel. Ik ga er naar binnen en merk dat veel pelgrims mij zijn voorgegaan. Het schip van de kerk omvat als het ware een stille serene ruimte waar je heel zachtjes doorheen loopt en je gaat stil op een stoel zitten en probeert het verleden te zien en te voelen. Het is een prachtige en evenwichtige ruimte, licht en oprijzend naar de hemel. Omdat er geen banken, maar stoelen in de kerk staan is de vlakverdeling evenwichtiger, het gaat immers om Het Licht van God en niet om het menselijke gedoe. Ik vind dit veel opener, dan de banken, de rijen banken die je vaak in Nederlandse kerken ziet staan. Buiten gekomen, kijk ik nog even in de etalage van het pelgrimswinkeltje, waar je allerlei beeldjes en hangers kunt kopen. Ik vind eigenlijk alles lelijk en stap weer op de fiets.

In Châlons en Campagne vind ik een banque automatique en een vier sterren camping. Ik besluit om morgen, dan is het zondag, naar de kathedraal de St. Étienne te gaan. Ik zet m'n tentje op een stil plekje en doe de was, want de zon

schijnt. Ga weer eens lekker onder de douche staan, doe de boodschappen in een groot centrum commercial buiten Châlons.

Als ik 's avonds in de tent lig laat ik mijn gedachten nog eens gaan over de afgelopen twee weken. Mijn conclusie, dat ik het erg rustig aan doe en het interesseert mij op dit moment niet zo erg veel of ik Santiago zal halen. Niet elk stuk is even leuk en er waren een paar traject die saai waren, dat is onvermijdelijk. Nu ik het gebied van de oude kerken ben binnen gereden, denk ik dat ik helemaal niet meer echt zal opschieten. Ik wil overal naar binnen en alles ook echt zien. Voor mij is deze tocht niet de Tour de France. Ik voel mij tevreden. En ik denk dat de meeste kou nu wel uit de lucht zal zijn, want de thermometer wijst 15 graden aan en dat is dus al een hele verbetering met vorige week geleden. Het kan natuurlijk ook zo zijn, dat ik zo langzamerhand aan het buitenleven begin te wennen.

Zondag

Als ik weer wakker wordt, tikt het op het tentje en ik blijf tot tien uur nog wat nasoezen. Om half elf loop ik naar de stad en de kathedraal van St. Étienne. In de kerk was de dienst aan de gang en ik ga zitten op een bank achter in. De pastoor is met zijn preek bezig. Het spreekt over dat het leven een pelgrimstocht is. Toen ik wat rond zat te kijken zag ik een gebrandschilderd raam waarop St. Jaques als pelgrim is afgebeeld. Bovenaan is hij afgebeeld als Morendoder, te vuur en te zwaard. Het onderste deel van het raam vind ik het mooiste, St. Jaques als pelgrim. Het is het eerste raam in Frankrijk met een afbeelding van St. Jaques dat ik zie. Ik doe aan de eucharistie mee en loop aan het einde van de dienst naar het koor, waar de pastoor nog met wat mensen staat na te praten. Ik maak mij bekend als pelgrim op weg naar Santiago. Ik moest mee naar de sacristie en men zocht een stempel op van de kerk. Dat was lang niet gebruikt want het duurde even voordat er een goede afdruk van gemaakt kon worden. Een leraar van de Pedagogische Academie leidde mij later door de kerk rond en heeft mij alles over het raam van St. Jaques verteld. Daarna hebben we heel lang over het onderwijs in Frankrijk en Nederland zitten praten. Over welke groepen ik gehad had in Nederland, over de vormen van onderwijs die er zijn. Ook hij verteld veel over het onderwijssysteem in Frankrijk en dat verschilt met dat in Nederland. Hij wilde op school in de volgende cursus een project starten: Onderwijssystemen in Europa en vroeg mij of ik daar aan mee zou willen doen. Natuurlijk, lijkt me heel interessant. Ik zou nog wel horen. Twee uur later stond ik weer op straat. Ik wandelde nog wat door de stad, kocht een broodje gezond en ben toen weer naar de camping terug gegaan. Toen ik aan het eten was kwam er een Nederlandse fietser mij gezelschap houden. Hij was op weg naar Barcelona. Hij zou met de fietsbus teruggaan. Hij had niet zoveel tijd, dus fietste op een dag wel meer dan honderd kilometer. Hij liever dan ik.

Derde week van 20 tot en met 26 mei

Maandag

Vandaag besluit ik om naar Troyes te fietsen. Een afstand van 105 kilometer is

Philippe Régerat
professeur d'histoire
Institut universitaire de
formation des maîtres
Centre de Châlons
1 boulevard Victor Hugo
F-51000 Châlons en
Champagne

wel veel, maar in Troyes is veel te zien en ik wil daar een dag voor uittrekken. Het duurt even voordat ik de goede weg gevonden heb, want ik sla te vroeg linksaf. Die borden in Frankrijk staan niet altijd op een goede plek. Ik fiets wel heel mooi langs de Marne waar mensen aan het kanoën zijn, maar kom uiteindelijk weer in de stad. Er staat een redelijke tegenwind uit het zuidwesten. Bij Poivres en Trouans fiets ik langs uitgestrekte kampen van het Franse leger. Het is een staat in een staat. Aparte wegwijzers geven allerlei richtingen aan. Veel soldaten zijn er aan het oefenen. Kampementen opzetten, bruggen bouwen en nog veel meer. In L'Huître bekijk ik de kerk. Ik vind hem prachtig van binnen, licht en rustgevend. En als ik ook nog rond ga kijken zie ik een prachtig retabel, ik denk uit de veertiende eeuw. Het lijden, sterven en de opstanding van Christus wordt er op afgebeeld. Resten van de oude verf zijn nog goed zichtbaar. In veel kerken onderweg staan dit soort dingen, om de pelgrims van vroeger die niet konden lezen en schrijven aan de hand van deze "gebeeldhouwde stripverhalen" op het goede en smalle pad te houden. Als ik de kerk verlaat zie ik een intentieboekje liggen. Daarin kunnen bezoekers aan de kerk schrijven waar ze op dat moment mee bezig zijn. Ik heb daarin ook een tekst voorzien van mijn naam geschreven: "Bidt voor mij op mijn tocht naar Santiago de Compostela in Spanje". Met het opschrijven van zo'n tekst haal je jezelf uit de anonimiteit. Je plaatst jezelf in de wereld van de pelgrims die onderweg zijn op de weg, op hun levensweg en heel concreet op de lange lange weg naar Santiago, met alle gevaren en emoties.

De weg gaat dan weer over een kaal landbouwgebied. Je voelt je als fietser wel klein worden. Soms kan je wel een kilometer of 6 van je af kijken. Ik zie in de verte ook vaak iets liggen, een viaduct wat bomen of huizen waar ik later ook voorbij fiets. Je zie de vlakke en de ruimte ook echt voor je liggen. Meestal duurt het wel een tijdje voordat je bij het viaduct, de bomen of de huizen bent en dat maakt je soms wat moedeloos. Vandaag waren er twee klimmetjes, één van 181 en één van 204 meter. Toch lukt het aardig. Wat het verkeer betreft mag ik niet echt klagen. De Fransen rijden meestal met een grote boog om je heen. Een enkeling passeert je wel heel erg dicht. Ik schrik dan, omdat je die auto van achteren niet hoort aankomen.

In Troyes vind ik een dure camping f 17,50 per nacht. Het is de duurste camping tot nu toe. Er staan veel Nederlanders op de camping, vooral veel 60-plussers die een trektocht door Frankrijk maken van verscheidene weken. Echt contact met die Nederlanders maak ik niet. Misschien vinden ze mij wel een zonderling op de fiets. Als ik aan het eten ben komt de fietser die ook in Châlons stond ook aanfietsen. Hij had zich verslapen. Hij gaat wat verder weg op de camping staan en dat is het laatste wat ik van hem zie.

Dinsdag

Vanmorgen scheen de zon weer en om tien uur loop ik naar de stad. De stad heeft al een beetje een Bourgondische sfeer en in de binnenstad staan veel vakwerkhuisen. Ik loop door smalle straatjes waar de huizen erg dicht op elkaar staan. Ik loop de St. Pierre binnen een grote lichte ruimte waar heerlijk kunt dwalen. Vooral de gebrandschilderde ramen trekken mijn aandacht. Ik vind ook een raam waar St. Jaques is afgebeeld. Hij is niet zo mooi als het raam in

Châlons, maar de aanwezigheid van dit raam verraad dat deze kerk vroeger ook een plaats voor pelgrims is geweest. Het roosvenster is adembenemend mooi. Rode, groene, blauwe en gele kleuren werpen, als de zon schijnt een kleurige vlek op de stenen van de vloer in de kerk. Daarna loop ik naar de St. Urbain. Het blijkt dat het raam in het koor van de kerk in restauratie is. Een grote, kerkhoge foto hangt op de plaats waar het raam hoort te zitten. In een parkje in de buurt, met uitzicht op de kerk eet ik mijn boterhammetje op en ik word gezelschap gehouden door de duiven en scholieren die middagpauze hebben. 's Middags bij de tent begint het weer wat te regenen, maar ik heb een voldaan gevoel, een stadje rustig kunnen bekijken, zonder te hoeven hollen van het éne naar het andere monument geeft mij voldoening. Ook het alleen zijn vind ik niet erg, je eigen tempo bepaalt je dagritme. Ik ben benieuwd wat er nog allemaal meer te zien en te ervaren zal zijn.

Woensdag

De volgende morgen is de tent weer eens kletsnat van het vocht. Ik pak binnen- en buitentent apart in om bij het opzetten niet zo'n kliederboel binnen in de tent te hebben. Aan de beheerder van de camping gevraagd hoe ik het snelst de stad omzeil richting Rosières. Hij laat me dat aan de hand van de kaart zien. Hij vertelt me trots dat er langs de weg een stuk fietspad ligt. Dat klopt inderdaad, maar op een bepaald punt houdt het fietspad op en dan moet je tegen het autoverkeer inrijden, een Franse oplossing voor: We weten niet waar we het fietspad nu moeten maken of zoiets. Via de "lage" weg fiets ik naar Axon. De dorpjes onderweg worden langzamerhand wat vriendelijker en de bouw van de boerderijen is hier ook anders, ze lijken wel wat op de boerderijen in Brabant, laag met een lang achterhuis. Onderweg zie ik ook verschillende washokken, waar een beekje door heen stroomt. De washokken zijn gerestaureerd en niet meer in gebruik. Het zijn wel fotogenieke plekjes. Om twaalf uur fiets ik door Ervy-le-Châtel een leuk dorp met een mooie poort van St. Nicolas en een ronde markthal in vakwerkstijl. Men geeft mij ook aanwijzingen hoe ik verder moet fietsen, zomaar ongevraagd. Het doet me goed en ik merk dat men weet dat ik onderweg bent naar St. Jaques in Spanje. Als ik het dorpje uit fiets liggen er wat meer bossen langs de weg, die houden de nog steeds stevig blazende Zuidwesten wind wat tegen. Dan kom ik in Ligny-le-Châtel, een schattig dorpje aan de riviertje. Het is tegen tweeën als ik daar aankom en de zon schijnt, dus ik besluit de camping op te zoeken. Is een leuke stille gemeentecamping aan een rivier. Ik ga weer eens lekker onder de douche en hang mijn slaapzak maar weer eens te drogen. Het is heerlijk in de zon. Daarna ga ik naar het dorpje en bekijk de kerk, en zie dat en aftakking van de rivier dwars door het dorpje gaat, als een soort grachtje. Ik zie een schilderachtig gelegen wasplaats, een half vervallen watermolen en doe mijn boodschappen in een klein winkeltje. Ik zie dat er aardbeien zijn en besluit een doosje te kopen met een spuitbus slagroom. Ik kies de kleinste bus uit, maar volgens de winkelier kan ik voor dezelfde prijs een grotere kopen en daar komt hij dan ook mee aandragen. Heel attent van hem, maar die bus is wel erg groot. Dat wordt dus veel slagroom eten en als de bus nog niet leeg is, hem weggoeien, 't is niet anders. Als ik weer terugkom op de camping zijn er twee caravans met Duitsers op de camping gearriveerd. Ze

komen belangstellend bij mij praten. Ze zijn onder de indruk van de weg die ik al heb afgelegd. Als de beheerdster ook is komen opdagen ga ik mij aanmelden. Ook zij heeft al in de gaten waar ik naar op weg ben en tot mijn verrassing krijg ik een Bourgondische specialiteit te drinken: een bodempje kersenlikeur aangevuld met wat witte wijn. Het smaakt uitstekend. Ook de Hollandse fietser die ik in Chalons en Troyes had ontmoet, was hier ook op de camping geweest, alleen een dag eerder. Dan blijkt het dus dat we alle twee ongeveer dezelfde dagafstanden afleggen. Ik vind dat een goed gevoel, want onze leeftijden lopen nogal stuk uiteen. Ik vind het een gezellig plekje, veel beter dan het plekje dat in Troyes had.

Donderdag

Om negen uur ben ik weer op weg en wat is het weer anders dan gisteren, het miezert. Ik pak alles op het laatste moment in de kar, want anders wordt alles weer kletsnat en ik ben in België heel wat wijzer geworden. Ik hijs mij in het regenpak en ga op pad. Dat regenpak is als je moet stijgen, dus zweten, niet echt een succes. Dus de regenbroek maar weer gauw uitgetrokken. Het begin van het traject van vandaag stijgt langzaam maar zeker naar Auxerre. Met een rot vaart door de afdaling kom ik Auxerre binnen. De stad en de kathedraal zijn al van verre te zien. De kathedraal ligt heel verlokkelijk in het centrum van de stad. Toch ga ik de stad niet in, want ik wil vandaag proberen om Vézelay te halen een traject van zo'n 110 kilometer. Ik moet even zoeken naar het kanaal dat langs de Yonne loopt. Als ik het vind blijkt het een soort jaagpad langs het water te zijn. Het fietst heel gemakkelijk en omdat het intussen droog is geworden trek ik ook de regenjas maar eens uit. Even verder zie ik een soort rondvaartboot op het kanaal varen. Omdat door het kanaal toch wel een hoogte overwonnen moet worden, zijn er in het kanaal veel sluisjes. Bij één van de sluisjes wacht ik op de rondvaartboot. Hij blijkt precies in het sluisje te passen en de sluiswachter poseert voor de dia. Ik volg het kanaal een heel stuk en ik zie af en toe vakantiegangers die een soort kanaalboot gehuurd hebben. Zo'n kanaalboot is eigenlijk een soort ponton waar een huisje op is neergezet. In de buurt van Mailly-le-Château liggen er links van de weg steile rotswanden, Les Rochers Saussois, die door groepen beklimmers gebruikt worden. Er staan veel bussen van klimtoeristen. De paden onder naar de rotsen zijn voorzien van bestrating en trappen, zodat de grond niet teveel kapot getrapt wordt. Langs het kanaal fietst het heel ontspannen, af en toe gaat het maar iets omhoog. Bij Châtel-Censoir wijk ik van het kanaal Du Nivernais af en ga omhoog naar 258 meter. In de afdaling wordt Vézelay plotseling zichtbaar als ik uit het bos kom. Een fantastisch uitzicht heb ik op Vézelay en in de afdaling stop ik om van het uitzicht te genieten. Ik zie Vézelay op de heuvel liggen, een ronde heuvel, die overall bovenuit steekt. Ik sta daar aan de kant van de weg en besef, dat dit een belangrijk moment is, ik ben hier gekomen op de fiets. Vroeger ben ik hier al eens geweest met de auto, maar om het helemaal vanuit Zutphen op eigen kracht te doen geeft toch wel een bepaald gevoel, een gevoel van een belangrijk hoogtepunt bereikt te hebben. Pelgrims van vele kanten kwamen in Vézelay samen, om zo gezamenlijk verder te trekken naar Santiago. Ik laat mij langzaam naar beneden gaan om zo lang mogelijk van het uitzicht te kunnen genieten.

Voordat je in Vézelay bent ligt er nog een klein hellinkje op je te wachten. Die helling loopt iets rond Vézelay en geeft je zo doende en steeds prachtiger wordend uitzicht op het stadje. Als ik in het centrum ben, sta ik even besluiteloos na te denken of ik vandaag al naar de kerk zal fietsen met kar en al, of dat ik dat morgen zal doen. Ik besluit om het nu te doen en fiets de steile straat, vol met toeristen naar de kathedraal op. De straat is echt heel steil, ik moet onderweg ook twee maal stoppen om even uit te rusten. Boven bij de enorme St. Madeleine zet ik mijn fiets voor de ingang onder het reusachtige timpaan met Christus als Koning daarop afgebeeld. Ik sta, kijk en voel. Ik voel een warme gloed van voldoening door mij heen komen. Dit heb je dan toch maar gehaald. Al kom je niet verder dan tot hier, het is goed. Ik fiets wat om de St. Madeleine en ga op zoek naar het klooster, waar ik een stempel op mijn pelgrimspas kan laten zetten. Ik vind het klooster en een sloffende monnik doet de deur open. Natuurlijk wil hij wel een stempel in mij paspoort zetten en terwijl hij dat doet, vraagt hij mij: "Wat is dat toch met die Hollanders die allemaal naar Santiago willen fietsen?" Hij vindt ons maar een sterk volk. Nou sterk, ik heb toch heel wat afgezweet op de tocht hierheen en erg gemakkelijk vind ik hem niet, maar ja.....een mens is jong en wil wat.

Als ik weer naar beneden ga doe ik in een piepklein winkeltje wat boodschappen. Terwijl ik binnen ben, zie ik de toeristen met veel belangstelling mijn fiets bekijken en de bel eens even proberen. Ik fiets verder naar St. Père een plaatsje aan de route naar Santiago met een antieke klompenmakerij en een prachtige oude kerk. Maar goed, al dat moois en Vézelay bewaar ik voor morgen en fiets naar de camping van St. Père. En dat is een mooi plekje aan het riviertje de Cure. Er is een speciaal wekje voor fietsers en kanoërs waar ik mijn tentje aan het water neerzet. Het was vandaag een lange, maar mooie dag.

Vrijdag

Vandaag ben ik naar het centrum van St. Père gelopen. Daar staat ook een prachtige kerk. Ik heb hem van binnen en van buiten bekeken. Vooral de voorkant is heel erg mooi. De Notre Dame heeft een open portaal met veel schitterend beeldhouwwerk en is een prachtig voorbeeld van Bourgondische gotiek. Helaas is de gevel nooit afgebouwd. De toren staat fier naar boven wijzend midden in het dorpje. Even terug zie ik een aardig dorps tafereeltje, een winkeltje van een oude klompenmaker. Het is een heel oude bedoening en erg schilderachtig. Ik ga er maar niet naar binnen, want ik kan toch niets kopen en van pottenkijkers houdt de klompenmaker niet. In de buurt is een museumje van oudheidkundige vondsten. Asurnen en veel bronzen voorwerpen waren er te zien. Verder veel toiletartikelen en sieraden. Volgens het routeboekje zou er ook iets te zien zijn over de pelgrimsroute naar Santiago. Dat bleek dus een kaart te zijn met pelgrimsroutes naar Santiago, viel dus iets tegen. Daarna heb ik het oude pad van de pelgrimsroute naar Vézelay gelopen. Het wordt aangegeven met de rood-witte markeringen. Het begin is goed te volgen, maar op een gegeven moment raak ik het spoor bijster en kom op de grote weg. Het is een fantastische dag, de zon schijnt uitbundig en ik heb mooie vergezichten. In Vézelay loop ik weer naar de kathedraal en bekijk hem en maak verschillende dia's. Van de beeldhouwwerken bovenaan de pilaren kan ik helaas geen dia's

PRIORITAIRE PORT PAYÉ
PRIORITY FRANCE

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE
R VEZELAY
ES02143 25/05/96 17H 0024,00
89450 602 PCB9446
LA POSTE

Allemagne
Royaume-Uni
Autriche
Danemark

POST EXPORT
UNION EUROPÉENNE ET SUISSE

maken. Ze zitten veel te hoog en dan zie je op een dia ook helemaal niets. Ik bekijk de relieken van St. Madeleine, gevat in een soort pilaar. Ik zie in de kerk ook mooie houten beelden staan, uitbeeldend verschillende beroepen en heiligen. Daarna bezoek ik de crypte, een heel intieme ruimte onder het koor, waar in een gouden kist gedragen door vier engelen weer andere relieken van St. Madeleine liggen. Volgens de legende zou Madeleine, Maria Magdalena in Vézelay zijn gestorven. Toen ik buiten op een muurtje zat, zag ik dat verschillende nonnen en monniken zich naar de kerk haastten. Ze gingen allemaal de sacristie binnen en kwamen er weer uit, gehuld in een pij. Ik ging er op een gegeven moment achteraan en zag dat ze zich aan het verzamelen waren in het koor van de kerk. Stilletjes ging ik op één van de stoelen in de kerk zitten. In het koor zaten op een soort bankje, links de monniken en rechts de nonnen, geknield, met hun gezicht naar het kruisbeeld van Jezus. Ik vond het net witte duiven. Het bleek dat men met de voorbereidingen bezig was voor het middaggebed. Dat gebed bestond uit het onberijmd zingen van psalmen in het Frans, twee schriftlezingen en een gebed voor alle nood, afgewisseld met een: Heer ontferm u. De monniken en nonnen van de Communauté de Jerusalem zongen dat vierstemmig en één van de monniken had de muzikale leiding over alles. Muzikaal een hoogtepunt van mijn tocht naar Santiago. Zo mooi als die eeuwenoude en nieuwe liederen door de kerk klinken en dan te bedenken, dat de gang van de gebeden al eeuwenlang wordt volgehouden. Je voelt je dan, als je daar aan mee probeert te doen, deel uitmaken van die ellenlange stoet van mensen op weg. Op weg naar het geluk, de innerlijke vrede? Ik kijk nog wat rond in verschillende winkeltjes met boeken, beeldjes en CD's. Ik zie een heel mooi beeldje van St. Jaques staan, maar kan het helaas niet kopen, want om nu zo'n breekbaar beeldje helemaal mee naar Santiago te nemen lijkt me niet zo gunstig voor St. Jaques. Als ik nog even door Vézelay dwaal zie ik ook nog de oude poort van de voormalige Réfugio, of zoals dat in Frankrijk heet: Hospitium. Het is nu in gebruik als tehuis voor geestelijke gehandicapten.

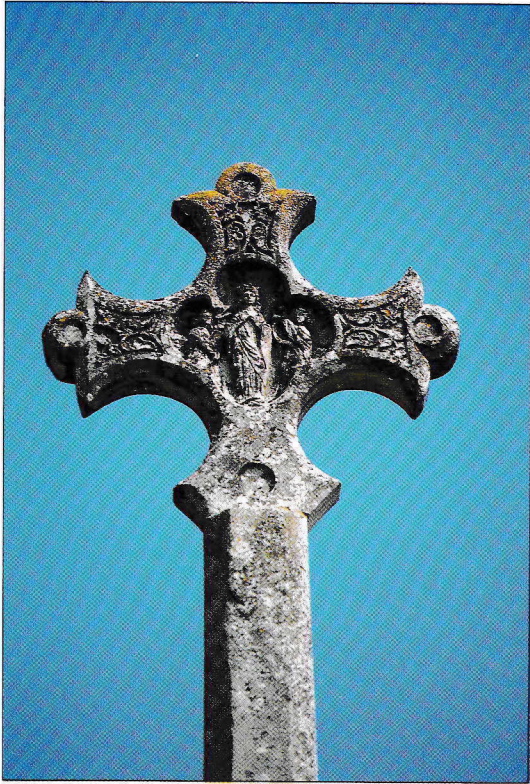
In gedachten loop ik terug naar de camping en zorg ervoor dat ik nu wel de goede weg volg. Dat doet je ook wat, lopen op een eeuwenoud pad, waar al zovele honderdduizenden voeten overheen zijn geschuifeld. Als de stenen eens zouden kunnen spreken, dan zouden er geen oren genoeg zijn om te kunnen luisteren naar al die verhalen. Onder een boom, in de schaduw, kijk ik uit over Vézelay dat zo mooi tegen de berghelling is opgebouwd.

Op de camping pak ik de fiets en ga naar Fontaines Salées, bronnen met zoutwater. Deze bronnen zijn al eeuwen in gebruik. Ik loop tussen de resten van een keltisch heiligdom en de resten van een Romeins badhuis. Verschillende bronnen zijn nog steeds in gebruik. Men heeft er een houten wand in gemaakt en je ziet af en toe luchtbelletjes omhoog komen. In al die bronnen zitten een soort padden of kikkers, die vlug wegspringen als je in de buurt komt. Bij één van de bronnen is een soort pompje aangebracht. Ik pomp wat water op en proef het, het smaakt inderdaad naar zout. Of het geneeskrachtig is?

Zaterdag

Vanmorgen ben ik met de fiets naar Vézelay geweest om daar bij de Franse P.T.T. 3 diarolletjes en de rondzendbrief op te sturen naar Nederland. Het

*Route St Jacques
de Compostelle*

aangetekend versturen gaf wat problemen, want de gegevens zaten niet in de computer. Uiteindelijk lukte het toch. Daarna wat boodschappen gedaan en even op de camping van Vézelay wezen kijken. Ik vind die camping niet zo mooi liggen als de camping waar ik kampeer. En, niet onbelangrijk, hij is duurder. Toen ik weer terugkwam bij de tent begon het te regenen. De hele middag lekker liggen pitten. Na het avondeten komen er een paar kanovaarders die hun tentjes ook op mijn weitje zetten.

Zondag Pinksteren.

Vandaag dus naar de St. Madeleine in Vézelay. De dienst zou om elf uur beginnen en ik zat al om kwart over tien in de kerk. In het gebedenboek van de kerk heb ik geschreven: "Prieons le Seigneur pour mon pelegrinage à Santiago". In de kerk werd al op een fluit gespeeld begeleid door het orgel. Stukken van Bach en Mozart werden er uitgevoerd. Een Japanse monnik speelde op het orgel en een gemeentelid bespeelde de dwarsfluit. Dat het een feestelijke dienst zou worden, kon ik merken aan het feit dat er liturgieën waren. Langzaam stroomt de kerk vol en als ik op een moment rondkijk, zie ik dat er zelfs mensen zijn die geen stoel meer kunnen vinden, ze staan aan weerszijden van de stoelen. Alle stoel zijn tot achteraan bezet. Ik hoor verschillende talen om mij heen, Engels, Duits, Nederlands en natuurlijk Frans. Bij een Pinksterdienst is zoiets heel bijzonder. De monniken en de nonnen van de Communauté gaan in het koor zitten en na binnenkomst van de pastoor en vier Jezuïeten uit Grenoble begint de dienst tien minuten te laat. Ik had niet het idee dat iemand daar een punt van zou maken. Het binnen komen van de pastoor, de akolieten en de vier Jezuïeten gebeurde van onder de toren, vanuit de nartex. De nartex is de voorkerk die onder de toren ligt en bedoeld voor pelgrims. De dienst begint en tot mij grote verbazing zingen alle mensen in de kerk alle liederen zo mogelijk vierstemmig mee, zonder begeleiding van het orgel. Dat was mogelijk, omdat alle liederen in een vierstemmige zetting in de liturgie waren afgedrukt. Ik vond dat heel inspirerend, en besepte op een gegeven moment dat er langs de eeuwenoude muren al heel wat muzikale klanken langs moeten zijn gekomen. De pastoor hield een preek over het fantastische van deze kerk. Hij herinnerde er nog even aan, dat bijna iedereen door de nartex de kerk was ingekomen, komend vanuit de duisternis en gaande naar het Licht. Net als bij de uitstorting van de Heilige Geest, daar kwamen ook mensen van alle delen van de toen bekende wereld naar Jeruzalem, de stad van het licht. Daar wilden ze het oogstfeest meemaken. Ik voelde dat ik op het moment dat ik daar in de kerk zat, opgenomen werd in de grote groep mensen die opzoek zijn naar het Licht der Wereld. Was mijn tocht ook niet een zoeken naar het Licht, een zoeken naar geluk? Daarom werd het Licht der Wereld op een gegeven moment door alle kinderen van de kerk symbolisch naar binnen gebracht, alle kinderen hadden een waxinelichtje in de hand en al die brandende lichtjes werden in het koor neergezet. Het avondmaal begon zingen en daarna wenste iedereen elkaar: "La paix de Dieu" de vrede van God toe en gaf elkaar gelijktijdig een hand. Je gaf handen aan mensen op dezelfde rij, maar ook aan mensen die voor je of achter je zaten. Dat is een moment in de dienst waarop de opgebouwde spanning zich even een weg kan vinden doormiddel van gewoon menselijk handelen, je kijkt elkaar even aan,

SAINT-PÈRE

(YONNE)

VILLAGE DE
BOURGOGNE

FRANCE

geeft elkaar een hand, hoort wat geroezemoes, ziet dat mensen even van hun plaats afkomen omdat ze een ander die wat verder weg zit ook een hand willen geven.

Het avondmaal, de eucharistie gebeurde lopend en je kon kiezen uit allerlei gedaantes, brood alleen, wijn alleen, brood en wijn, alles was mogelijk. Alle monniken en nonnen waren voorzien van brood en wijn. Ik ben geweest bij de monnik die mij mijn stempel in het pelgrimspaspoort had gezet. Hij herkende mij en knikte mij bemoedigend toe. De dienst duurde zeven kwartier, maar geen moment kreeg ik een vervelend of langdradig gevoel. Ik voelde mij tussen die eeuwenoude muren één met allen die mij zijn voorgedaan op een pelgrimstocht. Na afloop van de dienst ben ik nog even rondom de kerk gelopen en heb staan te genieten van het uitzicht. De heuvels en de dalen liggen er zo rustig en kalm bij. En als je ze zo van boven af beziet, lijken ze helemaal niet zo steil en hoog. De werkelijkheid is anders. Terug bij de tent heb ik nog wat na zitten te voelen, een hemd gewassen, de zon scheen. Onder de douche en morgen weer eens verder. Ik wil proberen naar Prémery te fietsen. Die avond komen er vier fietsers de camping op, wat later zou blijken, ook op weg naar Santiago.

Derde week van 27 mei tot en met 3 juni.

Maandag

Vanmorgen is het weer droog, maar op de camping is het een modderpoel. Als ik de camping af ga, sta ik nog even te praten met twee Nederlanders die ook op weg zijn naar Santiago, met de auto en een caravan. Zij hopen daar eind juni aan te zullen komen. Na zo'n 10 kilometer gefietst te hebben zie ik even voor Bazoches een olop van vier fietsers, een auto met aanhangwagen en een wandelaar. Het bleken allemaal pelgrims naar Santiago te zijn. De vier fietsers kwamen van dezelfde camping als ik. De wandelaar kwam uit Dongen en was al een paar maanden onderweg en sliep meestal bij mensen thuis of bij een pastoor. Hij zou hele verhalen kunnen vertellen, maar daar was nu het moment niet voor. Hij liep zo'n 25 tot 30 kilometer op een dag. Hij was de eerste echte pelgrim, behalve mijzelf, die ik ontmoette en sprak. Een hele belevenis. Hij had een grote rugzak op en ook een tentje bij zich. Gewapend met wandelstok en schelp liep hij nu alweer een paar maanden. Hij was het nog niet zat, maar sommige stukken had hij wel vervelend gevonden. Dan de vier fietsers, ook zij kwamen uit Noord-Brabant. Zij deden het luxe, want zij hadden een bezemwagen bij zich. Er waren er altijd drie aan het fietsen en eentje reed dan de auto. In het aanhangwagentje van de auto zaten alle kampeerspullen en zelfs stoelen. Toen ze mijn naam hoorden, zeiden ze dat ze naam hadden gelezen in de kerk van L'Huitre, daar had ik toch in het gebedenboek iets geschreven? We wisselden ervaringen uit en we dronken wat met elkaar. Vooral mijn karretje had erg veel bekijks en er werd gevraagd of zo'n ding nu praktisch is. Praktisch is het wel, want je pakt hem snel in en uit, zit heel stabiel achter je fiets en volgt je overal waar je heen gaat. Last van tegenwind heb je naar mijn idee ook minder dan met fietstassen. Ook van de berg af gaat heel comfortabel en het grootste voordeel is dat hij bij hoge snelheden niet gaat wiebelen of slingeren. Met fietstassen aan je fiets heb je daar sneller kans op dat iets gaat slingeren of

wiebelen. Een ander voordeel is ook nog dat je de boodschappen die je onderweg doet gemakkelijk nog in wat verloren hoekjes kwijt kunt en dat is bij fietstassen meestal niet het geval. Goed, de kar was dus een heel gesprekspunt. Na een half uurtje ging ik weer op pad. In Corbigny kon ik geen magasin d'allimentation vinden, hoewel het wel een redelijk groot stadje was. Eten had ik nog niet echt nodig, maar koekjes zijn altijd op dus

Even buiten Corbigny fietste ik twee andere fietsers achter op. Ze hadden moeite met de tegenwind die uit het zuid-westen kwam en de berghelling. Toen ik tegen twaalf uur zat in een bushokje mijn boterhammen op te eten, kwamen de twee fietsers mij achterop. Ze stopten en vroegen mij waar naar op weg was. Ook zij waren op weg naar Santiago en kwamen uit Mechelen in België. Zij deden de tocht met z'n tweeën al voor de tweede keer. Mijn fiets en kar was ook voor hen een openbaring. Ik moest met fiets en kar op de foto. Het zou niet voor de eerste keer zijn. In St. Révérien was een kerkje waar ik even afstapte en toen ik binnen was zag ik tot mijn grote verbazing boven aan de pilaren gelijksoortige kapitelen als in Vézelay. Ik denk dat ze door dezelfde middeleeuwse beeldhouwer zijn gemaakt. Ik zag op één van de kapitelen de Jacobs ladder heel simpel, maar mooi afgebeeld. De hele kerk straalde een grote eenvoud uit en was erg gezellig binnen. Het weer werd die dag steeds slechter, want af en toe begon het te regenen. Dan weer eens droog en dan weer eens een plensbui. De tocht ging vooral omhoog en die sterke tegenwind was niet bepaald een lolletje. Af en toe had ik het idee dat ik stil bijna stond en dat was ook zo. Het moreel daalde snel en toen ik Prémery binnen reed vroeg ik iemand of er in het stadje ook een camping was. Volgens de tekst van het routeboekje zou er geen camping zijn, maar volgens de kaart wel. Ik kreeg een bevestigend antwoord en toen richting camping reed, zag ik bij de kerk de auto van de vier Brabanders staan. De bestuurder was nergens te zien. Ik zette de tent op en ik had de buitentent nog maar net op gezet of het begon weer te plenzen. Om kort te gaan, het bleef langdurig regenen op die stille camping, zodat ik zelf binnen in de wasruimte heb gekookt.

Dinsdag

De volgende dag zit ik weer om kwart over acht op de fiets richting Nevers. Nevers zelf is niets aan en als ik in de St. Etienne nog even in de crypte wil kijken, komt de pastoor met zijn sleutelbos al rammelend vertellen dat de kerk dicht gaat voor de middagpauze. Ik ga dus maar weer verder. Ik volg de N 7 richting de Loire. De weg is heel erg druk. Al snel sla ik rechtsaf en kom weer op landelijke weggetjes terecht. Dan kruis ik de Allier op een hele bijzondere manier, over een fietspad dat langs een kanaal loopt. Via een aquaduct dus. De wind is in vergelijking met gisteren gedraaid en zo fiets ik het middeleeuwse bloemendorp Apremont sur Allier binnen. Aan de sfeervol gerestaureerde huizen hangen allerlei plantenbakken en allerlei bomen staan in bloei, echt een bloemendorp. En omdat de wind achter is geniet ik ervan. Nu eens niet stampen tegen de heuvels op, maar bijna worden voort geblazen in het zonnetje. Bij Vernais, een dorpje met een café en een oud kerkje, roepen Fransen mij toe welke weg ik naar Santiago moet volgen, de routebeschrijving is even niet zo heel erg duidelijk. Dan steek ik voor de zoveelste maal het oude kanaal van Berry over.

Het is een oud kanaal uit 1809 en niet meer in gebruik. De sluisjes zijn vervallen en het kanaal is op verschillende plaatsen helemaal dicht gegroeid. St. Pierre les-Etieux is een heel schilderachtig dorpje. Ik maak een dia, want tussen het gras groeien allemaal boterbloemen en op de achtergrond ligt het dorp met een oude kerk die er weer boven uit steekt. Een heel schilderachtig plekje. De vier Brabanders fietsen mij achterop en ik fiets een stukje met ze mee. We praten onderweg wat over de tocht, hoe zwaar die is en hoe lang zij al op weg zijn. Zij zijn iets later dan ik vertrokken, en hebben veel minder dan ik last gehad van het slechte weer. In St. Armand-Montrond fiets ik even naar het oude centrum van het stadje. Het gaat over een prachtig oud bruggetje naar een oude kerk. De kerk is helaas dicht, dus maar verder naar de camping. Daar sta ik in de schaduw en ik merk dat de twee Belgen er ook zijn. Zij zien mij dus niet en ik ga wat boodschappen in de super doen. Ik koop wat petroleum voor mijn brander, want de benzine is bijna op. Ik probeer 's avonds de benzinebrander op petroleum, volgens de gebruiksaanwijzing moet dat gaan, maar ik krijg alleen maar steekvlammen en zo snel hoef ik nu ook weer niet te koken. Het resultaat is dat ik de petroleum maar weggooi en besluit om morgen dan toch maar gewone benzine bij een pomp te gaan kopen.

Woensdag

Vanmorgen was de hemel helemaal helder, dus de zon deed zijn best. Als ik alles ingepakt heb, blijkt het dat de twee Belgen al weg zijn. Ik ga in het stadje op zoek naar een bakker en zie de twee Belgen ook boodschappen doen. Zij zien mij niet, moet kunnen. Ik vind een bakker en koop daar een onvolprezen Frans stokbrood en prop dat in mijn tas. Dan op zoek naar een benzinepomp. Bij de benzinepomp haal ik 0,6 liter benzine tot hilariteit van de pomphouder. Ja een fietser heeft ook wel eens benzine nodig. Trouwens die benzine is best wel een probleem. Volgens een lijstje in het maandblad Op Pad van de A.N.W.B. zou in Frankrijk overal wasbenzine te verkrijgen zijn. Als je dat aan ze vraagt: Essence filtree blanche, dan kijken ze je aan of ze het in Keulen, of liever in Parijs horen donderen. Even buiten het stadje raak ik even de weg kwijt, beter gezegd, ik blijf te lang op de mooie weg fietsen. Dus ik ga weer een stukje terug totdat ik de juiste weg naar links heb gevonden. De wegen dalen en stijgen iets meer dan ik gewend ben, maar het weer is mooi en de wind is lichtjes achter, dus wat wil ik nog meer? In Châteaumeillant heb ik de kerk bekeken uit 1150 en gewijd is aan St. Genest. Van al dat oude is niet veel meer terug te vinden. In de kerk van Lacs zie ik een zeer oude altaarsteen uit de gallo-romeinse tijd. Vreemd gevoel is dat als je met je twintigste eeuwse vingers gaat over zo'n oude steen. Hoevele mensen zouden hem al hebben aangeraakt? Bij Châtre kan ik de weg even niet vinden, dat komt omdat de wegnummering niet klopt. De schooljeugd heeft in die tussentijd de scholen verlaten en staan bij verschillende bushaltes op hun bus te wachten. Alle kinderen, of bijna alle, gaan met een schoolbus naar huis. Als ik voorbij zo'n bushalte fiets, klinkt er geproest op vanuit de schoolgaande menigte. Ze vinden het kennelijk maar gek dat iemand met een fiets op reis is. Dat heb ik al wel eerder gemerkt dat Fransen het maar gek vinden dat je je op deze manier wilt verplaatsen. Heb je dan geen auto? En waarom dan niet? In Frankrijk begrijpen ze dat echt niet. Ieder Fransman of Fransvrouw heeft een

auto. Ik kan dat ook wel een beetje begrijpen, want de afstanden in Frankrijk zijn groot en als je in een piepklein dorpje ergens buitenaf woont, hoe kom je dan bij de Super Marché? En lokale busverbindingen zijn er heel wat slechter dan in Nederland. Bij Sarzay ligt oud kasteel met een prachtige binnenplaats vol met oude gebruiksvoorwerpen uit oude landbouwtijden. De kippen lopen er rond en er staan veel geraniums te bloeien. Ik maak daar een schitterende dia, waarop behalve de kasteel met de binnenplaats ook de staalblauwe hemel daarboven te zien is. Als ik weg wil fietsen komen de twee Belgen achterop. Ook zij gaan even binnen kijken. Omdat ik geen zin heb om met ze mee te fietsen ga ik weer verder. Ik maak onderweg koffie, voor de koffie maar ook om even in de schaduw te kunnen zitten, want het is aardig heet aan het worden. Maar ik klaag niet, want na zovele natte en koude dagen

Ik had die dag nog wel verder willen fietsen, maar de kerk in Neuvy St. Sépulchre is wel zo een bijzondere kerk, dat ik er een hele tijd in doorbreng. De kerk is afgekeken van de Heilig Grafkerk in Jeruzalem. Dit dorpje is ontstaan aan een doorwaadbare plaats. Aan de oever werd in de elfde eeuw een kerkje gebouwd te ere van St. Jacob. Pelgrims naar Santiago werden er verzorgd. Een groep pelgrims die uit Jeruzalem terug keerden hebben het initiatief genomen om de St. Jacobskerk om te bouwen tot een ronde Heilig Grafkerk. Het resultaat is heel bijzonder, want als je er binnen komt valt onmiddellijk de achthoekige vorm op. Pilaren dragen het gewelf en heel oud beeldhouwwerk kijkt van boven op je neer. Geheimzinnige mannetjes trachten je onder de indruk te brengen. Er staat een modern orgel met een klavier in de kerk, het eerste nieuwe orgel in Frankrijk wat ik zag. Wat ook opvalt is de rechthoekige uitbouw van de kerk. Deze heeft men gemaakt, toen men hoorde dat er in Jeruzalem ook een rechthoekige uitbouw aan de kerk werd gemaakt. In de kerk staat een St. Jacobsbeeld en een vaandel waarop de bede staat: " St. Jaques ora pro nobis". Naast het beeld was een papier aan de muur bevestigd met een vraag aan iedereen die dit zou lezen. Er stond: Waarom steek je een kaars aan voor St. Jaques? De antwoorden stonden erbij en die hebben mij zeer aangegrepen. Vergeet niet, ik ben van jongs af aan opgegroeid in de protestantse kerk en dat laat wel iets na. Zo van: alles wat uit Rome komt, dus Rooms-Katholiek is, is niet goed, is Rooms. De antwoorden die erbij stonden waren: Niet om de kas van de kerk te spekken, niet voor St. Jaques, maar wel om voor jezelf de mogelijkheid te scheppen dat met het branden van de kaars de gedachten die je dwars zitten of kwellen een glijbaan krijgen en zo dus van je af kunnen glijden. Ik heb daar een hele tijd voor dat beeld gezeten en gekeken naar de kaars die ik had aan gestoken. Een kaars verteert zichzelf al brandende, net als Christus die zichzelf verteerde door alle vragen en ongemakken van iedereen op zich te nemen. Dat is een hele andere benadering van hoe je met jezelf kunt omgaan. In het protestantse denken is het de mens die alles zelf moet opknappen en ook zijn eigen problemen maar te lijf moet gaan. Maar dat is niet altijd mogelijk en je bent ook niet altijd in staat om die confrontatie met je zelf aan te gaan. Het was een troost om aan de hand van dat simpele papier te weten dat er ook een andere manier is om de gedachten van je af te laten glijden. Het was voor mij een openbaring. En ik merkte later, dat vanaf dat moment ik beelden en kruisen met Christus erop, anders ging zien, menselijker, dichterbij, bijna binnen in je. Heel bijzonder.

In het winkeltje vraag ik waar de camping is en als ik daar aankom zie ik dat de

twee Belgen er ook een plekje hebben gevonden. Later komen ook de vier Brabanders op de camping. Ik kijk bij hun op de kaart waar ik eigenlijk in Frankrijk zit, want als je alleen maar een routeboekje hebt mis je soms toch wel het grote overzicht. Ik zie dat ik al een aardig stuk ben opgeschoten, maar nog lang niet in Zuid-Frankrijk ben.

Donderdag

Vandaag zou het een warme dag worden en dat werd het dan ook, wel 28 graden en omdat de wind uit het zuiden blies was er af en toe wat verkoeling. Toen ik op pad ging waren de Nederlanders en de Belgen nog aan het eten of andere werkjes aan het doen. De hele dag heb ik ze niet terug gezien. Ik vette me uitgebreid in tegen de overvloedige zonneschijn die ik verwachtte. Als ik in de spiegel kijk en naar mijn benen, zie ik dat ik zienderogen bruiner begin te worden. Echt zo van die bruine fietsers benen, daar waar de sokken zitten is het wit en daar waar mijn fietsbroek begint is het ook wit. En omdat ik eigenlijk de hele dag aan het fietsen ben, kom ik er niet aan toe om eens uitgebreid in de zon te gaan liggen om de rest ook wat bruiner te laten worden.

Ik fiets eerst naar Cluis met de resten van een dertiende eeuwse kasteel boven op een heuvel gelegen. Erbij staat een bedevaartskapelletje. Dat kapelletje is een paar keer per jaar open en er worden dan diensten gehouden. Langzaam stijgt de weg richting Crozant. Links van de weg zie ik dolmen liggen. Het zijn zeer oude stenen platen die rusten op andere stenen. Vlak voor Crozant ligt een stuwmeer met een prachtig uitzicht op een machtige burcht uit de twaalfde eeuw. Van deze burcht resteren alleen nog maar de tien torens. Je kunt er naar toe lopen, maar dat heb ik niet gedaan. De streek is wel heel erg mooi bosrijk en dat is lekker koel als je onder de bomen fietst. Ik stijg naar Crozant met een paar haarspeldbochten en moet de allerkleinste versnelling van mij fiets weer eens aanspreken. Ik kruip dus Crozant binnen een bijna uitgestorven stadje waar alleen wat oude mannen en vrouwen en een enkele toerist rondlopen. Naar Souterraine gaat de weg door prachtige bossen. In Souterraine staat de Notre-Dame een kerk gesticht in 1017. Ik loop de kerk binnen en ga op zoek naar de oude Keltisch-Romeinse fundering. Als ik die gevonden heb, leg ik mijn hand op dat stukje muur. Hoeveel mensen zouden dat ook gedaan hebben. Als ik buiten kom, valt de hitte op mij en in de schaduw van wat bomen, zittend op een bankje knoop ik een gesprek aan met een Fransman die op vakantie is in deze streek. Hij vraagt wat ik aan het doen ben en op mijn antwoord: Ik fiets naar St. Jaques in Spanje staat hij waarderend mij aan te kijken en knijpt eens goedkeurend in de remmen van de fiets. Hij nam z'n petje er voor af en wenst mij een goede tocht. Ik hoefde niet aan hem uit te leggen wat dat is, een pelgrimstocht naar Santiago maken. Omdat er de volgende twintig kilometer geen winkels zouden zijn besluit ik om in dit stadje maar boodschappen te doen. Als ik bij de Super kom, blijkt die nog dicht te zijn en zittend in de schaduw grijp ik de wachttijd aan om aan een mevrouw de weg uit het stadje te vragen. O, dat weet ze wel. Ook zij heeft in de gaten waar ik mee bezig ben, ik zit al wat zuidelijker in Frankrijk dus..... Even buiten St. Priest-la Feuile rijd ik echt verkeerd en daar kom ik pas achter omdat het wel heel erg lang duurt voordat de derde weg rechts komt opdagen. Als ik er achter kom dat het echt verkeerd

is zoek ik mijn weg naar Bénévent l'Abbaye via een andere weg. Die weg is heel eenzaam, stijgt en daalt wat en gaat fraai door het bos. Bénévent l'Abbaye ligt aan de voet van de Puy de Goth en dat is Keltisch voor: Vreugdeberg. Deze berg is vanouds een baken voor de pelgrims. In het keurig gerestaureerde plaatsje staat een kerk en voor de kerk in het plaveisel heeft men een mozaïek ingemetseld voorstellende een Jacobsschelp. Op 24 augustus op het feest van St. Bartholomeus kunnen pelgrims te voet of met de fiets hier een gratis maaltijd krijgen of overnachten. Het is geen 24 augustus, dus ik vul mijn bidons met water en ga verder, want 6 kilometer verderop zou een landelijke camping moeten liggen bij het dorpje Mourieux. Die camping vind ik en hij ligt er heel idyllisch bij aan een beekje en bij een zeer oude bruggetje. Maar als ik de toiletten probeer zijn die gesloten en de kraan doet het dus ook niet. De camping is nog gesloten hoor ik van een Fransman waar ik later water aan ga vragen. Het gemis aan een toilet is niet zo erg groot, want het uitzicht uit mijn tentje vergoed veel, zo niet alles. Als ik wat later door het dorpje loop zie ik dat er vroeger ook een klooster moet hebben gelegen, want ik loop door de Rue Monasterie. Van dat klooster is eigenlijk alleen de kapel nog maar open. Daar kan ik niet naar binnen. Vroeger was er ook een school, maar die is nu ook dicht. Het Franse platteland raakt steeds meer ontvolkt.

Vrijdag

Ik heb vannacht heerlijk rustig geslapen en als ik uit de tent kijk zie ik dat de koeien aan de overkant van het beekje lopen de grazen. Geen moment ben ik vannacht angstig geweest, je staat toch maar alleen op zo'n prachtig plekje. Gisteravond zijn er wel twee mensen geweest die een wandelingetje kennelijk aan het maken waren. De hemel is niet helemaal onbedekt. Als ik weer verder fiets, stijgt het weggetje naar 523 meter. Mooie vergezichten zie ik en in de buurt van Châtelus begint het te onweren. Ik schuil onder een boom, want onweer buiten vind ik niet echt leuk. Het giet even met bakken uit de hemel en links en rechts hoor ik de donder rommelen. Als het weer droog is fiets ik verder, maar even later moet ik toch mijn regenpak maar weer aantrekken en dat zal de hele dag zo blijven. De wolken zitten ook laag en van de vergezichten is weinig maar te zien. Bij St. Martin-Ste. Catherine blijkt de weg te zijn afgesloten, men heeft de hele weg opgebroken om er een buis doorheen te leggen. De mannen staan in de stromende regen hun werk te doen, terwijl in het gat waar ze in werken het water doorheen gutst. De omweg is prachtig, maar gaat af en toe weer lekker omhoog. Ik zie onderweg ook nog een paar verzopen paardrijders die mij goedkeurende opmerkingen toe roepen: Bon Courage!!! Terwijl de volgende onweersbui losbarst zit ik zo om twaalf uur onder wat lekkende bomen mijn boterhammetje op te eten. Ik zet dan meestal ook wat koffie, dus pak ik de brander en kook wat water. Zo'n lekker bakkie koffie geeft de pelgrim weer wat energie. Als ik St. Léonard-de-Noblat binnen fiets is het weer droog en gebruik ik de kerk om weer even op te drogen, want in een regenpak wordt je toch wel kletsnat, maar dan van je eigen zweet. Ik fiets wat door het centrum met z'n rustige straatjes. In de kerk, die gewijd is aan Léonard de patroon van de gevangenen, zie ik boven zijn graf handboeien hangen. Maar wat mij meer opvalt, is dat zijn grafsteen van boven helemaal glad is. Ik laat mij

vertellen dat kinderloze vrouwen hier liggend plegen te bidden en dat ze daar veel van verwachten. De kerk was vroeger een echte pelgrimskerk, te zien aan de zeven kapellen die rond de kooromgang liggen. Ik dwaal nog wat verder door het stadje en ga dan op weg naar St. Germain les Belles. Daarbij steek ik de Vienne over. Daarbij moet ik over een dertiende eeuwse boogbrug. Te smal voor het hedendaagse verkeer, maar wel door wandelaars en fietsers te gebruiken. Het is een prachtige brug. Ik fiets nu door een andere streek van Frankrijk, de Limousin. Dat is ook duidelijk aan het vee te zien, donkerbruine koeien zie ik links en rechts op de weilanden staan. Trouwens ook hier zijn de mensen behulpzaam, want als ik ergens van kaartje moet wisselen stopt er een auto en de chauffeur vraagt aan mij of ik iets wil weten. Aardig, maar ik was echt niet verdwaald. Als je een riviertje moet kruisen, dan ga je altijd eerst weer lekker naar beneden en aan de overkant gaat het dan weer net zo "lekker" omhoog. Ik bereik die dag St. Germain les Belles en onderweg zie ik ook dat de boerderij vorm wat is veranderd. Ik zie dat de buitenkant van de huizen kleurrijker zijn geworden. Met vrolijke kleuren heeft men de gevels van de huizen beschilderd. Ook wordt er een andere baksteensoort gebruikt. In St. Germain les Belles doe ik wat boodschappen en bekijk de pelgrimskerk. Het is net een fort met schietgaten. Binnen in de kerk zie ik een beeldje van St. Rochus in pelgrimsuitrusting. St. Rochus zie ik trouwens wel vaker in kerken. Aan een meertje in de buurt van het dorpje zet ik de tent neer. Het is er heel stil en ik heb van de tent uit een mooi uitzicht op meer, heuvels en koeien. Ik ben van plan om hier twee dagen te blijven. Als het nu ook nog droog zou willen blijven dan is dit een uitstekende "uitrustplek".

Zaterdag

Vandaag ben ik dus gebleven in St. Germain les Belles en ben naar het dorpje geweest op wat boodschappen te doen. Als ik naar de camping terug ga, zie ik de 2 Belgen voorbij fietsen. Ik geef een uitroep en zij zwaaien enthousiast terug.

Zondag

Het lag in de planning, dat ik vandaag ook op de camping zou blijven, maar twee plaatsjes terug staat een Frans echtpaar met kinderen die zo'n lawaai met een radio maken dat ik geen zin heb om daar nog langer naar te luisteren. Ik breek dus op en als ik bij de receptie langs ga om af te rekenen, blijkt de receptie dicht te zijn. Ik ga dus weg zonder af te rekenen.

De weg gaat via steile geasfalteerde bosweg omhoog en omlaag naar Condat. Daar blijkt een winkeltje open te zijn en ik koop daar een blikje ravioli, omdat ik gisteren een blikje met een soort slachtafval had gekocht. Er zat van alles aan vlees in wat ik niet lust, pens, tong en meer van dat soort gesnor. Dat heb ik dus weggegooid, dus had ik voor vandaag iets anders nodig. Daarna naar Uzerche wat op een soort rotspunt ligt boven de rivier. Via een fietspad over een stilgelegde oude spoorbaan naar St. Jal. Het fietspad is op sommige plaatsen erg slecht. Grote stenen liggen er, maar het landschap vergoed heel veel. Onderweg zie ik nog een oude watermolen die aan het draaien is. Het plekje is heel erg mooi. Af en toe fiets ik door een tunneltje of ligt het pad in een

soort afgraving. Het pad eindigt bij het stationnetje van St. Jal. Je rijdt daar zo de camping op en omdat het half twaalf was, had ik wel weer zin in een boterhammetje. Ik ga op een bankje op de camping mijn brood opeten. De lucht betreft steeds meer en meer en als het wat gaat druppelen besluit ik om de tent op te gaan zetten. Als hij staat giet het stevig en ik breng de rest van de middag slapend door en luister af en toe naar de radio. De wereldontvanger die ik mee heb genomen is mijn enige verbinding met Nederland. Ik luister er veel naar. Er zijn bepaalde programma's van de Wereldomroep die mij interesseren, het nieuws, de Tour de France en het Nederlands Nieuwsjournaal. Niet dat het wereldgebeuren mij nou zoveel interesseert, maar ik hoor tenminste zo af en toe nog eens wat Nederlands en je raakt niet helemaal vervreemd van de wereld om je heen. De Franse radio heeft ook mooie muziekprogramma's en daar luister ik ook erg veel naar. 's Avonds als het weer wat droger is geworden volg ik de spoorbaan verder naar het oosten. Het blijkt dat de spoorbaan vroeger naar Seillac liep. Als je daar zo 's avonds in je eentje loopt en geniet van de mooie natuur kan er eigenlijk niets meer kapot. Morgen wil ik eens zien of ik in Martel terecht kom. Maar eens zien.

Vierde week van 3 juni tot en met 10 juni.

Maandag

De campingbeheerdster kwam dus niet opdagen, dus zonder af te rekenen ben ik vertrokken. Het weer is niet regenachtig dus dat valt niet tegen. Langs mooie en bosrijke wegen fiets ik naar Donzenac. Het stadje heeft een centrum met een kerk uit de dertiende eeuw. Ik fiets wat door de straten met oude huizen uit de twaalfde eeuw. Op een pleintje staat een boetekapel met een mooi interieur en een beeldje van St. Jaques. Ik schrijf wat in het boek en adem nog wat sfeer in op een bankje voor de kapel. Daarna naar Brive. Als ik bij een verkeerslicht sta te wachten vragen mensen in een auto waar ik naar op weg ben. Het wekt enige verbazing als ik dat vertel. St. Jaques, maar toch niet in één dag? Nee dat is niet de bedoeling. Ik krijg goedkeurende opmerkingen en de duimen gaan omhoog. Leuk zo'n ontmoeting onderweg. Ik fiets door Brive waar ik fiets over een fraai plein met oude huizen. Onderweg constateert iemand dat ik een "velo comme ça" heb. Een fiets met nog wat. Mijn fiets wekt dus wel enige verbazing. Na Brive gaat de weg langzaam omhoog naar de graad van de heuvels. Turenne is weer een van de vele stadjes onderweg waar een kasteel domineert boven op een heuvel. Het doet mij denken aan Vézelay, maar het is alleen wat kleiner. Daarna gaat het weer steil omhoog naar de bergkam. Prachtige uitzichten zijn daar te bewonderen naar links en naar rechts. Naar Martel gaat het riant heuvel afwaarts. De camping ligt aan het begin van het stadje, midden tussen twee drukke wegen. Als ik de camping op fiets, zie ik dat er ook een Nederlander met de fiets is. Herkenbaar aan de Hollandse fiets en het tentje. Ik sla m'n tentje op in de buurt en in de zon. Op een gegeven moment komt hij opdagen en vertelt dat hij mij al verwacht had. Jan van der Beek uit Eefde. De vier Brabanders hadden verteld, dat ik ook op weg was naar Santiago. Zij zijn die morgen uit Martel vertrokken en hij wilde nog wat foto's van het stadje maken. Jan vertelt dat hij ook op 6 mei vertrokken is. Hij heeft alleen een route gekozen

door Duitsland naar Aken en ik ben dus via Arnhem en Roermond naar België gegaan. Het is toch wat, je fietst zo'n dikke 1500 kilometer en je komt iemand tegen die bij je in de buurt woont. We kletsen heel wat af en zo komen we er achter dat we beiden in het onderwijs zitten en Jan nog steeds les geeft aan het Isendoorn College in Zutphen. Het is echt verbazingwekkend. Morgen ga ik eerst Martel bekijken en dan naar Rocamadour.

Dinsdag

Als ik weer wakker ben, ga ik eerst naar de bakker om wat croissantjes te halen. Na het ontbijt bekijk ik Martel. Martel is gesticht door Karel Martel die het stadje liet bouwen na zijn beroemde overwinning op de Moren in 732. In het stadje ligt een mooie markthal en er zijn veel oude huizen te bewonderen. Het is allemaal keurig gerestaureerd en straalt vriendelijkheid uit. Dan stap ik weer op de fiets op weg naar Rocamadour. De dagetappe van vandaag is niet zo ver, dus ik kan het nog rustiger aan doen. Het is mooi weer en over rustige binnenwegen fiets ik eerst naar Meyronne. Onderweg zijn boeren druk aan het werk op het land en de zonnebloemen groeien steeds hoger op. Ze zijn nog niet in bloei, het is nog te vroeg in het seizoen. Daarna fiets is een stuk langs de Dordogne. In de rivier zijn ze druk aan het kanoën. De Dordogne is echt een toeristische streek en ik zie onderweg ook en ander stel fietsers uit Nederland. Zij fietsen me tegemoet, ze doen zeker de Dordogne-route. De tamelijk vlakke weg langs de Dordogne volg ik niet al te lang, want al gauw gaat het weer zeer steil bergop naar dorpjes waar de tijd echt stil heeft gestaan. Ik kom in Mayrinhac-le-Francal waar ik in een romaans kerkje gewijd aan St. Tulle even uitrust. Het is een eeuwenoud kerkje uit de dertiende eeuw, waar je je echt in het verleden waant, waar je je echt een pelgrim voelt. Je schuilt binnen, niet voor de regen, maar voor de zon, want die staat weer uitbundig aan de hemel. De huizen rondom de kerk hebben hoogstwaarschijnlijk onderdeel uit gemaakt van een vroeger hospitium voor de pelgrims naar Santiago. Ik vind het daar heel indrukwekkend en erg rustig. Dan daal ik af naar l'Hospitalet en op de camping met zwembad zet ik mijn tentje in de schaduw van een boom. Jan uit Eefde is er ook, want we hadden afgesproken, dat we op de eerste de beste camping zouden gaan kamperen. Ik denk dat we alle twee behoefte hebben aan een praatje. Ik tenminste wel. We kletsen die avond heel wat af, over hoeveel je per dag aflegt, over hoe zwaar de tocht is en nog veel meer. We ergeren ons alle twee een beetje aan die pelgrims die fietsen om te fietsen. Zij doen de tocht als een racewedstrijd. We hebben alle twee het idee, dat zij de kerken onderweg niet echt bekijken, een "rondje kerk" en dat is alles wat ze zien. Terwijl wij alle twee het mystieke van een pelgrimstocht willen ontdekken, de oude kerken willen in voelen. Het landschap willen zien. De weg naar Santiago willen leven.

Woensdag

Vandaag dus naar Rocamadour. Het is per slot van rekening een pelgrimsplicht om een dag pauze te houden en de pelgrismis te bezoeken. Samen lopen we de eeuwenoude pelgrimsweg van l'Hospitalet naar Rocamadour. Die weg begint bij de poort van het oude pelgrims-hospitaal. Als je dan naar beneden kijkt zie je

Rocamadour aan de berghelling aangeplakt liggen. We lopen door de nauwe straatjes en beklimmen de trappen naar de kathedraal. De straatjes zijn heel smal en niet geschikt voor het moderne verkeer. Omdat het nog erg vroeg is, zijn er niet veel mensen. 's Middags wordt het er veel drukker en dan lopen er veel toeristen. We bekijken de kathedraal en ik schrijf een gebedsintentie voor de Zwarte Madonna op: "Voor een veilige tocht naar Santiago". Door de pastoor laat ik een stempel in mijn paspoort zetten en hij wenst mij veel sterkte en moed toe. In de kapel van de Zwarte Madonna is het heel erg donker. De muren van de kapel zijn zwart geblakerd door het branden van de vele kaarsen. Het centrum van de kapel is natuurlijk de Zwarte Madonna, een dertiende eeuws houten beeldje. Het is een strakke Madonna die ons het Jezuskind voorhoudt. Het beeldje straalt zoveel zeggingskracht uit, dat je onwillekeurig naar de Madonna en het Jezuskind blijft kijken. Jan en ik gaan in de kapel zitten in afwachting van de pelgrimsmis die om elf uur zal beginnen. De gebedsintenties zullen worden voorgelezen. De kosteres geeft de briefjes aan de pastoor en dan begint de mis. Er wordt die dag gelezen over St. Bonifatius. Ik vind dat heel toepasselijk om hier, zo ver van huis, iets te horen over de heilige die de verkondiging van het evangelie met de dood heeft moeten bekopen. In de kapel zitten maar een paar mensen meer dan wij, maar dat is helemaal niet belangrijk. Ik voel mij weer één van die vele pelgrims worden. Vooral als je gebedsintentie wordt voorgelezen. De kosteres wenst mij veel moed en geluk op de weg naar Santiago. Ze heeft me m'n gebedsintentie in het busje zien doen. Het is hartverwarmend, het is moedgevend, het is menselijk. Jan en ik drinken dan op een terrasje nog wat koffie. Het terras hangt bovenaan een rots en je kijkt loodrecht naar beneden. We genieten beiden van de rustdag en besluiten om 's avonds een fles wijn te kopen, om dat gezellig met elkaar op te drinken. 's Avonds proberen we er allebei achter te komen waarom we deze pelgrimstocht eigenlijk maken. Het is voor ons beiden steeds meer een pelgrimstocht aan het worden. Je wordt door de weg die je gaat steeds meer op het pelgrimspad gezet. Dat komt naar mijn idee door de kerken, de cultuur, de mensen, de natuur, de fundamentele manier van leven. Ik vind het steeds boeiender en voller worden, voel mij ook steeds meer een pelgrim op pad. 's Avonds zitten Jan en ik weer voor m'n tent en wisselen weer vele ervaringen uit. Het is voor ons beiden een bezinningstocht. Een bezinningstocht in je eigen leven. Een tocht die je aanzet tot nadenken over de zin van je bestaan. We constateren beiden, dat we God overal aantreffen, in de kerken, bij de mensen, in de natuur, niet alleen in je eigen geloof, en ook van binnen. Dat is toch iets wat we beiden niet gedacht hadden toen we aan de tocht der tochten begonnen. Heel inspirerend, ondanks alle ontberingen die we beiden ondergaan hebben. We gaan als vrienden uiteen, want Jan zal in Cahors op zijn zoon Jannus wachten die hem op de verdere tocht zal vergezellen.

Donderdag

Vandaag zou het volgens de radio weer zeer warm worden. Ik ben vroeg op en ga naar het winkeltje in de buurt van de camping om brood, melk en kaas te kopen. Als ik uit het winkeltje terug kom, is Jan uit Eefde al op pad. Ook hij wil het grootste stuk niet in de hitte fietsen. Als ik op de fiets zit heb ik eerst nog

tijdens een afdaling een prachtig gezicht op Rocamadour. Dat heb ik ook als ik aan de andere kant van het riviertje de Ouyse langzaam maar zeker weer omhoog klim naar het plateau. Op de vlakte zijn niet zo erg veel bomen, dus rijd ik in de volle zon. Ieder uur besluit ik om even uit te rusten onder een boom of op een bankje. Labastide-Murat ligt boven op een kaal plateau en aan de kant van een boerenweggetje eet ik mijn boterhammen op. Dat zijn momenten die ik even nodig heb om wat van de omgeving te zien en om de kleuren en geuren op te merken. Op de fiets zie en ruik je dat ook wel, maar als je tussen het gras je boterhammen op eet en je melk opdrinkt zie je toch weer wat anders. Dan daalt de weg weer langzaam naar en rivier, de Lot. Door een prachtig bosrijk dal daal ik af. Onderweg bekijk ik nog twee pelgrimskerken, een in St. Sauveur-la-Vallee en eentje in St. Martin-de-Vers. Het zijn twee verstild kerken die in piepkleine dorpjes liggen. De huizen er omheen zien er heel erg oud uit. Ik heb de indruk dat de oude huizen en schuren in de buurt van de kerkjes vroeger wel voor pelgrimsdoeleinden gebruikt zullen zijn. In de kerkjes ziet het er wat vervallen uit. Maar dat maakt mij niet veel uit, want er is schaduw en het is er koel. Allerlei beelden staren mij aan en ik bekijk ze. De stenen van de kerken stralen verhalen uit van mensen die hier ook zijn geweest. Ik denk dat die stenen dat nog kunnen, omdat de kerken niet "dood" gerestaureerd zijn. In de have-loosheid schuilt menselijkheid. Bij Vers steek ik de Lot over en fiets aan de rechterkant hoog boven de rivier. Prachtige uitzichten, maar om dat te kunnen zien moest er wel weer geklommen worden. Ik zet koffie, eet wat chocolade en rust uit onder de schaduw van bomen. Bij Arcambal kom ik ook in het dal van de Lot terecht. Cahors is een vriendelijk stadje, dat aan drie kanten wordt omspoeld door de Lot. Dat kom je in Nederland niet tegen en ik raak in het stadje ook de kluts even kwijt. Aan drie kanten de rivier wekt verwarring. Ik ga eerst naar de kerk en bekijk hem van binnen. In de kerk zijn onder de toren mooie muurschilderingen te zien en in de kerk krijgt iemand les op het orgel. Het is een echt Frans klinkend orgel. De klank spreekt mij niet erg aan. Op een bankje voor de kerk proef ik de sfeer van het stadje. Fransen flaneren over het pleintje en er wordt bewonderend naar mijn fiets gekeken. Daarna ga ik op zoek naar Pont Valentré, een oude brug over de Lot. Het is een brug met drie torens over de snelstromende Lot. Volgens de legende werd deze burg door de bouwheer afgebouwd met behulp van de duivel. De bouwverderf redde zijn ziel door de laatste steen op de middelste toren weg te laten. De toren noemt men: Le Tour Du Diable, de toren van de duivel. Als ik over de Lot naar de camping fiets, zie ik in het water de resten een paar pijlers boven het water uitsteken. Het zijn resten van een oude Romeinse brug. Weer iets uit het verleden dat naar boven komt. Heel de tocht is doordrongen van mensen van vroeger. Wat van hen rest zijn dingen van steen, bruggen, kerken, aquaducten en schilderijen. Op de camping van Cahors sta ik niet erg rustig. De camping heeft uitzicht op de stad en ligt aan een drukke weg. Iets later komen een paar voormalige Oost-Duitsers in een Wartburg de camping op gereden. We praten wat met elkaar en als ze horen dat ik een pelgrim op weg naar Santiago ben, wordt dat de vrouw die even wat terzijde staat op zo'n manier toegeroepen, dat ik het idee krijg een bezienswaardigheid te zijn. Het blijkt dat zij ook op weg naar Santiago zijn. In Spanje willen ze 350 kilometer van de Camino gaan lopen.

Vrijdag.

Als ik de volgende morgen weer verder ga, zie ik twee pelgrims te voet. Ze komen uit Nederland. Een van de twee heeft de Nederlandse vlag aan zijn rugzak hangen. We informeren of we ook naar Santiago gaan. We bevestigen dit al lopend en fietsend. Ik heb geen zin in een praatje en ga dus verder. Eerst langs een weg met veel vrachtverkeer, maar als ik even later rechtsaf ga wordt het weer rustiger. Langzaam stijgt de weg weer naar 300 meter hoogte. Het is nog vroeg dus nog niet al te warm. Op een gegeven moment zie ik de drie windmolens van Castelnau-Montratier hoog boven me liggen op een zadel tussen de heuvelruggen. Het is een mooi gezicht en even later fiets ik het plaatsje binnen, dat al op oude pelgrimskaarten genoemd wordt. Bij de kerk eet ik wat koeken op en geniet zittend op een bankje van het uitzicht. Vooral de daken van de huizen boeien me. De pannen op de daken hebben andere vormen dan in Nederland. Ze zijn halfrond en het lijkt wel of ze los op elkaar zijn gestapeld. De volgende veertig kilometer zijn vrij vlak en ondanks de warmte fietst het lekker. Winkels zijn er niet te vinden en water ook niet, maar dat is geen probleem. In de schaduw van wat populieren en aan de oever van een riviertje rust ik tussen de middag wat uit. Als de ergste hitte weer voorbij is, zo na tweeën ga ik weer verder. Als ik Moissac binnen fiets, kom ik in een lokale fietsronde terecht. Omdat ik eerst naar de camping wil fietsen wil ik dat een agent vragen. Hij heeft het heel druk met het regelen van het verkeer. Een andere agent neemt de gelegenheid te baat, om de volgauto's te controleren op het gebruik van de veiligheidsgordels. Het resultaat is, dat het een hele opstopping wordt van volgauto's. De wielrenners zijn in een flits voorbij. De agent wijst mij de weg naar de camping en laat de auto's ook voor mij stoppen als ik weer verder wil. De camping ligt aan de Tarn op een eilandje. Er staat een lekker windje en omdat het niet druk is, ga ik aan het water staan in de wind. Daarna ga ik het stadje in om boodschappen te doen en om de kerk te gaan bekijken. De kerk heeft een mooie Nartex, waar vroeger veel pelgrims hebben overnacht. Bij de ingang van de kerk zie ik een prachtig Christus beeld. Het beeld steunt de hele ingang. Ik vind het gezicht van Jezus vertroosting uitstralen. In de kerk zijn veel mooie dingen te zien en ik zit lang op een bankje om alles in mij op te nemen. Nu ben ik in deze kerk te gast en iedere kerk heeft weer een andere geschiedenis. In de zevende eeuw werd hier al een klooster gesticht, dat twee keer verwoest is, maar steeds weer opgebouwd. Het stadje is heel gezellig, veel terrasjes en kleine winkeltjes, alleen de Super Marché is weer een eindje buiten het stadje. Je zal toch geen auto hebben

Terug bij de camping geniet ik van de rust en de stilte en vooral niet te vergeten van de koelte. Het was vandaag een heerlijke dag en ik heb mooie dingen gezien.

Zaterdag

Als ik de tent open doe, zie ik dat de hemel helemaal betrokken is. 't Kon vandaag wel eens gaan regenen. Ik fiets terug naar Moissac. In het centrum van het plaatsje loopt een soort grachtje waar oude huizen langs staan. Vroeger werd die gracht gebruikt voor het scheepvaartverkeer. Nu wordt dat om het

DAVID A. BARNES
P.O. BOX 928
WINTHROP, WA 98862
USA

stadje heen geleid. Toen ik langs het kanaal het stadje uit fietste begon het wat te spetteren, daar werd je dus niet echt nat van. Langs het kanaal liep een mooi pad, een soort karrepad. Aan de overkant liep een drukke weg en daar lag ook de spoorbaan. Na Malause sloeg ik links af en ging richting de Garonne. Het fietsen tussen twee rivieren, de Garonne en de Tarn ging erg gemakkelijk. Bijna vlak en de weg liep slingerend langs weilanden, velden met zonnebloemen en soms langs populierenbossen en in de verte waren koeltorens met witte rookpluimen te zien van een kerncentrale. In Auvillar zie ik een mooie toren, de Tour l'Horloge. Ik fiets onder de poort door en kwam op een schitterend pleintje met bogen en een overdekte marktplaats. Ik fietste via de Rue St. Jaques naar de St. Petruskerk. Daar was iemand in de kerk bezig. Ik zag bij de ingang van de kerk een bord waarop een verhaal stond over de pelgrimage naar Santiago en waarop een uitleg werd gegeven over de pelgrimswegen. Ik was daar verbaasd over en ik werd aangesproken door de koster die in de kerk bezig was. Ik merkte dat hij met wel meer pelgrims had gesproken en hij vroeg mij dan ook honderd uit. Ik vertelde mijn verhaal en hij kreeg veel bewondering voor mijn lange tocht.

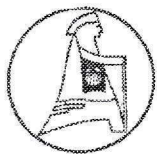
Achter de kerk heb ik een prachtig uitzicht over de vallei tussen de twee rivieren. Dan ga ik weer verder en zie de man uit de kerk nog even terug. Hij wenst mij een goede en behouden tocht. Ik fiets door eeuwenoude dorpjes waar ik soms even bij de oude kerkjes aanleg. Ik zit daar dan binnen en zie dat vele van die kerkjes er vervallen bij liggen. Toch zijn het pelgrimskerkjes van weleer. Meestal Romaans. Soms was er een klooster bij zoals in het plaatsje St. Antoine. Langzaam maar zeker merk ik dat het landschap aan het veranderen is. De hellingen en afdalingen worden kort en steil. Je moet telkens weer opnieuw aanzetten en dat is bepaald vermoeiend. Ik zie nu onderweg aanduidingen van de St. Jacobspelgrimsroute. Bij Castet-Arrouy wil ik de kerk gaan bekijken, want volgens het boekje zou die de moeite waard zijn. Maar deze kerk is dicht, maar voor de kerk zitten 3 Amerikanen. Één op de fiets en twee wandelaars. Ik dacht eerst dat zij elkaar hier bij de kerk hadden ontmoet, maar in het gesprek bleek dat anders te zijn. De fietser was met de twee wandelaars op pad. Hij was met de fiets gegaan, omdat hij een volledige foto uitrusting met zich meenam. Hij deed dat omdat hij een fotoverslag wilde maken van de twee wandelaars die ook op weg waren naar Santiago. Ze wilden daar op 25 juli aankomen. Ik vroeg hem of hij over de weg fietste en zijn kameraden dan ergens op een afgesproken punt opwachtte. Nee, dat was niet het geval, hij fietste achter ze aan op de wandelpaadjes. Dat vond hij niet gemakkelijk, want zijn metgezellen waren soms eerder op een plek dan hij. Ze waren aan het eten en ik had mijn eten al op, maar omdat ik weer eens wat pelgrims ontmoette, bleef ik een tijdje bij ze. Zo raakten we in gesprek over Nederland, de Tweede Wereldoorlog. Ze vonden het heel interessant dat ik de bevrijding in 1945 nog had meegemaakt. Ik vroeg ze over de route die ze gelopen waren. Ze kwamen uit Le Puy en waren ook al aardig wat weken onderweg. Ze vroeg mij naar de route die ik aan het volgen was en hoelang ik al onderweg was en wat voor afstanden ik zo per dag deed. De kar werd op een gegeven moment ook weer onderwerp van gesprek en toen ik vertelde dat hij uit Amerika kwam, waren ze erg verbaasd. De fotograaf vroeg of ik een rondje zou willen fietsen om zo wat foto's van mij te kunnen maken. Ik voelde terwijl ik dat rondje, de rondjes fietste net een fotomodel. Ik vroeg hem of het mogelijk zou zijn om een foto naar

Nederland te kunnen en te willen opsturen. Dat was geen probleem en ik schreef mijn naam op een papiertje. We namen afscheid. Even verderop, een stukje van de weg af zag ik de boerderij la Peyronelle liggen, rechts van de weg. Dat was vroeger een Hôpital van St. Jaques. Daar is nu niets meer van te zien, maar ik kan me wel voorstellen dat er in deze omgeving vroeger wel zo'n verzorgingsplaats moet hebben gelegen. De streek is aardig verlaten, vooral voor wandelaars, die per dag niet meer dan zo'n 25 tot 30 kilometer afleggen. Als fietser gaat het allemaal wat sneller, maar je bent toch na twee uur ook op zoek naar een plaatsje waar je je tent kunt neerzetten. Lectoure was de volgende wat grotere plaats en uiteraard weer boven op een heuvel. Vroeger lag deze plaats op een kruising van Romeinse verbindingswegen. Als ik de kathedraal wil bezichtigen is er een kerkdienst, een trouwerij aan de gang. Dan ga ik maar op zoek naar de fontein van Diana uit de dertiende eeuw. Via zeer enkele zeer steile straatjes ga ik naar beneden en vind de bron. Allemaal munten liggen erin. Offergaven voor iets wat zich men gewenst heeft. Ik zit wat naast de bron en geniet van het uitzicht. Via de stadsmuur die helemaal om het stadje heen loopt kom ik op een pleintje waar een stadsplattegrond aangeeft waar de Camping Municipal te vinden is. Ik zoek en ik zoek, daal zelfs een heel steil weggetje af naar beneden, maar uiteindelijk vind ik de camping niet bij het sportpark aan de noordkant van de stad. Ik wordt daar wel een beetje kribbig om en besluit om dan maar naar die hele dure camping door te fietsen. Deze camping zou 100 fr. kosten. De weg naar die camping is wel goed aangegeven, daar niet van. Als ik daar aankom, zie ik al snel dat hier de portemonnee moet worden open getrokken. Ik ga de receptie binnen en vraag zo langs mijn neus weg wat een nacht met een tent en fiets moet kosten. Ik krijg dan een prijs te horen van meer dan 100 fr. per nacht. Dat is dan auto, caravan en vier personen in begrepen. Ik zeg dat ik alleen ben en op de fiets. Ik laat ook duidelijk merken dat ik het een vorm van discriminatie vind om iemand die alleen op pad is zo'n prijs te durven vragen. De receptioniste weet eigenlijk ook niet wat ze er mee aan moet, maar belooft me dat we het, na overleg met de Chef, wel over de prijs eens zullen worden. Ik zoek dus ook plaatsje uit en zie dat er op de camping, beneden in het dal een meertje ligt, met ligweiden, picknickplaatsen en banken. Er is zelfs een zwembad, dus het is wel een heel erg luxe camping. Maar als je alleen komt hoef je nog geen f 35, = = voor een plaatsje te betalen. Als is later bij de receptie kom melden waar ik ben gaan staan, blijkt er overleg te zijn geweest met de Chef en we worden het eens voor f 10, = =. Dat is een prijs die te overzien is.

Zondag

Vandaag heb ik dus helemaal niets gedaan. Wat geluierd en geslapen. Het was erg heet, dus ik was blij dat ik onder de schaduw van de bomen stond. In de middag heb ik alle spullen die ik bij me heb eens uitgestald. Ik heb eens kritisch gekeken naar alles wat ik bij me heb. Ik heb een soort grote opruiming gehouden, want handschoenen, een das en een muts heb je in dit deel van Frankrijk niet meer nodig. Ook een paar sokken en nog wat andere kleding moest er aan geloven. Toen ik alles in een zak had gepakt was het wel zo'n twee kilogram wat ik aan gewicht in de vuilcontainer heb gegooid. Ik vond het zonde om de

spullen naar huis te sturen, want de kosten van zo'n pakje was naar mijn idee hoger dan de waarde van de kleding.

Vijfde week van 10 juni tot en met 17 juni

Maandag

Toen ik vanmorgen wakker werd zat de hele hemel weer eens dicht. Ik ben terug gefietst naar Lectoure en via vele heuvels en dalen op weg naar Castéra-Verduzan. Daar kom ik al om tien uur een en heb alweer 27 kilometer gefietst. Komt dat omdat ik zoveel spullen gisteren heb weggegooid, of komt het omdat het nog niet zo heet is. Aan de oever van een rivier vlakbij een zwembad zet ik op een bankje wat koffie. Ik fiets door het stadje, wat een mondain kuurplaatsje blijkt te zijn met veel hotels en warmwaterbronnen. Daarna worden de heuvels weer wat steiler. Biran is een verrassend oud mini-stadje met een stadspoort, een toren en slechts één ingang. Ik fiets er wat rond en er is zowaar een winkeltje waar je ook nog wat eten kunt kopen. Omdat ik niets nodig heb ga ik weer verder. Als ik onderlangs het dorpje fiets kijk ik heel mooi van onderen op de huizen. Dat er vroeger hier ook Kelten hebben gewoond zie ik aan de ruïne van een oude Keltische verdedigingstoren, die zo maar in het weiland rechts van de weg staat. Daarna gaat het vrij vlak naar l'Isle de Noé. Dat plaatsje ligt aan de oorspronkelijke pelgrimsweg van Arles naar Oloron de St. Marie. De Italiaanse weg dus. Er liggen oude bruggetjes en er staat een oud slot uit de tijd van Lodewijk de XIV. Er ligt een mooi park om het slot, dat er zelf wat vervallen bij ligt. Je kunt er onder de bomen kamperen, maar het is nog te vroeg, hoewel het een mooi plekje is. Misschien voor de terugweg? In het dorpje is een watermolen die het hele dorpje van schone elektriciteit kan voorzien en bovendien nog stroom kan leveren aan het "grote" net. Er liggen nog wel meer bijzondere dorpjes aan de route, bijvoorbeeld Montesquiou, een vergeten vestingstadje met een poort. Het stadje loopt dood op de stadspoort, omdat de weg daardoorheen te steil is voor het moderne verkeer. Ik sta in de poort en zie dat wandelaars wel via de oude weg naar beneden kunnen gaan. Als je daar in de poort staand, uit kijkt over het landschap, dan zie je hoe moeilijk het vroeger moet zijn geweest om zo'n vestingstadje te kunnen innemen. Door Pouylebon trokken vroeger de Compostelagangers ook in grote groepen doorheen. Het bestaat nu nog alleen uit een kerk en een kasteel. Op één van de schuren van het kasteel, die bijna op instorten staat, zie ik een inscriptie die mij vertelt dat pelgrims hier onderdak konden vinden. Nu is het niet meer mogelijk en de kerk is dicht. Ik maak wat koffie in de schaduw van de toren van het kasteel. Tot na Laveraët blijft de weg gaan over de graat van de heuvels, prachtige uitzichten zijn er te bewonderen vooral omdat de zon weer echt staat te schijnen. Bij Marciac vind ik een camping die door een Nederlands-Frans echtpaar wordt geleid. Dat is onmiddellijk te zien, alles ziet er ordentelijk uit en de Nederlandse beheerder vindt het fijn om weer eens Nederlands te kunnen spreken, trouwens ik ook. Op de camping is het erg rustig. Fransen hebben nog geen vakantie en als je mensen ziet kamperen, dan zijn het meestal Nederlanders of Duitsers.

Dinsdag

Vanmorgen zat de hemel weer eens dicht, dus was het nog niet zo heet, maar de thermometer wees wel 20 graden aan. Ik ging eerst naar een bakker in Marciac. Ik vond de bakker op een groot vierkant plein met arcaden. Ik had zicht op een fraaie kerk met een toren, maar de kerk was op dit vroege uur nog dicht. Bij de bakker kocht ik een stokbrood, want ik had van gisteren niet zo erg veel brood overgehouden. Toen al stijgend naar Maubourget. Daar kocht ik wat melk en op een bankje bij de Adour heb ik lekker zitten te ontbijten, met zicht op een camping die aan het water ligt. Op een andere bank zijn ook mensen aan het ontbijten. De zon is in die tussentijd doorgekomen, dus zit ik al luisterend naar de radio te eten en koffie te drinken. Het is er heerlijk rustig. Als ik weer verder ga moet ik weer omhoog het dal van de Adour uit. Dat is dus weer even flink werken om op 205 meter hoogte te komen. Dan volgt de weg een hele poos weer de graad van de heuvels. Prachtige vergezichten zie ik. Maar aan alle gemakken komen een eind, dus als een baksteen met een helling van 10% "val" ik weer naar beneden. De hitte begint weer aardig voelbaar te worden en onderweg om twaalf uur zo ongeveer, eet ik mijn boterhammetje op in de schaduw van wat bomen op een landbouwpad. Je moet voor dat eten echt de tijd nemen, want anders ben je constant bezig met jezelf maar overeind te houden. Fietsen is leuk, maar het moet wel leuk blijven en dat bereik je door zo onderweg eens lekker te liggen luieren en naar de natuur en de hemel te kijken. In de buurt van Luc-Armau puf ik weer uit onder de schaduw van een boom en zie dat verderop een kerk en een boerderij liggen die vroeger als hospitiën hebben gediend. Omdat het zo warm is, maak ik de omweg niet. Onderweg zijn veel boeren bezig met het hooien. Ik denk dat het gras hier maar één of twee dagen op het land hoeft te liggen. De zon schijnt zo fel, dat het na die paar dagen al helemaal droog is. In Morlaas bekijk ik de pelgrimskerk en het blijkt dat de kerk een mooie timpaan boven de ingang bezit. Ik sta er uitgebreid naar te kijken en maak verschillende dia's. De camping blijkt bij het zwembad te liggen en ik zet de tent op in de schaduw van een boom. Tjonge, wat is het warm. Ik ga onder de douche staan en ik hoef mijzelf niet eens af te drogen, de lucht is zo warm dat ik vanzelf wel droog wordt. Ik luier wat en als de Super weer open is ga ik daar, als het niet zo warm meer is wat boodschappen doen.

Woensdag

Het weer in het zuiden van Frankrijk is toch echt heel anders dan in Nederland. Was het gisterenmorgen bewolkt en de rest van de dag onbewolkt en warm tot zeer warm, vanmorgen is het dus weer bewolkt en af en toe valt er ook een miezerig regentje. Ik merk dat ik in de buurt van een grote stad kom, Pau, want in de kleine dorpjes staan kapitale huizen van mensen die de stad ontvlucht zijn. Om de een of andere reden raak ik de route kwijt en kan ik me alleen nog maar oriënteren op een dorpje wat in de hoogte ligt: Serres-Casted. Via een andere weg bereik ik de weg naar Pau, die heel erg druk is. Gelukkig mag ik die weg weer snel verlaten en kom langs een oud vliegveldje waar, volgens een bordje, de gebroeders Wright een vliegschooltje hebben opgericht. Van de glorie van vroeger is nog maar weinig overgebleven. Lescar is een leuk stadje op een

heuvel aan het riviertje de Pau. Bij het gemeentehuis zet ik op een bankje wat koffie en heb een mooi uitzicht over de rivier. Jammer dat de bewolking zo laag hangt, want je zou de Pyreneeën vanaf hier kunnen zien. Een mens kan niet alles hebben. De kathedraal is een monument van romaanse bouwkunst. Schitterende mozaïeken liggen er uit de twaalfde eeuw. Ik bekijk ze aandachtig en ze maken op mij een hele gave indruk. Dan daal ik door smalle straatjes af naar de rivier. Ik moet weer omhoog naar 242 meter en ik wordt onderweg aangemoedigd door boeren die in hun wijngaarden aan het werk zijn. "Bon courage" krijg ik te horen. Het is voor het eerst op mijn lange weg dat ik dit al fietsend hoor. Ik ben nu ook al zo dicht bij Spanje, dat het mij niet vreemd overkomt. In Lasseube koop ik wat melk en bekijk de kerk. Het is helemaal geen oude kerk, maar toch straalt de kerk rust uit. De zon heeft die dag wat moeite om door de wolken heen te breken. Dus van de vergezichten is niet zo erg veel te zien, maar langs de weg is ook veel te zien, bossen en weilanden. De koeien hebben hier bellen om hun nekken hangen en het lijkt of ik in Zwitserland aan het rondfietsen ben. In Oloron moet ik even naar de camping zoeken, het is niet aangegeven. Maar als ik ga vragen en de gewezen kant uitfiets, zie ik dat er toch wel een soort bordjes op belangrijke kruispunten staan. De camping van Oloron ligt bij het stadion: Camping Du Stade is de naam. Het is een grote camping en op het voorste stuk staan de meeste mensen. Ze zijn bijna allemaal met een caravan. Het achterste stuk is grotendeels nog leeg en daar zoek ik een plekje onder populieren. Ik wil alleen nog maar in de schaduw van bomen staan. Vandaag is dat niet zo erg van belang, omdat de zon nog steeds niet schijnt, maar dat kan morgen weer anders zijn. De Super is dichtbij de camping en ik ben van plan om hier enkele dagen te blijven. Oloron is ook weer zo'n belangrijk punt aan de fietsroute. Ik heb het gehaald en er staat nu op mijn kilometer teller 2024 kilometer, werkelijk een afstand die groter is dan ik had gedacht. Morgen ga ik de stad in. De kerk bekijken, brieven schrijven en wegsturen en eens kijken of ik de campingbeheerder zo gek kan krijgen om de boeken die ik niet meer nodig heb, bij hem achter te laten. Op de terugweg zal ik ze wel weer komen ophalen. Als ik in de Super boodschappen ga doen, koop ik ook wat kleine flesjes wijn, want er is iets te vieren.

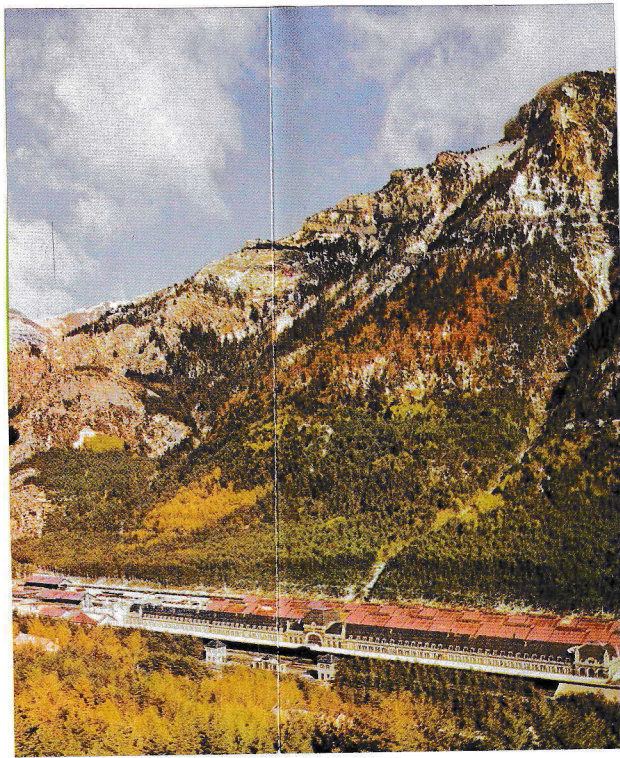
Donderdag

Om kwart over negen ga ik lopende naar de stad. Oloron-Ste. Marie is een prachtig oud stadje. Het is de laatste pleisterplaats van de pelgrims voordat ze over de Pyreneeën zullen gaan. Het stadje bestaat uit drie delen: Oloron, St. Croix en Ste. Marie. In het stadsdeel Ste. Marie bekijk ik de kathedraal. Het schitterend gebeeldhouwd portaal stamt zo ongeveer uit 1102. Ik raak onder de indruk van de buitenste cirkel van het portaal met figuren uit de Openbaring. Ik vind het erg lijken op een portaal wat ik al eerder gezien heb, dat van Moissac. De middenpilaar vind ik nog het indrukwekkendst, want deze pilaar wordt ondersteund door twee overwonnen saracenen. Ze gaan letterlijk gebukt onder de last van de hele christelijke kerk. Politiek uit vervlogen tijden. Ik loop binnen door de kerk en voel aan de eeuwenoude muren, sommige delen zijn nog uit de begintijd van de kerk. Het stadsdeel St. Croix heeft ook een mooie kerk en voor de kerk heb je prachtig uitzicht over het stadje. Maar hoewel het zonnig is, is

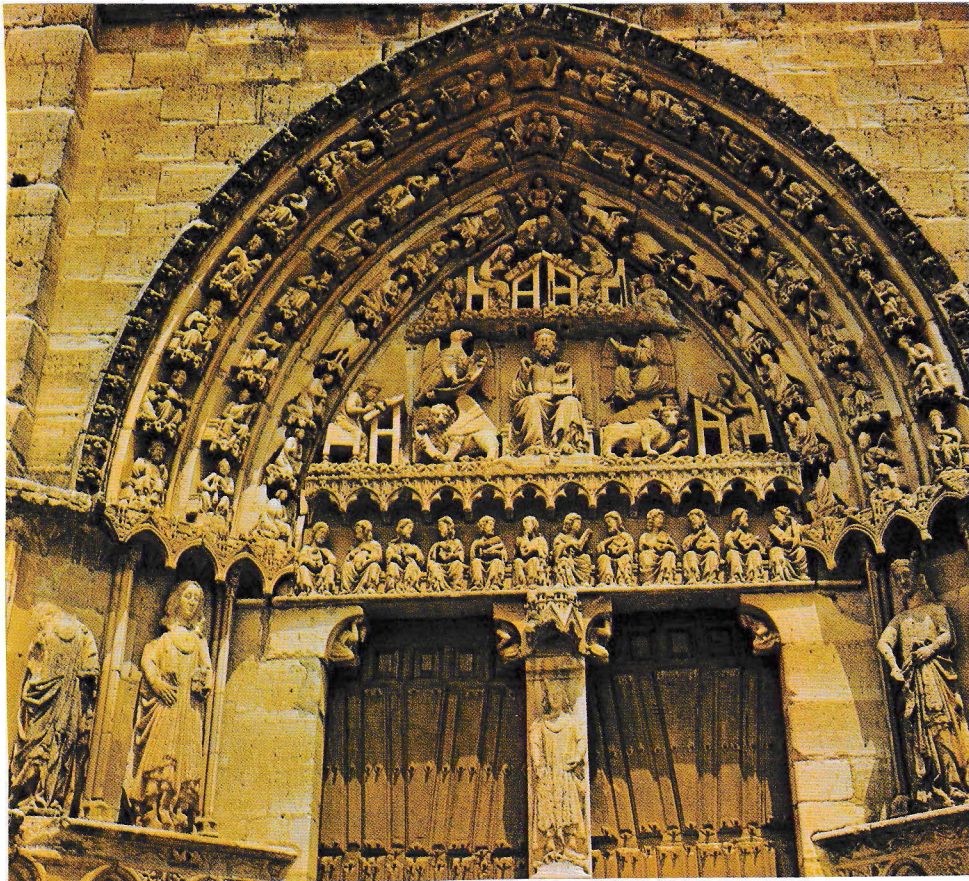
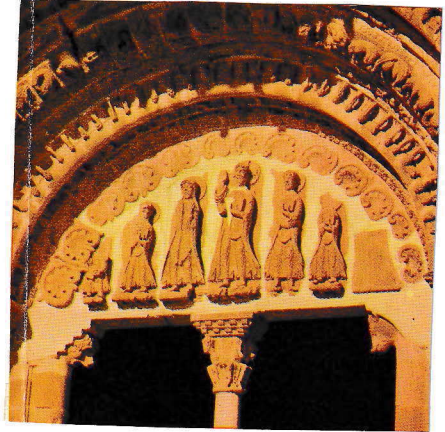
het niet helemaal helder, dus ook vandaag zijn de Pyreneeën nog niet te zien, jammer. In St. Croix staat ook een kerk die, als je er binnenkomt, erg duister is. Als je aan het licht binnen gewend bent, blijken er hele mooie kapitelen aanwezig te zijn boven op de pilaren. Ze hebben veel gelijkenis met die uit de kerk van Lescar waar ik al eerder was. Maar deze beelden zijn allemaal beschilderd en maken indruk op mij. Op de terugtocht kom ik weer langs de kathedraal van Ste. Marie en zie daar een modern beeld, voorstellende: de afscheidskus. Dit beeld is gemaakt naar aanleiding van het jubeljaar voor pelgrims, 1992 toen er overal langs de pelgrimsroute naar Santiago beelden waren opgesteld. Ik vind het beeld wel wat hebben, ik had al vijf weken geleden afscheid genomen, maar toch..... 's Avonds zit ik bij de tent brieven te schrijven en besluit dat ik de volgende dag de sprong zal gaan wagen over de Pyreneeën. Die middag kom er drie Duitse jongens de camping op fietsen en zetten hun tentje naast de mijne. We raken al gauw in gesprek, dat gaat zo met fietsers die ver van huis zijn. Zij zijn komen fietsen vanuit Arles en zijn ook op weg naar Santiago. Ze hebben er al 700 kilometer opzitten en hebben al heel wat meegemaakt. Vooral de techniek lijkt me, is voor hun een probleem, want hun t-shirts zitten onder de zwarte smeer-vlekken. Ze luisteren bewonderend naar mijn verhaal, vooral de tijd die ik er voor wil uittrekken wekt enige jaloersheid bij hen op. Zij hebben er een bepaalde tijd voor gereserveerd en moeten op tijd weer een trein naar huis halen. Zij denken er nog twee weken over te zullen doen voordat ze in Santiago zijn. Samen kijken we nog wat naar de Franse televisie, want het Nederlands voetbal elftal speelt tegen Duitsland. Het kan mij niet er boeien en ga weer naar mijn tentje en begin aan de flesjes wijn en de noten, want het is per slot van rekening toch wel een beetje feest.

Vrijdag

Als ik uit de tent kijk zie ik dat het helder weer is. Het zal dus een prachtige dag worden, een dag om voor het eerst de Pyreneeën over te gaan. Ik zie steile bergketens zich aftekenen in de richting waarin ik moet gaan, dat belooft wat voor vandaag. Gisteren heb ik besloten om vandaag maar te zien waar ik uit zal komen. Als het onderweg echt te veel klimwerk gaat worden, dan stap ik halverwege de pas af en ga ik een camping opzoeken. We zien wel. Ik fiets Oloron uit en ga op zoek naar weg 238, de aanloop aan de pas van Somport. Die vind ik gemakkelijk en langs de rustige kant van het riviertje de Aspe klim ik steeds hoger en hoger. Ik kom door dorpjes waar de koeienstront nog op de straten ligt. Ik ben nu echt in een berggebied gekomen. De klim naar de pas-hoogte is 55 kilometer lang en aan het begin golft de weg hoger en hoger. In de vroege pelgrimstijd was dit de meest gebruikte weg ondanks dat er een hoogte van 1634 meter overwonnen moet worden. De dorpjes die ik tegenkom staan al op zeer oude pelgrimskarten. Bij Escot houdt de stille weg het voor gezien en ga ik de weg op waar het "grote" verkeer ook overheen moet. Als ik ergens onderweg even stil sta om van het steeds mooier uitzicht te genieten, merk ik dat het balhoofd van mijn fiets wat speling heeft. Ergens in een boekje heb ik gelezen, dat Franse automonteurs je altijd willen helpen uit eerezuchtigheid, dus bij de eerste de beste garage zal ik naar binnen gaan om wat Engelse sleutels te lenen, dan kan ik het balhoofd van mijn fiets wat bijstellen. Vlak voor Bedous zie

ik een bankje en ga daar wat koffie zetten. Wat is het uitzicht mooi. Boven op de bergen zie ik sneeuw liggen. Dat heb ik in geen jaren gezien. In Bedous vind ik een garage en ik vraag aan een monteur in mijn beste Frans of hij even naar mijn fiets wil kijken. Och, dat is wel mogelijk en hij gaat op weg om wat sleutels te halen. Hij heeft echter er geen idee van hoe je een balhoofd nu moet bijstellen. Hij wil er aan gaan rukken en trekken en ik vertel hem dat ik het zelf wel even zal doen. Voor mij is het niet de eerste keer dat ik daarmee aan de gang ga. Ik sleutel en probeer, ik sleutel en probeer nog eens en dan vind ik dat er geen speling meer te bespeuren is. Ik breng de sleutels terug en vraag aan de monteur hoeveel dat nu moet gaan kosten. Daar heeft hij geen idee van en zegt dat ik maar naar de "Chef" toe moet gaan. De chef wil geen geld hebben, hij heeft wel gezien dat ik op weg ben naar Santiago de Compostela in Spanje. Ik bedank hem hartelijk en ga weer op pad. De helling van de pas is tot op dat moment nog echt wel te doen. Om elf uur zit ik ergens op een bankje al mijn boterhammen op te eten in de schaduw van een piepklein boompje. Hij geeft net zoveel schaduw dat ik er net in pas. Terwijl ik aan het eten ben, kijk ik om me heen. Prachtige bergen en sneeuw in de verte. Na een poosje ga ik weer op weg. De Duitse jongens heb ik nog niet gezien, zij waren ook van plan om de pas vandaag te gaan doen. Langzaam maar zeker peddel ik omhoog. Als ik 48 kilometer gefietst heb, kom ik bij de ingang van de tunnel in aanbouw aan. Als de tunnel klaar is zal het snelverkeer er gebruik van gaan maken. Grote vrachtwagens zie ik voorbij rijden afgeladen met stenen. Waarom toch deze tunnel aanleggen, terwijl er al een spoorbaan ligt? De spoorbaan is al jaren geleden opgeheven en ligt er nu dus verlaten bij. De weg is tot nu toe niet erg zwaar geweest en ligt er landschappelijk erg mooi bij. In de buurt van de ingang van de tunnel rust ik even uit in de schaduw van een huisje. Terwijl ik daar zo zit, zie ik de drie Duitse jongens voorbij komen. Ook zij fietsen stapvoets en met rode hoofden, terwijl ze met zakdoeken het voorhoofd zweetvrij proberen te houden. Na een tijdje ga ik ook weer verder, ook stapvoets. Gelukkig gaat de weg door bossen die links en rechts van de weg liggen. Na verloop van enige tijd zie ik de drie Duitse jongens ook even staan uit rusten. Beneden zien we een meertje er heel verlokkelijk bijliggen, maar we gaan weer verder. De jongens fietsen voorop en ik volg ze. Maar zo heel lang wil ik dat niet volhouden, want hun tempo ligt toch iets hoger en ieder fietser heeft zo zijn eigen tempo. Ik raak wat achterop, maar het kan mij niets schelen. Haarspeldbochten liggen er in de weg en je hebt al je aandacht nodig, om je krachten te blijven verdelen. Het is maar wat verlokkelijk om te gaan staan en met je krachten te gaan "smijten". De laatste 8 kilometer naar de pashoogte duren het langst. Ik doe er wel anderhalf uur over. Als ik bijna boven ben, is een Fransman foto's aan het nemen en hij roept "bravo". Een stukje verder kom ik nog een andere fietser tegen die ook op weg is naar Santiago. Ook hij rust even uit. Ik doe dat ook regelmatig en dan zie ik als ik omhoog kijk de drie Duitse jongens ook weer omhoog zwoegen. Ik kan ze nu weer zien, omdat er nu geen bossen meer zijn, maar weiden waar hier en daar wat vakantiehuisjes staan. Eindelijk ben ik dan boven en mijn horloge wijst 4 uur aan. Een hele dag bezig om de Pas de Somport te beklimmen. Boven op de pas heb ik een fantastisch uitzicht naar beneden, naar Spanje. Er staat een restaurantje, maar dat is dicht en de grensbeambten zijn ook niet aanwezig, dus is het op de pas maar een stille boel. Aan de Spaanse kant zie ik voor het eerst

een bord met de aanduiding: Camino de Santiago staan. Ook het aantal kilometers staat erop. Het zijn er veel, zeer veel. Op een muurtje ga ik zitten om van het uitzicht te genieten. Om nu meteen weer naar beneden te gaan, terwijl je zo lang bezig bent geweest om hier te komen Op een gegeven moment zie ik ook de Duitse jongens weer terug, zij liggen aan de Franse kant in de zon uit te rusten. Boven op de pas staat een soort kapelletje, waar ik ook even ga kijken.

Om vijf uur besluit ik om weer verder te gaan. De weg ligt er aan de Spaanse kant prachtig bij, mooie bochten en niet smal. Dit is natuurlijk omdat Candanchú een wintersportplaats is. Ook het landschap is hier anders dan aan de Franse kant: de bossen en de groene weiden zijn verdwenen, ik zie nu kale rotsen, puinhellingen en drogere dennenbossen. Met een vaart van 63 kilometer suis ik naar beneden. De fiets houdt zich keurig en de kar blijft prachtig in balans. Alleen bij het remmen merk je dat het wel even duurt voordat je stil staat. Maar zelfs bij het remmen blijft de kar netjes achter de fiets. Binnen een uur ben ik in Jacca. Ik had gedacht dat Jacca een stadje zou zijn. Dat blijkt niet zo te zijn, althans het is kleiner dan ik gedacht had. Aan het begin van Jacca vragen we, de 2 Duitse jongens en ik, waar we de Refugio kunnen vinden. Ons Spaans is nog niet erg goed, want we begrijpen er niets van. In de buurt van de kathedraal zal hij wel ergens liggen. We zoeken de kathedraal op, zetten de fietsen tegen het hek en vragen voor de kathedraal, bij mensen die geld aan het verzamelen zijn voor een één of ander goed doel, of zij ook weten van de Refugio is. Nee dus. Dan ga ik de kathedraal binnen en vraag daar de weg en laat een stempel in mijn pelgrimspaspoort zetten. Donde esta el Refugio de Camino de Santiago, vraag ik in mijn beste Spaans. Er wordt antwoord gegeven, maar als men merkt dat ik het niet echt begrijp, tekent men de weg op een stukje papier. Bij de Refugio aangekomen blijkt het dat die pas om half negen opengaat. We besluiten om dan maar ergens te gaan eten. We zoeken een restaurantje op en dan blijkt het dat we nog veel te vroeg zijn om te gaan eten, in Spanje eet men pas na negen uur. We drinken een pilsje, bekijken de kerk, lopen wat rond. We zijn niet de enigen, en de terrasjes zitten vol met mensen die gezellig met elkaar zitten te kletsen. Ik moet erg wennen aan de drukte en vind dat het erg rommelig is. Trouwens op de straten is het ook rommelig, want iedereen gooit van alles op straat, papier, sigarettepeuken, pindadoppen en nog veel meer. Als het half negen is gaan we naar de Refugio. De beheerder komt eraan met een sleutel en we kunnen naar binnen. Eerst moeten we ons pelgrimspaspoort laten zien, krijgen er een stempel op en nadat we 340 peseta's hebben betaald, mogen we onze bagage naar binnen brengen en de fietsen achter een hekwerk zetten, op slot, want je kunt niet weten. Ik ben blij dat ik van iemand in Zutphen wat Spaanse peseta's heb gekregen voor een ijsje, want nu kan ik tenminste betalen. Als we ons geïnstalleerd hebben, gaan we het stadje in. Ik zoek eerst een bank op om geld uit de muur de kunnen trekken. Die vind ik al erg gauw en het blijkt nog allemaal te werken ook. Ik voel me rijk met 2000 peseta's, maar het is toch niet meer dan f 260, = =. Als we na het eten weer terug lopen naar de Refugio, zijn de straten vol met Spanjaarden die hun avondwandelingetje maken. Ook hangen veel mensen uit de ramen, om over straat met elkaar te praten. Dat gebeurt niet erg zachtjes en ik heb het idee dat ze constant ruzie met elkaar maken. Dat is niet zo, maar het is zo heel anders dan in Nederland.

In de Refugio voordat ik ging slapen eerst nog even onder de douche geweest.

Zaterdag

Vannacht is er buiten, tot zeker 1 uur, nog lawaai geweest in het straatje waar de Refugio aan ligt. In de Refugio zelf was het ook niet erg stil, want men ging naar de wc, er was iemand aan het snurken en de wandelaars begonnen om 5 uur al met het inpakken van hun rugzakken. Erg veel heb ik niet geslapen. Om 7 uur was ik er ook uit en heb ik alles maar weer in de kar gepakt. Een probleem was dat ik geen brood bij me had, dus nadat ik alles bij elkaar gevist had ben ik eerst eens naar een bankje bij de citadel gegaan. Daar heb ik even zitten overdenken wat ik vandaag nu precies zou gaan doen. Ik voelde me geradbraakt door slaapgebrek en gisteren was ook nogal een zware dag geweest. Ik besloot om naar de camping van Jacca te gaan en daar de tent eerst maar eens te gaan opzetten. De citadel waar ik voor zat, is in de 16e eeuw door Philips de Tweede gebouwd. Hij heeft daarvoor een stadsdeel van Jacca moeten opofferen. Het is een bastion met dikke muren in de vorm van een puntige vijfhoek. Ik vond de vorm lijken op Nederlandse vestingsteden zoals Naarden en Veere. Maar goed, ik zou als ik de tent op de camping had gezet nog wel even naar het centrum van het stadje gaan om het nog wat beter te bekijken. Als ik had geweten dat de camping maar op 10 minuten fietsen van Jacca afligt zou ik er gisteren al heen zijn gefietst. Als ik bij de camping kom, is het hek nog dicht. Ik doe het open en zet mijn tentje achteraan op de camping neer. Iedereen is nog in diepe rust. Ook ik duikt de tent in en slaap tot een uur of elf. Daarna meld ik mij aan en ga naar Jacca. Daar doe ik wat boodschappen en zie dat er ook in Spanje supermarkten zijn, maar die zien er niet zo opvallend uit als in Frankrijk. Ook liggen ze niet buiten de steden, maar midden in het centrum. In Jacca vond ik de supermarkt niet erg best gesorteerd. Weinig spullen hadden ze voor lichtgewicht kampeerders, maar uiteindelijk vind ik toch wat ik denk nodig te hebben. Als je boodschappen gaat doen in een winkel, weet je eigenlijk niet van tevoren wat je zult gaan eten, dat hangt helemaal af van de voorraad die men in de winkel heeft. Fruit en koekjes staan altijd vast op het programma, maar de rest is een kwestie van improviseren. In de buurt van de Plaza San Pedro ligt het oudste deel van de stad met nauwe en smalle straatjes. In dat deel ligt ook de kathedraal uit de elfde eeuw. Het is een perfect voorbeeld van Romaanse bouwkunst. De kathedraal is vooral bij de ingang erg zwart gekleurd. Boven de ingang zit een mooi timpaan, tenminste als je het een timpaan kunt noemen, want alle voorstellingen die ik in Frankrijk ben tegen gekomen op een timpaan, zijn hier niet aanwezig. Het is slechts een Chrismon, het oude monogram van God: de alfa en de omega, het begin en het einde, geflankeerd door twee leeuwen en inscripties die de betekenis van de afbeelding aan pelgrims duidelijk moesten maken. Binnen de kathedraal is het een drukte van belang, want er is net een trouwerij aan de gang. Als de dienst is afgelopen, dwaal ik door de donkere ruimte. Overal staan beelden waar kaarsen voor branden. Ook zie ik een soort elektrische lampjes branden voor andere beelden. Op mijn verdere tocht door Spanje zal ik dat steeds vaker tegenkomen. Het branden van kaarsen geeft erg veel roet af, vandaar dat men zo langzamerhand wil overschakelen op elektriciteit. Aan de buitenkant van de kathedraal is een prachtig versierde

daklijst te zien met een soort blokband langs de muren. Aan de overkant van de kerk ligt een schilderachtige arcade met allerlei winkeltjes, waar van alles en nog wat te koop wordt aangeboden. Dan dwaal ik verder door de stad en via kleine smalle straatjes vind ik de Santiago-kerk. Het heeft een pre-romaanse toren van 1088, maar de rest is in de 18e eeuw vernieuwd. Ook in deze kerk is een trouwerij aan de gang en ik loop er dus naar binnen. Op het plafond zit een prachtige schildering uit de 18e eeuw. St. Jacob is duidelijk herkenbaar als pelgrim op weg naar Santiago de Compostela. Het duurt even voordat ik de kerk weer uit kan, want het bruidspaar wordt buiten verwelkomd door rijst en snoepjes. De koster van de kerk sluit snel de buitendeuren om geen rommel binnen in de kerk te krijgen. Buiten kom ik midden in de feestvierende menigte terecht. Ik fiets weer naar de camping en zie dat mijn tentje heerlijk in de schaduw staat van de populieren. De bomen staan in de bloei, want overal zie ik witte vlokken op het terrein liggen. Het sanitairgebouw ziet er niet erg schoon uit, maar wat geeft dat.

Zondag.

In de buurt van Jacca liggen twee plaatsjes die vroeger veel door pelgrims werden bezocht: Sta. Cruz de la Seros en San Juan de la Peña. Vandaag ben ik dus op de fiets gestapt om deze twee plaatsjes te gaan bekijken. Eerst naar Sta. Cruz de la Seros. De kerk die daar ligt, is gebouwd in dezelfde tijd als de kathedraal van Jacca, maar ik vind dat de stijl veel krachtiger aandoet. Het portaal vind ik heel mooi, ook hier zie ik weer een Chrismon met twee leeuwen. De kerk is dicht, jammer. Vroeger was deze kerk een onderdeel van een klooster en konden de nonnen zich terugtrekken in de kapel die boven in de toren van de kerk ligt in tijden van grote nood. Hij ligt er prachtig bij in een decor van beboste hellingen. Ik wil de rest van de tocht naar boven lopen, dus zet ik mij fiets onder een paar struiken aan een beekje. Het pelgrimspad naar het 500 meter hoger gelegen verborgen klooster van San Juan de la Peña, is stenig en smal. Ook is de route niet erg duidelijk aangegeven, maar als je maar omhoog loopt en de elektriciteitsmasten volgt, moet je er kunnen komen. Omkijken wordt beloond door mooie vergezichten op de Pyreneeën. Als ik boven ben, raak ik verzeild in een processie. Er werd een beeld uit een kapelletje te voorschijn gehaald en omzoomd door priesters, een bisschop en kruisen ging het bergafwaarts naar Sta. Cruz de la Seros. Met de zingende mensen loop ik een stukje mee naar beneden. Een prachtig gezicht heb je op de stoet als de weg via haarspeldbochten naar beneden gaat.

Zesde week van 17 tot 24 juni

Maandag

Vannacht was het eigenlijk te heet om te slapen. Ik werd vroeg wakker en besloot om zo snel mogelijk op de fiets te zitten, om de grootste hitte voor te blijven. Om half negen, terwijl iedereen nog in diepe rust is, open ik het hek van de camping en ga op weg. Eerst naar Puente Reina, dat een dorpje van niets is.

Ik steek daar de Aragón over en meteen wordt het landschap wat ruiger en de weg wat minder vlak. Beneden in de blauwe rivier weerspiegelen zich de cipressen. Links en rechts van het dal steken donkere rotsformaties omhoog. De weg zelf stijgt zo af en toe. Verlaten dorpjes, zoals Escó fiets ik voorbij. Het stadje Berdún ligt schilderachtig op een heuvel die boven het dal uitsteekt. Aan de weg was een winkeltje met Alimentation, maar dat was op dit vroege uur nog dicht, dus maar verder. Het landschap verandert steeds meer in een soort maanlandschap, links en rechts liggen allemaal puinhellingen en beneden ligt de rivier de Aragón. Alleen bovenop de hellingen groeit wat, geen bomen, maar een soort struikgewas. Op een gegeven moment is de rivier veranderd in een groot stuwmeer. Je ziet hier en daar nog wat oude huizen en bomen spookachtig boven het water uitsteken. Het water van het meer is diep blauw en de nieuwe weg slingert er langs. Af en toe toeteren Spanjaarden om op deze manier hun bewondering te uiten. Zij weten kennelijk beter dan de Fransen waar ik mee bezig ben. Bij de tweede camping aan het meer blijkt een winkeltje te zijn. Ik stap af en vraag of ik wat levensmiddelen kan kopen. Dat is geen probleem en gewapend met melk, koekjes en brood ga ik weer verder. Bij Yesa sla ik links af naar Janvier, daar moet een mooi kasteel liggen. Zo'n kasteel licht natuurlijk weer boven op een berg, dus moet er weer flink geklommen worden. Af en toe rust ik even uit in de schaduw van wat bomen. Het kasteel steekt fier boven de hellingen uit. Het is het kasteel van de familie Franciscus Xaverius die leefde van 1506 tot 1552 een groot missionaris in Azië. Tevens is het stamslot van Carlos-Hugo de Bourbon Parma, de vroegere echtgenoot van Prinses Irene. Als ik boven ben heb ik een fantastisch uitzicht op de omgeving, graanvelden zijn net gele vlekken op de hellingen, de bossen van lage boompjes zie ik als groene vlekken en daar waar niets groeit omdat daar geen water komt is het grijs. Ik kom al om twee uur in Sangüesa aan en zoek een plekje voor mijn tentje op de beschaduwde camping. Sangüesa is een heel mooi historisch stadje. Aan het einde van de Rua Mayor ligt de Santa Maria la Real met een 12e eeuw portaal in indrukwekkend beeldhouwwerk, prachtig uitgevoerd in Romaanse stijl. Helaas is de kerk dicht, zodat ik niet naar binnen kan. Ik dwaal door het stadje en zie huizen met prachtig houtsnijwerk, huizen met overstekende daken, zodat je lekker in de schaduw kunt lopen en op één van de huizen zie ik ook een ooievaarsnest. Ik neem heel wat dia's want het ziet er heel schilderachtig uit. Ook loop ik de Santiago-kerk binnen en zit in de koelte even uit te puffen. Ook ga ik op zoek naar de Refugio. Het blijkt dat je de sleutel daarvoor moet halen in een bejaardencentrum. Als ik een stempel op mijn paspoort heb gekregen, wil de zuster mij naar het Refugio brengen, maar dat hoeft niet, want ik sta op de camping.

Dinsdag

Na een rustige nacht zit ik om acht uur weer op de fiets en fiets eerst naar het dorpje Lumbier. Ik besluit om daar door de prachtige kloof van Lumbier te gaan fietsen, het is een kleine omweggetje, maar het zou iets heel spectaculairs opleveren. In Liédena vind ik de oude trambaan, die een slecht grindpad blijkt te zijn, maar voordat de trambaan er lag was het de oude pelgrimsweg. Na zo ongeveer vier kilometer kom ik bij het eerste tunneltje. Het is daarin aarde

donker en ik moet van de fiets af, want er blijken in de tunnel verraderlijk grote stenen te liggen. Min of meer op de tast zoek ik mijn weg in de duisternis. Als ik weer buiten kom sta ik in een grote kloof, steile rotswanden gaan omhoog en door de kloof slingert een riviertje en de voormalige trambaan. Ik ga ergens aan de kant van de weg zitten en laat alles op mij inwerken. Hoog boven mij zie ik, gieren op de rotsen zitten. Ik ga geduldig zitten wachten of er een gier naar beneden wil zeilen, maar dat gebeurt niet. Ze kijken wel naar beneden en ik zie hun kale nekken. Als ik weer verder ga zijn ze nog steeds niet naar beneden gekomen. De slechte weg wordt een asfaltweg en dan kom ik in Lumbier, een mooi oud dorpje. Links en rechts van de weg liggen erg veel graanvelden, maar ik zie ook wijngaarden. Als ik weer op de N 120 ben volgt een pittige klim en ga ik het mooie dal uit. Er moet een pas bedwongen worden de Puerto Loiti op 724 meter hoogte. Ik fiets weer stapvoets, terwijl het al weer aardig heet begint te worden. Boven rust ik even uit en geniet ik van het uitzicht. Daarna gaat het lekker naar beneden. De weg ligt er goed bij en ik hoe eigenlijk niet af te remmen. Bij Monreál sla ik even af. Ik fiets het dorpje binnen. Steile straatjes gaan omhoog naar het kerkje. Op het pleintje voor het kerkje wat dicht is, eet ik mijn boterhammen op. Daarna loop ik wat naar beneden en zie daar een heel oud bruggetje liggen. Voor het moderne verkeer totaal ongeschikt, maar voor voetgangers nog wel te gebruiken. Het riviertje dat vroeger onder het bruggetje moet hebben gestroomd heeft een andere route gekozen, maar van de overkant van het bruggetje heb je een mooi uitzicht over het dorpje. Merkwaardig hoeveel er toch is overgebleven van al die eeuwenoude gezichten op die dorpen. Je waant je echt niet in de twintigste eeuw als je daar staat. In de stenen van de brug zie ik allerlei sporen uit vroeger tijden. Na drie kilometer de drukke weg gevolgd te hebben, sla ik links af en volg een rustig weggetje naar Ventas de Campanas, een wijnplaatsje in het vruchtbare land waar ik nu doorheen fiets. Ik ben in de buurt van Pamplona en dat is te merken ook. Allerlei drukke tot zeer drukke wegen moet ik over en helaas moet ik de drukke N 121 volgen. Veel vrachtwagen rijden er over de weg, terwijl er toch een snelweg naast ligt. Het vrachtverkeer wil kosten besparen door niet over de snelweg te rijden, het scheel weer tolgelden. Ik fiets over een smal zijstrookje van de drukke weg die ook nog langzaam omhoog gaat. Toch is die stijging niet het ergste. Het vrachtverkeer is veel erger. Met donderend lawaai komen ze langs je en je krijgt steeds meer de neiging om met het verkeer mee te willen gaan fietsen, je wilt steeds sneller gaan en dat is erg afmattend. Gelukkig kan ik na twee kilometer de drukke weg weer verlaten en wordt het weer stiller. Bij Eunate zie ik een prachtige kapel liggen, de Ermita de Eunate. Een arcade met 35 boogjes omgeeft een kapel uit de 12e eeuw. De kleur van de ruwe stenen passen heel mooi in de kleuren van het landschap. De kapel ademt rust en eenvoud uit en heeft toch een ongekennde zeggingskracht. Ik zet de fiets neer en loop de kapel binnen. Als je er binnenkomt is het stik donker, maar als je even op een bankje gaat zitten, wennen je ogen aan het licht en dan blijkt het dat er een prachtig kruisbeeld in de kapel te zien is, maar ook een mooi Mariabeeld. Door een paar romaanse vensters valt wat licht naar binnen. De openingen zijn afgesloten met albast. Weer buiten gekomen vul ik mijn waterflessen bij een kraantje en ga dan zitten op een muurtje in de schaduw onder de arcaden. Het is heel erg stil en ik hoor in mijn gedachten de sloffende tred van een pelgrim met zijn donkere cape

met een breedgerande hoed en de zo noodzakelijke drinknap. Bijna hoor ik het tikken van de vele wandelstokken op de kleine steentjes. Ik voel de aanwezigheid van de vele mensen die mij zijn voorgegaan, ik zie aan de afgesleten stenen hun vroegere aanwezigheid, ik voel mij één met hen worden. Dan ga ik weer verder en kom op de weg naar Puente Reina. Daar zie ik voor het eerst een beeld van een pelgrim. Het is van metaal gemaakt en staat heel eigenwijs uit te kijken of hij ook kan oversteken. Ik maak een dia en fiets Puente Reina binnen. Met het bereiken van dit plaatsje betekent het dat ik de Pyreneeën achter mij heb gelaten. De route gaat onder de oude poort de donkere hoofdstraat is. Bij het klooster stop ik even. Ik zou hier kunnen overnachten, maar het is nog te vroeg en fiets de straat dus verder in. Omdat het siësta is, is alles weer eens dicht. Ook de Jacobskerk waar ik langs fiets. Voor de kerk staat een prachtig beeld St. Jacob als pelgrim met staf. Het stamt uit de 14e eeuw. Schuin tegenover de kerk ligt het voormalige pelgrimshospital en verderop zie ik een middeleeuws aandoend marktpleintje liggen met veel cafés. Aan het einde van de staat gaat de weg over een 900 jaar oude stenen boogbrug over de Rio Arga. Het is een prachtige brug, waarvan het oude metselwerk zich weerspiegelt in het water van de rivier. Dan ga ik weer verder over een langzaam stijgende weg. Het is de oude weg, die alleen nog maar gebruikt mag worden door langzaam verkeer. De zon steekt aardig, dus besluit ik om beschutting te gaan zoeken onder een boom. Daar zet ik koffie en rust wat uit. Het is op dit moment echt te heet om te gaan fietsen, het vragen om problemen. Ik fiets door dorpjes waar de tijd lijkt stil te staan. Af en toe wijk ik van de grote weg af om even in zo'n dorpje rond te kijken. Dan rijd ik Estella binnen en bij het V.V.V. kantoortje vraag ik de weg naar de camping en naar een supermarkt. Ik krijg daar de raad om de mooie San Juan met zijn prachtige kruisgang morgen te komen bekijken. De supermarkt die ik vind is één van de mooiste die ik tot nu toe ben tegengekomen. Ze hebben er werkelijk van alles en het is er heel modern ingericht. Als ik weer buiten komt giet het met bakken uit de hemel. Ik fiets als het wat minder is gaan regenen naar de camping buiten het stadje. Daar zet ik de tent op en ga onder de douche. Vandaag hen ik een grote afstand gefietst en morgen ga ik Estella bekijken. 's Avonds is het op de camping erg druk, er zijn wel vierhonderd Spaanse kinderen op de camping om vakantie te vieren. Ik word op de koffie uitgenodigd bij Nederlanders die met hun campertje bijna heel Spanje hebben doorgetrokken. Gezellige mensen die blij zijn weer eens even Nederlands te kunnen praten iets wat ik ook wel weer eens even lekker vind.

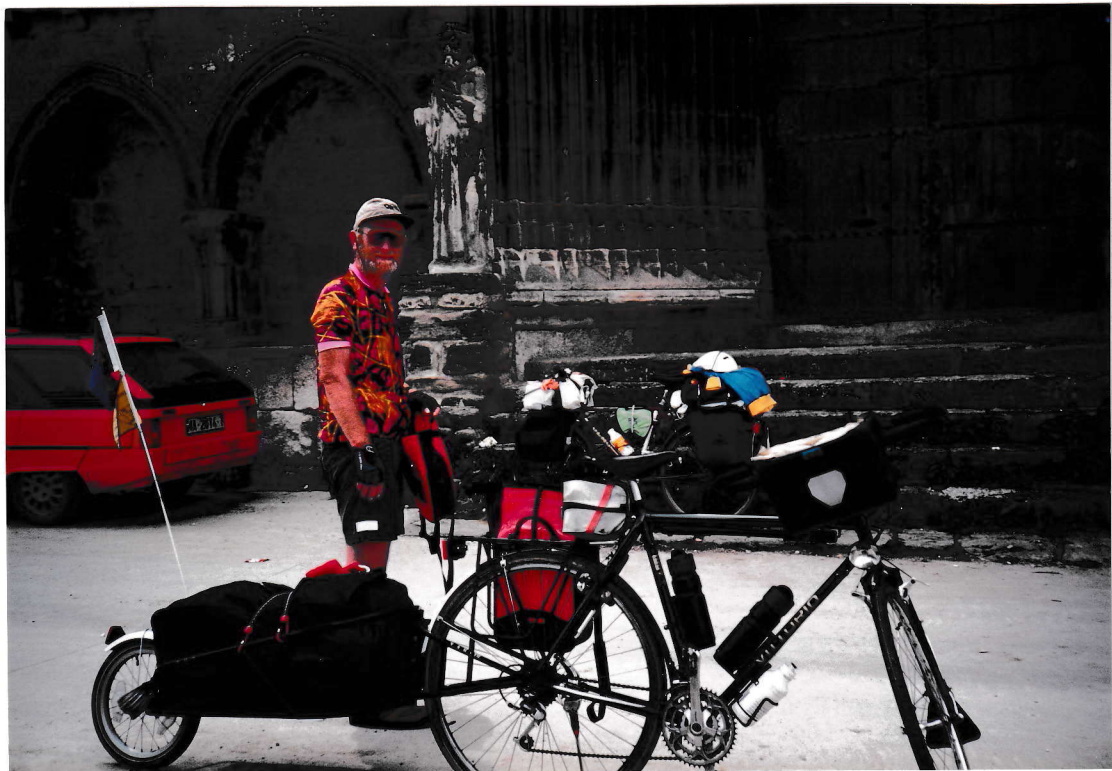
Woensdag

Vanmorgen ben ik om negen uur naar de stad gelopen. Estella is een leuk stadje met veel pleintjes en veel nauwe kronkelige straatjes. De Middeleeuwse minstreels bezongen haar als "Estella la Bella" vanwege de omgeving, het heldere water en de goede verzorging van de pelgrims. Nu is het stadje vooral bekend om de Carlistenbeweging. Bij het voormalige station ligt een zwembad, waar een koude natuurlijke bron omhoog welt. Ik loop door het voetgangersgebied en kom terecht op de Plaza de Santiago. Daarna zoek ik de Juankerk op en bewonder de mooie beeldhouwwerken aan de buitenkant van de kerk. De kerk is helaas dicht. Een politieagent die voorbij komt vertelt mij wat over de kerk en

Estella

Navarra

het plein wat voor de kerk ligt. Vorig jaar hebben ze het plein bestraat en tot zijn voldoening constateert hij, dat het nu dus niet meer een modderpoel voor de kerk is. Daarna loop ik naar de V.V.V. om daar een kaartje te kopen voor de St. Pierre. Dat moet een prachtige kerk zijn, met een kloostergang. Als ik binnen ben met nog een andere toerist, dwaal ik door de prachtige kerk met eeuwenoude beeldhouwwerken. Vooral het Christusbeeld op het altaar trekt mijn aandacht. Ik maak met behulp van het aanwezige licht in de kerk een heleboel dia's. De kloostergang buiten is een toonbeeld van rust. Watersproeiers staan daar om het gras te besproeien, maar ook bloeien de geraniums fleuren de kloostergang op. Op de pilaren zijn mooie heel oude sculpturen te zien, vooral de voorstelling van de hel trekt mijn aandacht. Achter het klooster loopt een drukke weg, maar gelukkig is daar niet zo heel veel van te horen. Vroeger lag er achter het klooster, op een heuvel, een kasteel. Philips de Tweede heeft opdracht gegeven om dat kasteel op te blazen. Tijdens deze gebeurtenis is een deel van de muur van dat kasteel op de kloosteromgang terecht gekomen en is daarbij gedeeltelijk verwoest. De gids laat haar ergernis duidelijk merken. Het is voor het eerst dat ik merk, dat de Spaanse koning Philips de Tweede in Spanje ook niet erg geliefd was en is. Aan de weg naar de camping ligt ook een oude Santiagokerk, de Santo Sepulchro. Hij ziet er erg verwaarloosd uit, vooral het beeld van Sint Jacob, links voor de ingang is getekend door de tijd. Terwijl ik daar wat foto's sta te maken, komt er een Italiaan voorbij. Hij stapt van z'n fiets en komt enthousiast op mij af. Hij is op weg naar Logroño waar hij wil gaan kamperen. Hij vertelt dat hij ook al weken op pad is naar Portugal. Hij maakt van mij een foto, staande voor de kerk. Terwijl hij nog wat voor de kerk blijft rondhangen, ga ik op weg. De drukke N 111 is echt geen pretje om langs te fietsen. Veel vrachtwagen denderen langs mij heen. Omdat de weg langs de dorpen gaat, probeer ik zoveel mogelijk de oude weg te volgen. Zo kom ik dan ook door oude dorpjes. Los Arcos is één van die dorpjes. Aan de Plaza liggen oude huizen met verschillende arcaden en een mooie kerk. De kerk is een mengeling van allerlei stijlen. Naast de kerk ligt de Puerta de Castilla. Door deze poort verlieten de pelgrims het stadje. Na Sansol volgt een afdaling en kom ik het dal van de Rio Linanes en heb ik een prachtig uitzicht op het mooie stadje Torres del Río. Het is alweer aardig heet geworden en bij een waterkraan vul ik mijn bidons maar weer eens bij en zet ik koffie. Terwijl ik daar zo zit, zie ik dat de lucht gaat betrekken, er vast weer onweer opkomst. Als ik weer verder ga en weer op de weg ben, fietst de Italiaan mij achterop. We vinden het leuk om elkaar weer te ontmoeten. Het blijkt dat hij Giulio heet en uit Chiavenna komt, aan de voet van de Alpen. Gestaag gaat de weg omhoog en we genieten onderweg van prachtige uitzichten, terwijl de lucht steeds meer betreft. Af en toe horen we de donder rommelen, maar het blijft droog. In Logroño moeten we allebei eerst wat boodschappen doen. Ik moet eerst wat te eten halen en Giulio is op zoek naar een bomba, een gaspatroon voor zijn brander. We fietsen door de drukke stad en vinden uiteindelijk een winkel waar hij zijn bomba kan kopen. Een Super kan ik niet vinden, dan maar eerst naar de Réfugio om een stempel op mijn paspoort te laten zetten. Na veel gevraag en hulp vinden we hem. Terwijl we binnen zijn, barst het onweer los en ik besluit om niet naar de camping te gaan en dan blijkt dat Giulio geen pelgrimspas heeft. Hij weet eigenlijk ook niet wat pelgrimeren naar Santiago is. Binnen worden we verwel-

Chiavenna, 25.10.96

Dear Jacobus,

only now, after almost
two months I received it, I
find the suitable moment to
answer to your pleasant letter.

I think that for me it is more difficult
than for you to write by English
language; I hope to do not make too
many mistakes and to be able to
make me understood.

For me too is difficult forget the
numerous friends that I have found
on the road to Santiago (and also,
before, in France, and further, in Portugal).

In Santiago I arrived on Tuesday 22,
with another "biker", Guido Vergaunen
(from PUURS-BELGIE). I stayed in S. Jago

komt door een Nederlander, die morgen de gastheer, of de hospitalero zal zijn van de Réfugio. Hij is gisteren al aangekomen en heeft in die korte tijd in de Réfugio hier al heel wat meegemaakt. Hij heeft ruzie gehad met een "pelgrim". Die persoon deelde hem mee, dat zijn gezicht hem niet aanstond en maakte daar een handbeweging bij van de strot afsnijden. Hij was er erg van geschrokken en was blij dat hij even met mij kon praten in het Nederlands. Hij was naar de politie geweest om het voorval te melden, maar die kon niets doen, want er was geen misdaad nog gepleegd. De Nederlandse politie zou het zelfde gereageerd hebben. De hospitalero komt wat tot rust. Die avond ga ik samen met Giulio en een andere pelgrim die wandelend op weg is naar Santiago, eten in een restaurantje. Het is heel gezellig en we praten honderd uit over onze belevenissen. We gebruiken allerlei talen om ons verstaanbaar te maken. In het restaurantje zijn nog meer mensen aan het eten, vooral Spanjaarden. De ober heeft zelfs de tijd om tijdens het serveren af en toe een paar schaakstukken te verzetten op een schaakbord waarop een jongetje aan het schaken is. Dat kom je toch in een Nederlands restaurant niet tegen. Als we weer terug zijn in de Réfugio kletsen we nog wat met elkaar na. Er is ook een pelgrim, een jonge knul, die druk in de weer is met verband en pleisters. Zijn voeten heeft hij helemaal stukgelopen. Tocht wil hij morgen weer verder, want de weg is nog zo lang. Giulio heeft besloten om de volgende dag naar Burgos te gaan fietsen. Die afstand vind ik te groot en we nemen voordat we gaan slapen afscheid, we wisselen adressen uit en nemen ons voor om elkaar na afloop van de tocht als we weer thuis zijn te schrijven. Hij wil me ook de foto opsturen, die hij van me gemaakt heeft voor de kerk in Estella. We hebben dat ook gedaan.

Donderdag

Ik heb niet zo best geslapen, want Giulio bleek een onrustige slaper te zijn. Als ik de spullen weer in de kar heb zitten, fiets ik eerst nog even wat door Logroño. Eerst ga ik naar de brug over de Ebro. Ik maak een dia van de stad die aan het water ligt. Kerken en oude huizen liggen aan de kant van het water. Dan volg ik de route door het stadje. Ik kom in nauwe en kronkelige straatjes en zie een kerk met heel oude beelden ervoor. Binnen in de kerk is een mis aan de gang. Dan kom ik op het plein waar een barokke kathedraal staat met twee torenspitsen. Op beide torenspitsen zie ik verschillende ooievaarsnesten. Een heel bijzonder gezicht. De ooievaars vliegen af en aan. Ze trekken zich weinig aan van de drukte op het plein. Vooral toeristen staan zich te vergapen aan de ooievaars. Ik hoor van iemand, dat de ooievaars een verwoestende uitwerking hebben op de kerken. Hun mest tast de bouwwerken op een verschrikkelijke manier aan. Een eindje verderop kom ik langs de Santiagokerk met boven de ingang een indrukwekkend beeldhouwd tafereel van St. Jacob Matamoros, de Morendoder. Hij zit te paard en zwaait vervaarlijk met een reusachtig zwaard. Even verderop zie ik in het plaveisel van de straat een reusachtig mozaïek waarin alle steden van de Camino de Santiago zijn opgenomen. Het is zo groot dat ik op een muurtje moet gaan staan om er nog iets van op de dia te krijgen. De pelgrim met z'n kapotte voeten sloft er over heen. Als ik hem vraag of hij ook dat mozaïek gezien heeft, schudt hij zijn hoofd van nee. Ik maak hem erop attent en ook hij probeert een foto te maken. Buiten de stad kom ik in een

wirwar van nieuwe wegen terecht. Ik fiets eerst over een vierbaansweg in aanbouw en kom dan op de weg naar Burgos. Het is er verschrikkelijk druk en ik fiets angstvallig rechts naast de doorgetrokken witte lijn om het vele verkeer te ontwijken. Langzaam stijgt de weg en langzaam rijdt het verkeer. Niet echt een pretje, eigenlijk is het gevaarlijk, maar er is geen andere route dus..... Na een kilometer of wat slaat de N 120 links af en wordt het een stuk rustiger. Niet lang daarna zie ik de lopende pelgrims die ik gisteren in de Réfugio van Logroño heb ontmoet. Zij zijn vanmorgen al om vijf uur op pad gegaan en zijn nu zo'n 12 kilometer gevorderd. Ik zwaai en bel en ook hun handen gaan omhoog. Het is, lijkt het wel, een familie die op weg is naar Santiago. Je heb het zelfde doel en dat geeft een band. Overal zie ik nu, links en rechts van de weg, wijngaarden liggen. Een mooi gezicht is dat, die groene wijnstruiken die groeien op rode grond. De wijn die hier vandaan komt heet Rioja, rode aarde. Nájera is een prachtig oud stadje dat prachtig ligt tegen het decor van een gelaagde en verweerde roodbruine rotswand. In de rotswand zijn grotachtige openingen, als in een gatenkaas. Ik fiets wat door het drukke stadje, waar net een markt aan de gang is. Vanaf Nájera volg ik een routevariant naar de Monasterios de San Millán. Een prachtige en rustige weg gaat er naar toe. De kloosters liggen in een prachtig groen dal. Het lijkt wel op Zwitserland, zo groen is alles. Het gebouw van het Monasterio de Yuso is echt in Renaissancestijl opgebouwd. Ik denk niet dat het nog als klooster dienst doet, want er hangen allerlei reclameborden van een restaurant wat er nu in gevestigd is. Zo'n 500 meter hoger ligt op een beboste berghelling het Monasterio de Suso. Deze abdij is westgotisch en dateert uit 1100. Ik fiets naar boven en kom nog net op tijd aan. Het klooster is nog open en ga naar binnen. Heel oud is het er. In het klooster rust de schutspatroom van Castilië: San Millán. Deze heeft hier rond 500 geleefd als kluizenaar en werd als heilige veel vereerd. Het klooster ligt er prachtig bij: heel sober en zonder opsmuk. Om twee uur gaat het klooster dicht en ik zit een hele poos op het bankje bij de ingang. Ik geniet van het mooie uitzicht in de schaduw. Ik zou hier altijd wel willen blijven, zo rustig, zo vredig, zo mooi. Dan daal ik weer af en ga op weg naar Sto. Domingo de Calzada. ik fiets het stadje binnen en zie in de weg de Jacobsschelp, een betere wegwijzer kan je je niet voorstellen. Ik kom bij de kerk en mag er gratis naar binnen op vertoon van mijn pelgrimspaspoort. Ik dwaal door de kerk en sta met grote verbazing te kijken naar het hok waarin zich een echte kip en de haan bevinden. De kip en de haan van nu zijn de levende bewijzen van een eeuwenoud verhaal van twee pelgrims die op weg waren naar Santiago. Vrome Duitse pelgrims kwamen op een gegeven moment aan de Zuidfranse stad Toulon. Ze vonden onderdak in een herberg, maar de herbergier verzoon een plan om zich geld en bezittingen van de pelgrims toe te eigenen. Hij voerde zijn gasten dronken en verborg een van zijn zilveren bekers in een pelgrimstas. De volgende dag beschuldigde de waard zijn gasten van diefstal en de beker werd teruggevonden in de knapzak van een vader en diens zoon. het bewijs van diefstal was geleverd, één van beiden moest sterven en de waard kreeg hun bezittingen. Vader en zoon wilden zich beiden voor de ander opofferen, maar de zoon "won" deze woordenstrijd en werd gehangen. De vader ging alleen naar Santiago de Compostela en op de terugweg zag hij zijn zoon levend aan de galg hangen; Jacobus had de onschuldige jongen gered. De hele stad liep uit. De waard werd geconfronteerd met zijn valse beschuldiging,

n° gr.	DATA	Località di sosta	Km part.	Km Totale
1	Me 4	RUERAS ^(città) (DISENTIS) (in via s. OBERALE)	119,34	119,340
2	Me 5	RECHINGEM	-73,88	193,200
3	G 6	ST. MAURICE (Bois Noire)	135,34	328,500
4	V 7	GENEVE (Camp. BELLERIVE)	105,94	434,500
5	S 8	" " "	-46,50	481,000
6	D 9	PONT d'AIN	109,63	590,600
7	L 10	Câteau de SEMAUD	134,48	725,100
8	Me 11	ARDECHE (Pont. St. Esprit)	136,07	861,100
9	Me 12	PONT du GARD	-83,20	944,300
10	G 13	^{Camp. Le Cloze Fleuri} vic LA GARDIOLE (Frontignan)	123,34	1067,200
11	V 14	TREBES (mura di CARCASS.)	141,09	1208,200
12	S 15	Plan d'eau (RIEUX)	148,76	1357,500
13	D 16	LOURDES (Camp. THEIL)	146,56	1504,100
14	L 17	SAUVETERRE	116,81	1620,900
15	Me 18	PAMPLONA	124,44	1745,300
16	Me 19	LOGROÑO	105,32	1851,200
17	G 20	BURGOS	124,71	1975,900

n° gr.	DATA	Località di sosta	Km. part.	Km. Totale
18	V 21	CHARRIOM de Los CONDES	-90,18	2066,0
19	S 22	LEON	121,37	2187,4
20	D 23	PONFERRADA	111,29	2298,7
21	L 24	PVERTOMARIM	130,68	2429,4
22	Me 25	SANTIAGO de C.	-93,33	2522,0
23	Me 26	" " "	-14,00	2536,0
24	G 27	FINISTERRE (Corcaillon)	115,92 127,59	2652,0 2664,4
25	V 28	CARRIL	135,42	2799,8
26	S 29	MOUGAS	119,430	2919,0
27	D 30	BRAGA	110,100	3029,0
28	L 01	ESTARREJA	127,170	3156,0
29	Me 02	POMBAL	138,58	3294,0
30	Me 03	SANTAREM	128,03	3423,0
31	G 04	LISBOA	109,96	3533,0
32	V 05	" "		
33	S 06	" "		
34	D 07	" "		
35	L 08	Aeroporto - (Porto) MIL.	6,960	3540,4

rientro a Milano →
in aereo

Totale Ge
3540,4

het "wonder" niet geloofde en wees naar de twee gebraden "en lekker gemaakte" kippen aan het spit. De waard zei dat die kippen eerder zouden wegvliegen dan dat een gehangene nog in leven zou kunnen zijn..... en de kippen vlogen weg! En zo eindigde de waard aan de galg. Als ik weer terug in de Réfugio ben, zie ik dat er in die tussentijd weer een paar lopers zijn gearriveerd, waaronder twee Nederlanders die al vanaf half april onderweg zijn. Ze zijn afkomstig uit Kaatsheuvel. Ik zou het wel leuk vinden als wij met z'n drieën wat zouden gaan eten, maar het blijkt ^{de wj} zij al tussen de middag warm hebben gegeten, dus ga ik maar alleen op zoek naar een restaurantje. Voordat ik ga eten, bel ik eerst mijn tante op om te vragen hoe het met haar gaat. Daarna vind ik in de buurt van de Réfugio een restaurant. Met behulp van mijn Spaanse woordenboekje maak ik mij verstaanbaar. Ik vind het nog steeds erg moeilijk, maar ik krijg tot nu toe nog steeds wat ik wil. Als men tegen mij wat in het Spaans zegt, begrijp ik het nog steeds niet echt goed, maar dat zal wel beter worden hoop ik.

Die avond heb ik tot half twaalf met een Duitser in de huiskamer van de Réfugio zitten praten. Hij was aan het lezen in een Bijbel. Ik vroeg hem of hij begreep wat hij aan het lezen was.

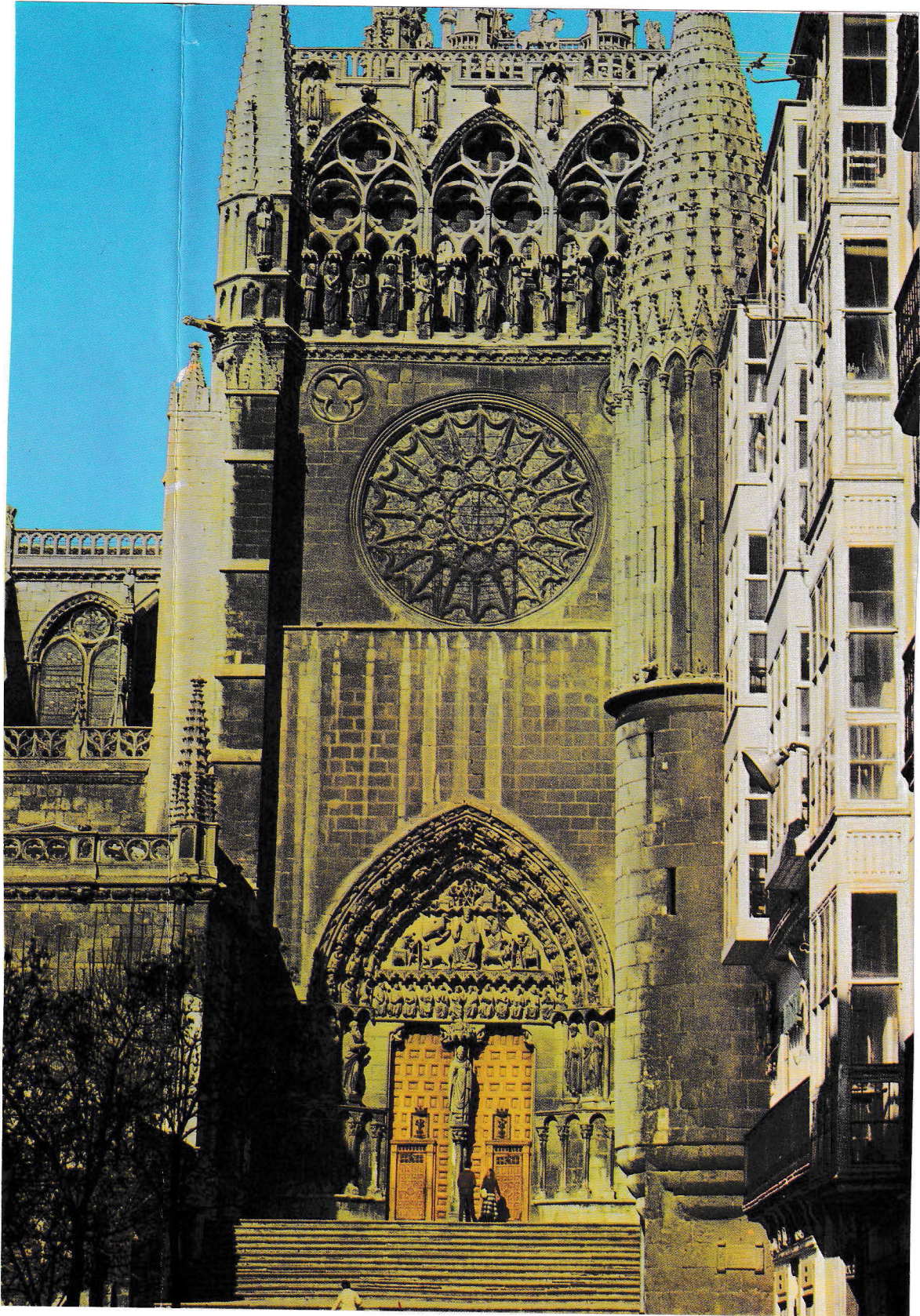
Nou nee, dat deed hij niet. Ik heb hem uitgelegd dat je veel beter kunt beginnen in het Nieuwe testament, de verhalen zijn daar wat concreter en directer. Maar we spreken ook over onze tocht. Hij is al lang onderweg en de tocht valt hem erg zwaar. Hoewel ik het erg gezellig vind, zoek ik toch om half twaalf in het duister mijn slaapzak op. Ik kom weer moeilijk in slaap, het is er warm en je hoort van alles en nog wat.

Vrijdag

Om vijf uur waren de lopers alweer met hun rugzakken in de weer. Als ze vertrokken zijn, hoor ik de haan in de kerk kraaien. En als ik naar buiten kijk is de hemel betrokken en regent het een beetje en in de verte rommelt de donder. Heel ander weer dan gisteren. Ik pak mijn spullen weer bij elkaar en fiets door de stille straatjes naar de rand van Sto. Domingo. De fietsroute mijdt na de brug over de Rio Oja enige tijd de drukke N120. De weg die ik volg is rustig en gemakkelijk te rijden. Hij stijgt en daalt wel een beetje, maar het is te doen. Alleen, er hangen dreigende wolken boven mij, maar ik geniet van de wijde landschappen en je kunt heel erg ver kijken, omdat de weg tussen de graan- en aardappelvelden doorloopt. Het is koud, dus trek ik mijn jas maar weer eens aan. De weg is heel erg rustig en het dal wordt na Herramélluri langzaam aan meer groen en aan de randen liggen afgeplatte steile heuvelranden. Hoog boven de oever van de rivier ligt een langgerekte verzameling van ruïnes. En de buurt daarvan zie ik afgravingen ten behoeve van de cementindustrie. Af en toe komt er dan ook een tankwagen voorbij. Dan kom ik in Belorado. De geschiedenis van dit plaatsje gaat terug tot in de Romeinse tijd. Ik vind het een vriendelijk plaatsje en op een pleintje rust ik even uit. Dan ga ik op zoek naar de kerk San Pedro. Daar zou een beeld van St. Jacob als pelgrim staan, maar ik vind het beeld niet in de kerk. De plaza waar de kerk aanligt is heel sfeervol en er liggen tal van winkeltjes aan. In een super doe ik wat boodschappen en ga weer op weg. Tot Tossantos volg ik de drukke N120. De hemel ziet er nog steeds dreigend uit. In Tossantos zie ik weer enige pelgrims, dat wil zeggen, ik zie hun rugzakken voor

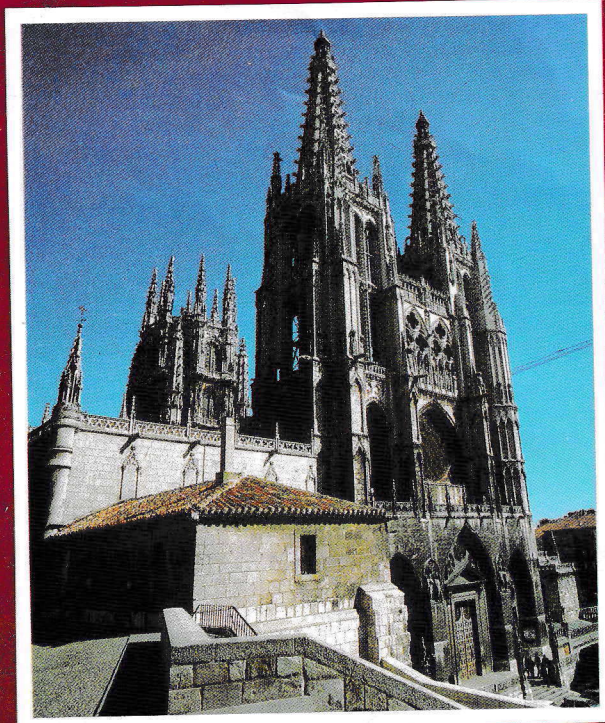
een cafeetje staan. Even na dat cafeetje verlaat ik de drukke N120 en ga over een soort onverharde weg rechtsaf. Nadat ik wat gegeten heb, gaat het regenen en in de regen stijg ik door een prachtig landschap naar zo'n 1000 meter hoogte. Heel steil gaat het, maar het fietst lekker. Ik geniet van de uitzichten en de eenzaamheid. De weg is af en toe erg slecht en ik moet goed op het wegdek letten. Pelgrims uit vroeger tijden moesten in deze verlaten en bosrijke streek op hun hoede zijn voor wolven en struikrovers. Daar heb ik gelukkig geen last van, maar als je hier pech met je fiets zou krijgen heb je wel een probleem. Als ik boven ben fiets ik langs een soort mijn. Grote steenhopen liggen er links en rechts van de weg. Ik fiets door dorpjes waar de tijd echt stil heeft gestaan. Marktplaatsjes waar de ouden van dagen op bankjes zitten en vast en zeker over het verleden praten. Barrios de Colina is ook zo'n prachtig uitgestorven dorpje waar de koeien nog zo over de straat lopen en je zich hebt op veel mesthopen. Ik zou in dit plaatsje links af gaan om naar St. Juan de Ortega te fietsen, maar als ik bij de afslag even mijn boterhammen opeet zie ik wel drie onweersbuien op mij afkomen. Ik besluit dat ik dan maar een andere keer naar St. Juan moet gaan, want onweer is op een kale vlakte niet zo erg prettig. Ik fiets Barrios binnen in de hoop een oude schuur te vinden om te kunnen schuilen. Veel huizen en zelfs de kerk staan op in storten. Op mijn zoektocht naar een dak boven mijn hoofd, fiets ik twee andere fietsers achterop. Zij zijn ook op zoek naar een schuilplaats. We vinden een oude schuur en als we binnen zijn barst het noodweer los. De donder rommelt, de bliksem slaat in en grote hagelstenen vallen n r beneden, maar wij zitten met z'n drie n droog. De twee blijken ook Nederlanders te zijn en op de fiets zijn ze op weg naar de Golf van Biskaje. Ze fietsen alleen maar over witte weggetjes op de kaart en hebben al heel wat van Spanje gezien. We kletsen over fietsen, Spanje en natuurlijk over mijn karretje. We zitten wel een uur te schuilen en het blijkt dat het dak van het schuurtje niet al te dicht is, want het begint langzamerhand links en rechts van ons naar binnen te druppen. Maar ach wat geeft het, het meeste valt er naast. Als het weer droog is gaan we weer verder. Ik zie dat er grote hagelstenen bij de stammen van de bomen liggen. Het is ook beduidend kouder geworden. Ook de weg ligt nog bezaaid met ijs en voorzichtig fiets ik verder. Aan het einde van de weg kom ik op de drukke N1, waar het vrachtverkeer opduikt uit het opgestoven water van zijn voorganger. Voorzichtig aan de kant blijvend zoek ik mijn weg. Vlak voor Burgos zie ik links een camping liggen. Ja plaats is er genoeg en het is niet erg ver naar de binnenstad van Burgos. Terwijl ik een plaatsje uitzoek, begint het weer te regenen. op de camping staan een paar Nederlanders, Friezen. Ze nodigen mij uit in hun tent, want in zulke weer kan je je tent toch niet opzetten. Ze komen er al gauw achter dat ik op weg ben naar Santiago en omdat de man dat ook heeft gedaan, dan wel te voet, kletsen we heel wat af. Zij willen die middag nog even Burgos gaan bekijken en morgen weer verder. Ik niet, als het droog is ga ik eerst mijn tentje opzetten en dan wat in het restaurant bij de camping wat eten. Het is een camping waar het niet echt stil is, want de weg loopt er vlak langs. Maar de campingbaas is gastvrij en zijn vrouw kan uitstekend koken. Hij vertelt me dat ik morgen niet met de fiets naar de stad hoeft te gaan, want voor de camping is een bushalte. Dat lijkt mij een uitstekend idee om met de bus naar de stad te gaan, want een fiets is, als je overal naar binnen wilt gaan, toch maar een blok aan je been.

Zaterdag

Vandaag ben ik dus in Burgos gebleven. eerst eens lekker uitgeslapen, wel tot half negen. Daarna ben ik op de fiets gestapt en ben ik op zoek gegaan naar een supermarkt. In de buitenwijken van de stad er eentje gevonden. Het was een hele grote en het assortiment was heel erg uitgebreid. In de buurt van de supermarkt vond ik ook een fietswinkel. De modernste snuffjes waren daar te zien. Ik had helemaal niets nodig, maar het is toch wel leuk om door de etalage-ruiten naar binnen te kijken. Terug op de camping heb ik eerst wat gegeten en om twaalf uur ben ik met de bus naar de stad gegaan. De eigenaar van de camping vertelde mij waar de bushalte zou moeten zijn. Omdat men bezig was met de weg, was het bushaltebordje verdwenen. Met behulp van de plattegrond van Burgos wist ik waar ik uit moest stappen. De weg naar de kathedraal liep langs het water, de weg was eigenlijk een grote en brede wandelpromenade, waar platanen langs groeien waarvan de takken tot een dak waren geleid. Allerlei winkeltjes en stalletjes zag je er waarin allerlei koopwaren werden aangeboden, maar het stikte er ook van de terrasjes. Aan het einde van de promenade was een reusachtige poort, de rijk versierde Puerta de Santa Maria. Ik loop onder deze poort door en kom op het plein waar de kathedraal aanligt. De kerk dateert van 1221 en ziet er van binnen en van buiten prachtig uit. Voor de kathedraal, op het plein staat een reusachtige fontein, waar toeristen zitten uit te rusten. Als ik de kerk binnen ga, zie ik dat er bedelaars bij de ingang staan om de profiteren van de vrijgevigheid van de toeristen. Één van de bouwmeesters van de kerk is Jan van Keulen en tal van kunstenaars, onder andere uit Vlaanderen, hebben hun sporen nagelaten. De koepel in de kerk vormt een rasterwerk van fijne steenboogjes. In de kerk loopt een ordedienst rond, die toeziet op een betrekkelijke rust in de kerk. Het is er vol met allerlei toeristen. Ik probeer wat dia's te maken en het lukt me om er twee te maken. Als ik het graf van de beroemde Spaanse veldheer El Cid op de dia wil zetten wordt ik door één van de leden van de ordedienst op mijn schouder getikt, non fotografar, wordt mij medegedeeld. Omdat het zaterdag is merk ik ook hier dat het in Spanje de gewoonte is om op die dag massaal te trouwen. Ook hier in de kerk. Ik maak een stukje van zo'n dienst mee. Er zingt een koor een stuk van Mozart. De bedoelingen zijn goed, maar het klinkt erg vals. Grote TV-lampen en druk heen en weer lopende cameramensen verzieken helemaal de sfeer en ik dwaal de kerk weer in. Ik zie een reusachtig retabel waarop Maria is afgebeeld. Honderden toeristen zitten er voor om de schoonheid op zich te laten inwerken. In een ander deel van de kerk zie ik een retabel waarop St. Jacobus is afgebeeld als pelgrim. Bij de kerk hoort ook een museum, waar kerkelijke kunt is opgesteld. Daar zie ik ook de doodkist waarin El Cid eens in begraven is geweest. Om kennelijk diefstal te voorkomen, hangt hij hoog aan de muur. Er worden alleen rondleidingen in het Spaans gegeven en dat schijnt nogal humoristisch te gebeuren, want als ik even met een groepje nonnen meeluister, barsten ze op een gegeven moment in lachen uit. Ik weet nog steeds niet waarom. Rond de kerk lopen allerlei nauwe straatjes. Hoog boven het centrum van de stad liggen de ruïnes van het kasteel Alcazár. Door nauwe steile straatjes ga ik omhoog. Boven aan gekomen heb ik een prachtig uitzicht over Burgos met name op de imposante torens van de kathedraal. Iets lager zie ik dat iemand aan het eten is.

CASTILLA Y LEON

PLANO GUIA CIUDAD DE BURGOS

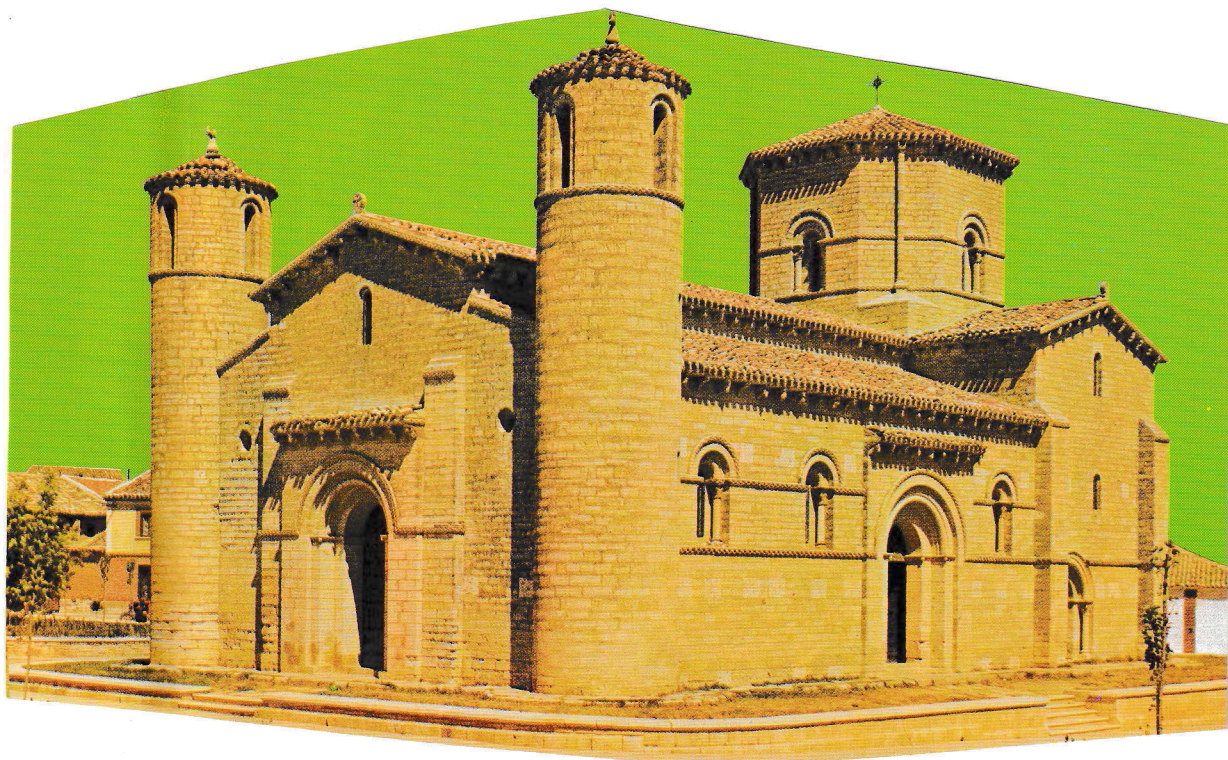

JUNTA DE CASTILLA Y LEON
Consejería de Fomento.
Dirección General de Turismo

Ik veronderstel dat het een pelgrim naar Santiago is, want naast hem liggen kleren te drogen in de zon en staat een rugzak. Hij blijkt een Engelsman te zijn die op reis is door Spanje, niet speciaal op weg naar Santiago. Hij verdient de kost met het maken van allerlei sieraden. Eerst is hij in Santander geweest, maar daar hadden zijn gemaakte sieraden niet veel aftrek. Daarom is hij nu naar Burgos gekomen in de hoop dat hij hier wel wat zal verdienen. Maar het valt hem ook hier wat tegen. Hij vertelt me dat hij uit Wales komt en dat daar ook heel mooi te fietsen en te wandelen is. Daarna praten we over Groot-Brittannië en Nederland, over democratie, onderwijs en nog veel meer andere dingen. Ik vind hem een heel boeiend persoon en ik merk dat dat wederkerig is. Steeds weer merk ik in gesprekken met buitenlanders, dat men toch wel op een speciale, soms jaloerse manier naar Nederlanders kijkt, men vind ons erg vrij, tolerant, democratisch, ondernemend om maar eens een paar zaken te noemen. Tijdens zo'n gesprek vliegt de tijd voorbij en tegen vijven neem ik afscheid van hem en ga weer naar de stad. Op een bankje onder de bomen aan de rivier zit ik nog even van het uitzicht te genieten. Terwijl ik daar zo zit, trekt er een hele stoet van luid toeterende auto's voorbij. In de stoet rijdt ook een grote vrachtwagen mee. Daar zitten, denk ik fans op van een één of andere voetbalclub op die een één of ander kampioenschap vieren. Feestende mensen zijn toch overal in de wereld het zelfde. Bij de camping aangekomen is de was droog, dus ik kan morgen weer verder.

Zondag

De pelgrims verlieten Burgos via het stadsdeel San Pedro. Als fietser is dat ook mogelijk. Door kleine en smalle straatjes en lang een mooi park fiets ik door het stille Burgos. Wat een verschil met gisteren, zaterdag, toen de stad gevuld was met mensen. ik ga over een oude burg de Rio Arlanzón over en kom bij een groot convent, Huelgas Reales. Dat werd in 1187 door koning Alfonso gesticht voor nonnen van rijke komaf en is tevens het mausoleum van de koningen van Castilië. Iets verder aan de hoofdweg ligt het grote Hospital del Rey, een voormalig pelgrims hospital uit de 12e eeuw. Het is helemaal gerestaureerd en nu in gebruik als faculteit rechten van de universiteit van Burgos. Omdat het zondag is, zijn alle deuren gesloten en ik kan slechts door de tralies van het hek een blik op de binnenplaats werpen. Boven de poort staat St. Jacob als pelgrim uitgebeeld. Tot Tardajos valt de Camino samen met de drukke N120, maar omdat het zondag is, is er van verkeer niet heel veel te merken. Na een kilometer of wat verlaat ik de N120 en vervolg ik mijn weg weer over landelijke wegen. De wind waait uit het oosten en de wegen stijgen gestaag naar de glooiende hoogvlakte van de Spaanse Meseta. Het fietst heerlijk. Langzaam maar zeker begint de eindeloze ruimte op mij in te werken en kleine dorpjes onderweg worden steeds meer plekken waar je water kunt vinden en een plaats waar de mensen weer even zichtbaar worden. En als je dan even ergens onderweg stopt en achterom kijkt merk ik dat de uitzichten over de heuvels en de verspreid liggende dorpjes steeds mooier worden. Bij Villandiego zie ik links en rechts enkele oude holwoningen en met een geniepig klimmetje stijg ik dan definitief naar de hoogvlakte. Op een gegeven moment kom ik langs een bord waarop staat dat het naar Santiago de Compostela nog 514 kilometer is. Even

verderop zie ik een pastoor langs de weg lopen. Hij komt kennelijk uit de kerk, want hij loopt er in vol ornaat bij. Hij kijkt verbaasd achterom, ik ook en we groeten elkaar. De weg daalt langzaam af en het fiets echt heel erg heerlijk. Bij San Antón duiken plotseling de ranke overblijfselen op van een vroegere abdij. De weg loopt onder de bogen door. In de muur bevinden zich twee nissen, waarin verlate Compostelagangers vroeger brood en wijn aantreffen. De monniken zijn nu weg en een groot deel van het half vervallen complex wordt nu als boerderij gebruikt. Ik zie onder de bogen een pelgrims zitten, die hun boterhammetje aan het opeten zijn. Ik stop en vraag waar ze vandaan komen en hoelang ze al onderweg zijn. Ze komen uit België en zijn al vele maanden op pad. Ze vragen aan mij of ik een flessenopener bij me heb, want wandelaars hebben echt niet alles bij zich. We wisselen veel ervaringen uit en wensen elkaar een goede Camino. Ik merk dat de route die ik volg nu ook door de wandelaars moet worden gebruikt. Terwijl er allerlei wandelaars voorbij komen en ik ze de ruimte in zie verdwijnen, begin ik te beseffen dat zij het veel moeilijker hebben dan de fietsers die ook af en toe voorbij komen. Je kunt echt kilometers ver kijken en je komt als wandelaar maar tergend langzaam bij dat wat je al heel lang in de verte ziet. Castrojeriz ligt aan de voet van een heuvel. Bovenop die heuvel ligt de ruïne van de Tempeliersburcht die dateert uit de 8e eeuw en waarschijnlijk de getuige is geweest van enkele veldslagen tegen de Moren. De vlakte lijkt mij ook wel een uitstekende plek om veldslagen op te kunnen houden. Je ziet elkaar al van heinde en ver en als je ook nog op één van de verspreid liggende heuvels klimt is het overzicht overweldigend. Het plaatsje is ontstaan dankzij de pelgrimage naar Santiago. Aan het begin van het plaatsje ligt de abdijkerk Santa Maria de Manzano, Maria van de Appelboom, het is een nationaal monument uit 1214. Het is jammer, maar de kerk is dicht, dus kan ik het beeld van St. Jacob als pelgrim niet bekijken. Als ik door de straatjes met oude huisjes fiets, voel ik mij even in een andere tijd. Na Castrojeriz richt de wig zich weer tientallen kilometers op de lege einder onder een blauwe hemel, waar de zon aan stat te branden. Van de warmte merk ik niet heel erg veel, want er staat een verkoelend windje uit het oosten. Dan komt ik bij de Rio Pisuerga een rivier die traag stroomt door de vlakte. Links en rechts van de rivier liggen bossen en overal zie ik dat het water van de rivier wordt afgetapt om door kanalen en kanaaltjes naar de akkers worden geleid. De brug zelf stamt uit de middeleeuwen en heeft negen bogen om het water te kunnen overspannen. Het is een smalle brug. Vlak bij de brug ligt een kapelletje op de plaats waar sinds 1174 een pelgrimshospitaal heeft gestaan, behorende bij een klooster. Het kapelletje is nu in gebruik als Réfugio. Ik zie er was aan een lijntje wapperen. Ik vul mijn bidons met water, want ik wil proberen an de overkant langs het water een plekje voor mijn tentje te zoeken. Ik zet aan de overkant mijn fiets ergens neer en ga op zoek naar een plekje. Ik vind er een plaatsje en in de stilte van van het avondlandschap, bij het licht van de ondergaande zon laat ik de stilte op mij inwerken. En bij dat licht lijkt het wel of de eeuwen tussen mij en de voorvaderen, die ook over deze brug zijn getrokken, wegvallen. Mijmerend zit ik voor mijn tentje en geniet van de stilte en de omgeving. Het water in de rivier is zo helder, dat ik mij erin was en nog lang aan de kant van het water zit. Na de drukke camping in Burgos is dit wel heel wat anders en langzaam voel ik mij heel vredig worden.

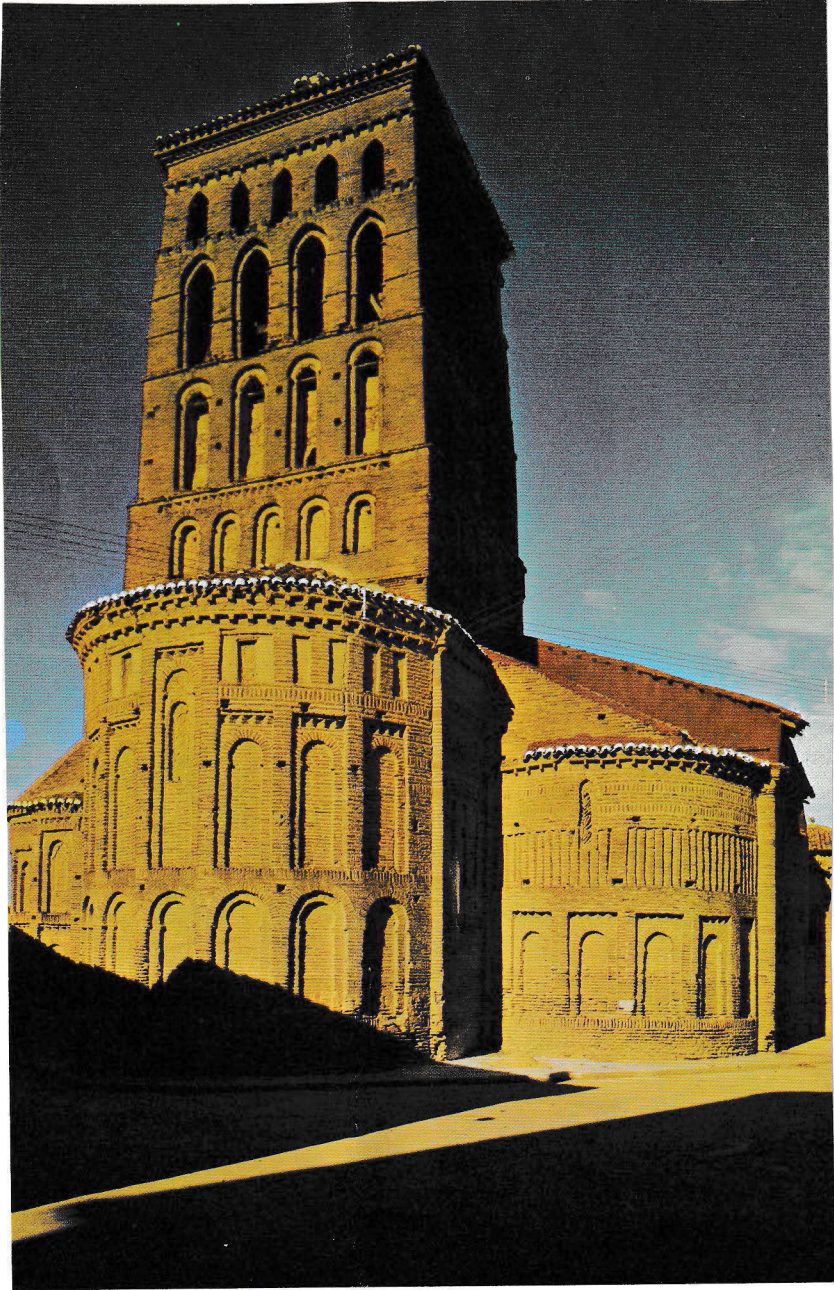

Zevende week van 24 juni tot 1 juli

Maandag

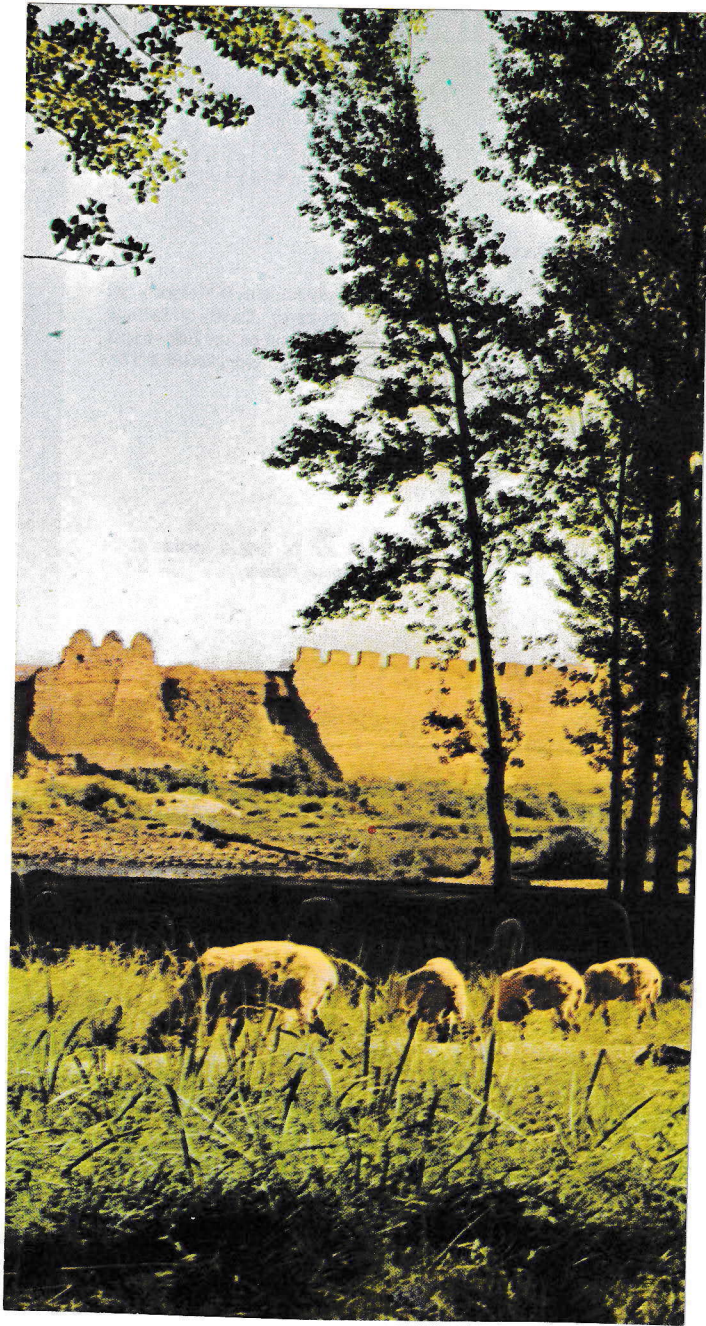
Heerlijk heb ik vannacht geslapen, geen langs denderende vrachtwagens. Dit is kamperen in optima forma. Als ik weer op de fiets zit, blijkt de wind nog steeds vanuit het oosten te waaien. Eerst naar Fromista. Vlak voor het stadje zie ik oude sluizen van het Canal de Castillo etappegewijs boven elkaar. De muren lopen enigszins gebogen om de druk te weerstaan. In Fromista ben ik op zoek gegaan naar het postkantoor om verschillende filmrolletjes op te sturen. Ik vraag waar ik het postkantoor kan vinden en buiten het postkantoor nog even een tijdje met wat kinderen geprobeerd te kletsen over mijn tocht en waar ik precies vandaan kom. Ik begrijp niet veel van wat de kinderen mij willen vertellen, maar gezellig is het wel. Op een pleintje staat de San Martin. De kerk is een hoogtepunt van de romaanse bouwkunst. Een blokband langs het dak van de kerk lijkt op die in Jaca. Langs de dakrand zie ik allerlei mooie beeldhouwde figuurtjes. De kerk is helaas op dit vroege uur nog dicht, dus de binnenkant kan ik niet bekijken, jammer. Langs de weg ligt een fietspad voor de Santiagogangers, maar ik vind dat pad te slecht en blijf dus op de weg fietsen. Over het pad lopen veel pelgrims. We zwaaien naar elkaar en roepen elkaar Buen Camino toe. Het geeft een gevoel van verbondenheid. Ik ben alleen wel blij dat ik op de fiets zit en niet hoeft te lopen, want de afstanden zijn groot. En om het moreel op te krikken heeft men borden langs de weg geplaatst met de aanduiding hoeveel kilometer het nog naar Santiago is. Bij Revenga vind ik een picknickplaatsje met banken, tafels en waren. Aan de overkant ligt een fabriek, waar wat arbeiders uit komen. Zij lopen ook naar de kraan om hun plasticflessen met water te vullen. Ik zet koffie en geniet van de rust. Villacázar de Sirga lijkt op het eerste gezicht een eenvoudig plattelandsdorpje, maar ik zie vanaf de weg een monumentale kerk liggen, de María la Blanca in het centrum met een enorm portaal boven de huizen uit torent. Ik zit mijn fiets voor de kerk en ga naar binnen. Binnen is het lekker koel en nadat ik wat gezeten heb op een bankje voor in de kerk ga ik de kerk bekijken. op de preekstoel zie ik St. Jacob afgebeeld en aan de muur in het koor van de kerk hangt een prachtig gekleurd retabel. In de kerk staat ook een koororgel, iets wat je in Spanje niet erg veel tegenkomt. Ergens in een hoekje staan voor een beeld wat kaarsen te branden en de pastoor loopt wat in de kerk rond. Ik vind de kerk heel mooi van binnen, eigenlijk veel mooier dan de kathedraal van Burgos. Als ik weer buiten komt, zie ik dat er wat Spanjaarden naar mijn fiets aan het kijken zijn, vooral het karretje heeft hun belangstelling. Daarna komt het gesprek op voetballen. De Europese kampioenschappen worden op dit moment gespeeld en Spanje en Nederland zijn alle twee uitgeschakeld. Ik merk wel dat ze daar moeite mee hebben. Maar ik moet weer verder. Carrión de los Condes is een bedrijvig stadje met leuke historische plekjes. Kerken en oude huizen en leuke pleintjes. In de buurt van zo'n plaza staat een Santiagokerk, voorzien van rijk beeldhouwde figuren die allerlei beroepen uitbeelden. Dit portaal is ondanks een brand gelukkig bewaard gebleven. Ik lees in het boekje dat ik nu precies op de helft ben van het Spaanse deel van de route. dan ga ik

de Tierra de Campos weer op. Voldoende water heb ik bij me, want de eerstvolgende 30 kilometer zijn er weinig of geen voorzieningen. Ik blijf de N120 volgen, want er is weinig verkeer. Tussen Calzadilla bereikt de route zijn hoogste punt, 850 meter. Op het hoogste punt ga ik even op een bankje zitten. De weg is als een zwart lint door de omgeving die er geel uit ziet. Brandend staat de zon aan de hemel en ik zie overal de hitte trillen. Verkeersborden staan spiegelend boven de horizon en als in de richting kijk die ik moet volgen, zie ik dat de weg verdwijnt in een enorme leegte. Ik voel mij nietig en klein. Ik vind het daar op die plek ook heel eenzaam en er komt geen mens voorbij. Dan ga ik weer verder en al dalend bereik ik Sahagún. Een wat haveloze stad waar druk aan de wegen wordt gewerkt. Ik bekijk er wat kerken en laat een stempel op mijn pas in de Réfugio zetten. Het gebouw ziet er heel mooi uit en ik loop wat door de zalen, maar besluit om toch maar de camping op te gaan zoeken, daar zal het wat minder heet zijn. Vroeger was Sahagún een rijke stad en dat is nog te zien aan de woningen op houten arcaden die op de Plaza Mayor staan. De woningen zijn niet meer bewoond, maar de oude luister van vroeger is er nog wel op af te zien. Aan de overkant zie ik een paar pelgrims zitten, twee Spanjaarden en een Nederlandse vrouw. We wisselen ervaringen uit en vinden de route fantastisch maar zwaar. Ze vragen aan mij of ik onderweg naar Sahagún twee fietsers ben tegen gekomen. Dat zijn twee Engelsen die de route in de omgekeerde richting fietsen. We hebben alle vier medelijden met ze, want ze hebben een riant tegenwind. Die twee Engelsen heb ik inderdaad gezien. Ze hadden best wel moeite om tegen de wind in te komen. We praten wat, drinken wat wijn en kletsen over de spullen die iedereen zo bij zich heeft. Iedereen heeft veel te veel bij zich. De Nederlandse heeft al verschillende spullen naar Nederland terug gestuurd en ik vertel dat ik onderweg in Frankrijk het nodig heb weggegooid. Bij het verlaten van de stad zie ik links de Peregrina. In deze kerk stond vroeger een Mariabeeld aangekleed als pelgrim met Jezus op de arm. De kerk is nu niet meer dan een ruïne en het beeld staat ergens in een museum. Bij de kerk heb ik wel een prachtig uitzicht over de omgeving. Op de camping zet ik mijn tentje op.

Dinsdag

Na Sahagún ligt er een fascinerende hoogvlakte op mij te wachten. Ik volgt zo'n vier kilometer eerst nog de N120, dan ga ik rechtsaf bij Bercianos del real Camino het beroemde pad met de bomen op. Het blijkt een gravelpad te zijn met een gescheiden wandel/fietspad er langs. In 1993 is dat aangelegd in verband met het heilige jaar. Langs het pad liggen verschillende picknickplaatsen. In de buurt van de oude weg is men bezig om het nieuwe tracé van de N120 aan te leggen. Grote vrachtwagens rijden af en aan. De wegwerkers schreeuwen mij sterkte toe en wijzen mij de weg. Ik fiets door dromerige dorpjes waar de tijd stil lijkt te hebben stil gestaan. Vooral veel oude mensen zie ik, en de middenstand blijkt hier ook al lang weg te zijn. De jongere inwoners zijn weggetrokken om hun heil elders te zoeken. Een enkele winkelwagen zie ik waar je zou kunnen kopen. Ik heb medelijden met de wandelaars, hun actieradius is zo klein en de weg zo lang en de verten groots. Na El Burgo Ranero zie ik wat meer begroeiing en ik zie onderweg verschillende rondtrekkende schaapskudden. De bankjes langs de weg worden door de herders gebruikt en zij steken hun hand op als ik

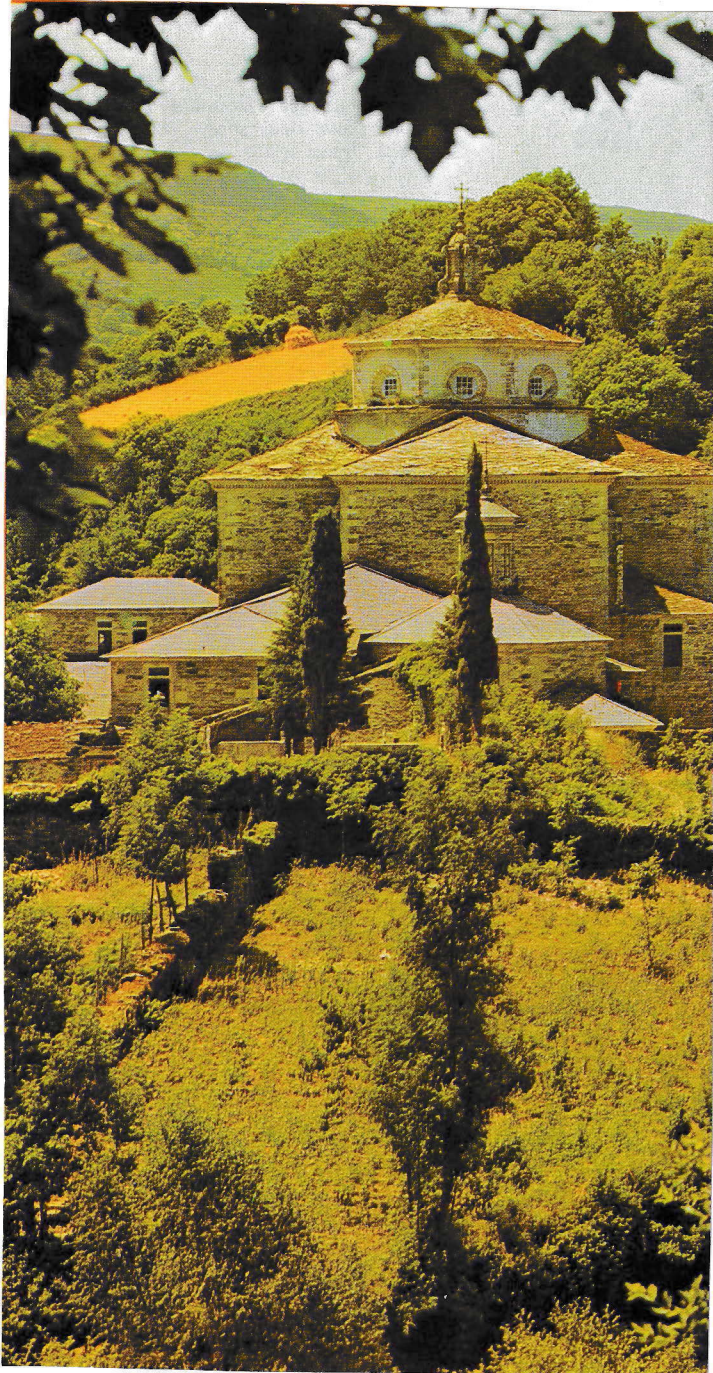

langs kom. Af en toe moet ik over een onbewaakte overweg. Het is de spoorlijn van Sahagún naar León. Een trein die voorbij komt flitst geruisloos in de verte voorbij. Toch ben ik niet alleen op dit pad, want ik zie verschillende wandelaars en ook een enkele fietser. Het geeft mij het gevoel dat ik nu ook echt deel uitmaak van een grote groep. Mansilla de las Mulas is een voormalig vestingstadje en wordt voor een groot deel nog omgeven door een hoge stadsmuur met een poort. Vanaf de rivier heb ik er een goed zicht op. Na Mansilla gaat de route langs de drukke N601 naar León en gelukkig hebben de mensen van het boekje een alternatieve route gevonden, die volg ik en kom weer door stille dorpjes. In één van die dorpjes in de schaduw van een kerk mijn boterhammetjes op gegeten. Op het pleintje voor de kerk liggen honden in de schaduw en kijken mij loom aan. Ze maken geen aanstalten om naar mij toe te komen om te kijken wat ik aan het doen ben. Toch wil ik wel eens een kijkje nemen in León en besluit er naar toe te fietsen. De weg is stil en als ik in León vind ik die stad vreselijk druk. Je voelt je als fietser erg kwetsbaar in zo'n stad. Het verkeer flitst links en rechts langs mij heen. Vooral als je linksaf wilt slaan is dat echt wel goed uitkijken, je hand uitsteken en niet bang zijn. Een bepaalde brutaliteit die je in Amsterdam nodig hebt als fietser komt ook in de Spaanse steden goed van pas. Het karretje met de vlaggen geeft mij rugdekking, tenminste dat denk ik. Als ik bij de kathedraal in León kom blijkt die dicht te zijn. Ze zijn de kerk van binnen aan het onderzoeken, want er zit een soort steenkanker in de pilaren en het één van de eerste gotische kerken van Spanje. Het is een gewaagd gebouw en als het stormt is men bang dat hij in zal storten. Voor de kerk zie ik voor het eerst een Spaans gezin met de fiets op pad naar Santiago. Ik probeer een gesprekje met ze aan te knopen, maar ze spreken slechts Engels, dus lukt het niet erg. In León besluit ik om door te fietsen naar Hospital de Orbigo. De weg buiten León stijgt weer naar de Meseta en af en toe moet ik weer even echt aanzetten. Ik schuil voor de zon in bushokjes en na zo'n 115 kilometer verschijnt Hospital de Orbigo. Ik fiets over de eeuwenoude brug die over de Río Orbigo ligt. Het is een brug, afgesloten voor het moderne verkeer en het brugdek bestaat uit grote keien. Het is een unieke brug vanwege zijn onregelmatige vormen en de 18 stenen bogen. Dat laatste omdat de rivier in de lente erg breed kan worden. Midden op de brug staat een gedenkteken aan een ridder, Don Suero, die voor zijn geliefde andere ridders uitdaagde. Als ik over de brug fiets zie ik overal feestende mensen. Kinderen die fietswedstrijden houden en een blaaskapel die de stemming er probeert in te krijgen. Vreselijk druk is het. Ik zoek de Réfugio op en het blijkt dat die bijna helemaal verlaten is. Één persoon zit met zijn voeten in het water en zegt dat ik een stempel bij de beheerder moet halen bij het restaurant. Bij navraag blijkt het dat er geen enkele winkel open is vanwege het feest. Dus maar eens kijken of er straks nog wat te eten zal zijn. Ik zet mijn tentje op de camping op en ga in het dorpje naar het feest kijken. Als ik weer terug ben, kan ik in het restaurant een pelgrimsmaaltijd krijgen. Als ik weer op de camping terug ben zijn mijn burens ook terug. Ze blijken uit België te komen en op de fiets de route terug te volgen. Ze blijven vooral op de grote weg en vertellen mij dat de camping van Astorga niet meer bestaat. Ook hebben ze de pasweg langs Cruz de Ferro niet gevolgd en later, als ik daar zelf ben aangekomen zal ik zien dat dat een goede beslissing van ze geweest is. Maar goed ik ben daar nog niet en ik zal wel zien.

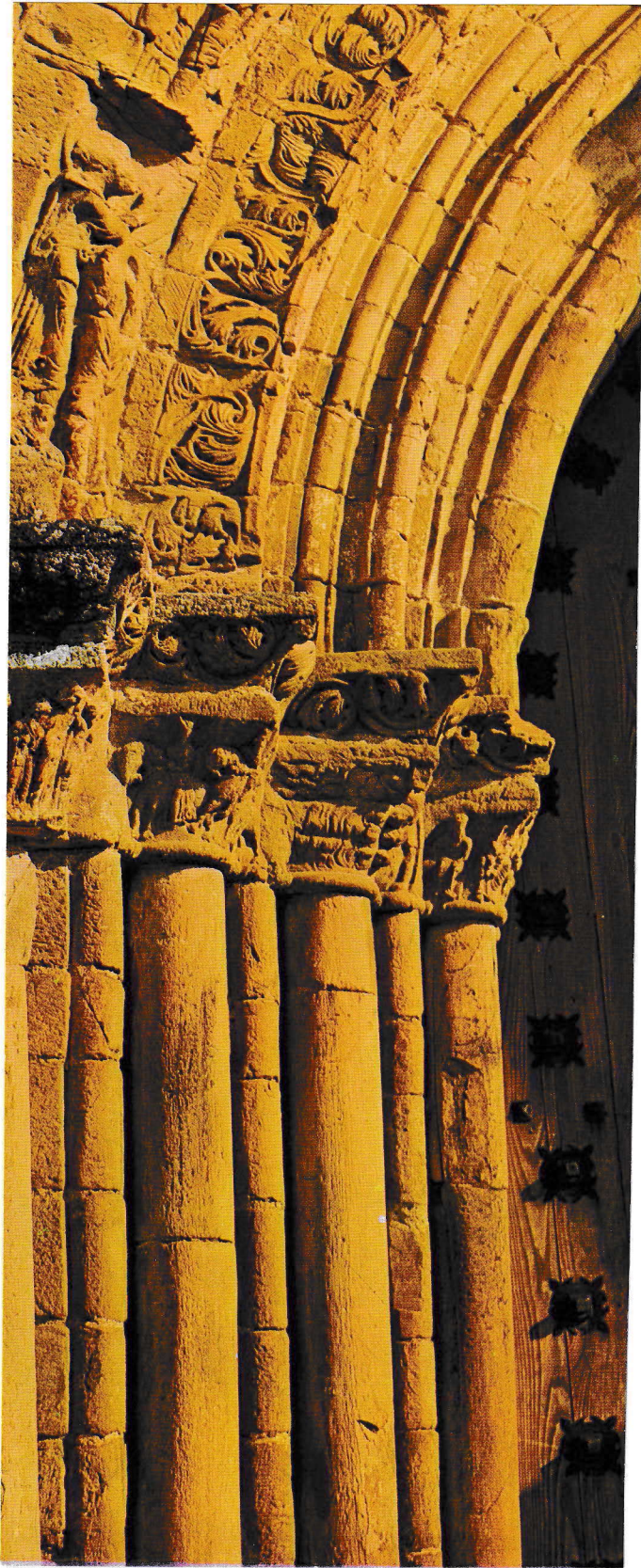

Woensdag

Na Hospital de Orbigo mijdt de fietsroute weer de drukke N120 en volgt net als de spoorlijn met een bocht de voet van de heuvelrug. Het is een erg rustig weggetje en is bijna vlak. In het westen doemt links de piek van de Teleno op en iets meer naar rechts zie ik de contouren van de Montes de León waar ik, als ik Astorga voorbij ben, overheen zal moeten. Onderweg zie ik weer dat er op verschillende kerken gigantische ooievaarsnesten liggen. Astorga kom ik binnen via een wat rommelig aandoende terreinen. Dan begint plotseling de oude bebouwing met haar smalle straatjes. Ik steek de drukke weg die rond het centrum loopt over en ga steil omhoog naar het centrum. Heel mooi vind ik de van oorsprong Romeinse stadsmuur waarboven de kathedraal uitsteekt. Astorga is al heel lang een knooppunt van wegen, wegen die al bestonden voor onze jaartelling. Twee pelgrimswegen ontmoetten elkaar hier vroeger, de Camino Francés en de Zilverroute die uit het zuiden kwam. In de buurt van de kathedraal staat het museum: Tres Caminos waarin de geschiedenissen worden verteld van de pelgrimswegen. Het gebouw is een voormalig bisschoppelijk paleis uit het begin van deze eeuw. Het ligt spierwit aan de rand van de oude binnenstad. In het parkje voor het paleis heb je een prachtig uitzicht over de stad en het gebied waar ik doorheen ben gefietst. In het museum zijn veel voorwerpen die afkomstig zijn uit allerlei kerken langs de Camino: Jacobsbeelden en pelgrimsmedailles. Zoals al gezegd, naast dit paleis staat de kathedraal genoemd naar Maria. Het is een bouwwerk in verschillende stijlen. Het westfront is in Barokstijl en daar zijn verschillende beelden op te zien. Door een pelgrim wordt ik geattendeerd op een prachtig Jacobsbeeld. Als ik de kerk binnenloop merk ik dat de ochtendmis nog aan de gang is. Een paar mensen zitten te luisteren naar een pastoor. Ik ga in één van de banken zitten en laat de rust op mij inwerken. Als de pastoor aan de eucharistie begint doe ik met iedereen mee. Als ik later wat in de kerk rondkijk zie ik een mooi Spaans orgel hangen in het midden van de kerk. Het trompetregister steekt eigenwijs uit het front. Weer buiten zie ik naast de kathedraal een getralied venster met erboven een Latijnse tekst. Ik begrijp van de tekst zoveel dat er staat: "Gedenk mijn toestand, gisteren ik, vandaag gij". Volgens de overlevering lieten vrouwen, als boetedoening zich hier voor hun hele leven inmettelen. Ze leefden van wat de voorbijgangers hun als eten aanreikten. Ik ga naar de plaatselijke supermarkt om mijn inkopen te doen, van liefdadigheid hoef en wil ik niet afhankelijk zijn. Buiten de stad eet ik in de schaduw van een kapelletje mijn boterhammen op. Terwijl ik daar mee bezig ben komen twee Duitse pelgrims ook even een kijkje nemen en tot mijn verbazing zie ik een fietser voorbij komen. De weg tussen Astorga en Ponferrada loopt door een tamelijk ruig, maar bijzonder fraai gebied. Halverwege ligt een pashoogte van 1500 meter. De pelgrims van allertijden volgden de oude Romeinse weg over de Montes de León en vonden onderdak en beschutting in de nu grotendeels ontvolkte dorpjes. Maar ik kan die afstand zonder al te veel problemen wel overbruggen, want ik heb genoeg proviand en water bij me. Het eerste dorpje waar ik doorkom is Castrillo de los Polvazares. Het blijkt als ik afgestapt ben een nationaal monument te zijn. Smalle stenen straten en huizen met vooruitstekende balkons waaraan veel geraniums hangen nodigen uit om dia's te maken. Ook op de toren van de kerk zitten weer ooievaars. Het volgende dorpje is Sta.

Colomba de Somoza. Het is wat minder opgepoetst dan Castrillo en het enige vertier in het dorp is een bar. Dan begint de lange gestage klim naar het hoogste punt van de weg. Halverwege het volgende dorpje zie ik de pelgrim die ik al eens eerder heb ontmoet, in de Réfugio van Hospital de Orbigo. Ik stap af omdat ik zie dat hij het heel erg moeilijk heeft in de hitte. Hij loopt er niet echt fris meer bij. Zijn blaren aan de voeten doen hem heel erg veel pijn. Op mijn vraag of hij nog genoeg water heeft antwoordt hij bevestigend. Ik heb echt met hem te doen, want als je zo om je heen kijkt zijn we nu niet echt in een mensvriendelijke streek van Spanje aangekomen. Ik ben ik blij, dat ik een zonnepetje op mijn hoofd heb, want de zon staat aardig te steken. Dan kom ik in El Ganzo. Bij de oude dorpskerk die gewijd is aan St. Jacob rust ik bij een bronnetje wat uit, maak wat koffie en wordt ik op de dia gezet door iemand die het kennelijk een sport vindt om pelgrims te fotograferen. Ik laat het maar gelaten over mij heengaan. In de buurt van de kerk staat ook een Réfugio. Als ik wat ben bijgekomen, loop ik er naar binnen. Een grote binnenplaats wordt zichtbaar en aan een waslijn hangen allerlei sokken te drogen. Iemand komt op mij af en vraagt in het Engels of ik daar vannacht wil overnachten. Nee, dat wil ik niet, want ik vind het nog te vroeg. Later hoor ik van andere pelgrims dat deze Réfugio is opgeknapt door de Engelse zusterorganisatie van de St. Jacobsvereniging. Ik hoor dan ook, dat de Réfugio één van de beste langs de hele weg is. Je krijgt er 's morgens zelfs een ontbijt met koffie. Maar ik wilde dus verder, naar de pashoogte, naar Cruz de Ferro. Tot Foncebadon is de helling van de weg nog wel te doen, maar voorbij dat dorpje werd het pas echt menens en heb ik verschillende malen in de schaduw van een boom even staat rusten. Als je dan zo staat te rusten, kijk je meteen om je heen en zie je, vooral als je achterom kijkt dat de weg toch wel echt steil omhoog gaat. Maar je ziet dan ook dat het landschap toch wel heel erg mooi is. Ik zie links een verlaten dorpje liggen. Het is Foncebadon. Daar woont 's zomers nog een schaapherder, maar in de winter zijn sneeuw en ijzige kou de alleenheersers op deze hoogte. Ik kan me niet voorstellen dat dit verlaten oord eens een belangrijk punt was op de route naar Santiago. In de 10e eeuw is hier zelfs een internationale kerkvergadering gehouden rond belangrijke geloofsvragen. En als ik omhoog kijk zie ik dat de boomgroei steeds dunner wordt en dat het gaat steeds meer op een echt berggebied lijken. Ik vind het adembenemend mooi. Nog verder omhoog zie ik bergtop van de Teleno, die ik al in de buurt van León kon zien. Hier dichtte de poëet L. Panero uit Astorga in de ondergaande zon de volgende regels: "Een halve planeet verduistert achter de helling van de Teleno..... Proef, als wandelaar, even de desolate sfeer. Wandelen doe ik niet, maar ik sta stil en voel. Op een gegeven moment zie ik een andere fietser voor mij op de weg. Hij stapte af en toe af om een stukje te gaan lopen. Dat deed ik dus niet, later bleek dat ik een veel kleiner verzet op mijn fiets heb. Dat kleine verzet gebruik ik ook, maar veel sneller als een wandelaar kom er niet mee vooruit, maar ik ben met de fiets, dus blijf ik fietsen. Bij het Cruz de Ferro stap ik af en loop naar de grote hoop met stenen. In al zijn eenvoud vormt het een indrukwekkend, eeuwenoud monument. Maar het is ook een teken, een bemoedigend teken voor de pelgrims, dus ook voor mij, dat zij Santigo zouden halen. Een stukje terug heb van de kant van de weg een steen meegenomen. Die steen leg ik op de grote hoop, de hoop waar al zoveel stenen op liggen. Met het neerleggen van die steen, leg

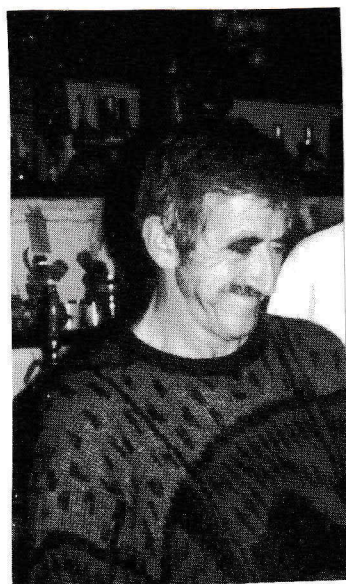
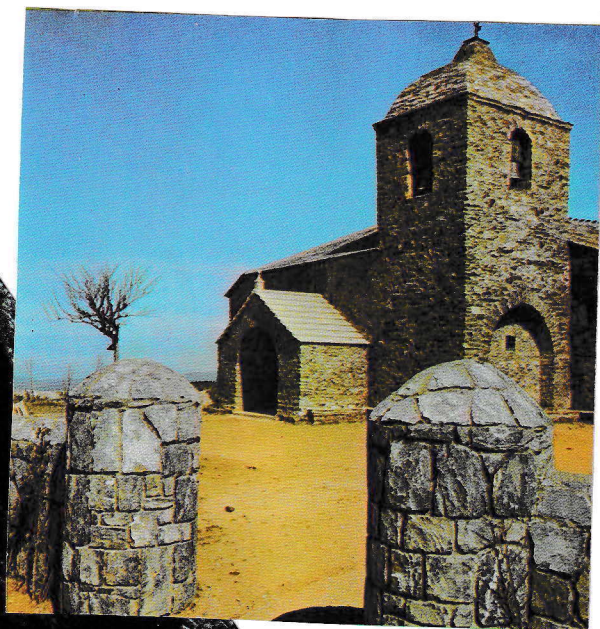

ik symbolisch een deel van mijn last af. Ik beschouw het neerleggen van die steen als een stap in een nieuwe fase van mijn levensweg. En, zoals later steeds meer zou gaan blijken, ben ik dat moment van het neerleggen van die steen steeds meer als keerpunt in mijn leven gaan zien. Meer luisteren naar jezelf, zijn zoals je echt bent en jezelf zo ook opstellen naar de ander toe. De dag gewoon de dag te laten zijn en niet krampachtig proberen daar al te veel invloed op te willen uitoefenen. Dat betekent niet dat je dan alles maar over je heen moet laten komen. Ik besef dat je alles wat op je af komt met je eigen menselijke mogelijkheden op hun waarde moet schatten. Als ik aan de kant van de weg even zit uit te rusten en geniet van het uitzicht richting Astorga, kom de andere fietser naast mij zitten. Het blijkt dat hij uit Rome komt en ook al heel wat kilometers achter de wielen heeft. We maken foto's van elkaar en wisselen ervaringen uit. Gelukkig kan hij goed Engels spreken, beter dan Giullio. Dan komen er enkele wegwerkers voorbij en graven wat gaten in de gronden zetten daar houten palen in. Ze nemen niet eens de moeite om de gaten met grond dicht te gooien, ze nemen een paar grote stenen van de hoop en stoppen die in het gat. Zo kom je dus weer met beide benen op de grond. Het volgende gehucht is Manjarín en daar staat alleen maar een soort restaurantje waar je ook kunt overnachten als pelgrim. Verschillende mensen zitten er op een bankje en ze zwaaien enthousiast naar me en wensen me een goede Camino toe. Dan volgt er weer een steil klim naar 1500 meter en dan volgt er een spectaculaire afdaling over een zeer slechte weg. Ik moet uit allemacht remmen om niet de controle over de fiets te verliezen. Af en toe gaat het zo steil naar beneden dat ik het vervolg van de weg niet ens zie. Af en toe stop ik, want ik krijg kramp in mijn handen en armen van het vele remmen. het uitzicht is overweldigend op de vallei van Bierzo met de stad Ponferrada. In de verte zie ik heel nietig de rokende elektriciteitscentrale. Ver daar achter zie ik de bergen van Cebreiro al liggen, die ik nog voor de boeg heb. Het is de laatste echte hindernis voor Santiago. Later hoor ik ergens onderweg, dat en dag later een fietser op deze weg is verongelukt, ik kan het me voorstellen, wat is die weg slecht. El Acebo is weer het eerste teken uit de bewoonde wereld. Als ik het dorpje binnenkom, ligt de koeienstront op de weg. Het dorpje is geheel opgeknapt en aan de buitenkant van de huizen zie ik de oorspronkelijke buitentrappen met de uitstekende balkons. Aan het einde van het dorpje zie ik een gedenkteken van een andere verongelukte fietser. Dan volgt het tweede deel van de afdaling door dalen met weer meer bos en steile zijhellingen. Als ik Molinaseca binnen fiets zie ik dat de rivier gebruikt wordt als zwembad. Ik ga op zoek naar de Réfugio en na wat vragen vind ik hem. Als ik mij aanmeld zijn er nog geen fietsers en men verwacht eigenlijk van mij dat ik verder zal gaan, maar daar heb ik geen zin in, voor vandaag was het echt wel genoeg. Ik stal mijn spullen uit op een van de bedden, kook mijn potje en krijg wat later gezelschap van het Spaanse gezin wat ook op pad is naar Santiago. Als ik wat later in de schaduw zit en om mij heen kijk, zie ik dat het landschap veel groener is dan op de Meseta, veel groene kastanjesbosjes en weiden met daartussen wijngaarden.

Donderdag

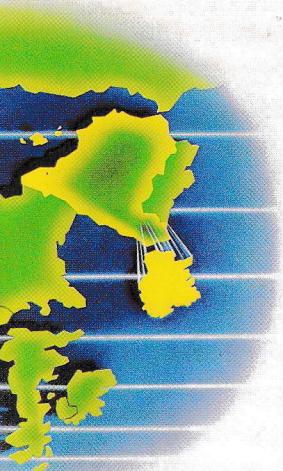
Als alle lopers vertrokken zijn klim ik ook uit mijn bed. Ik maak mijn ontbijt klaar

COMENTO... FALLA CASA

Jesús Arias

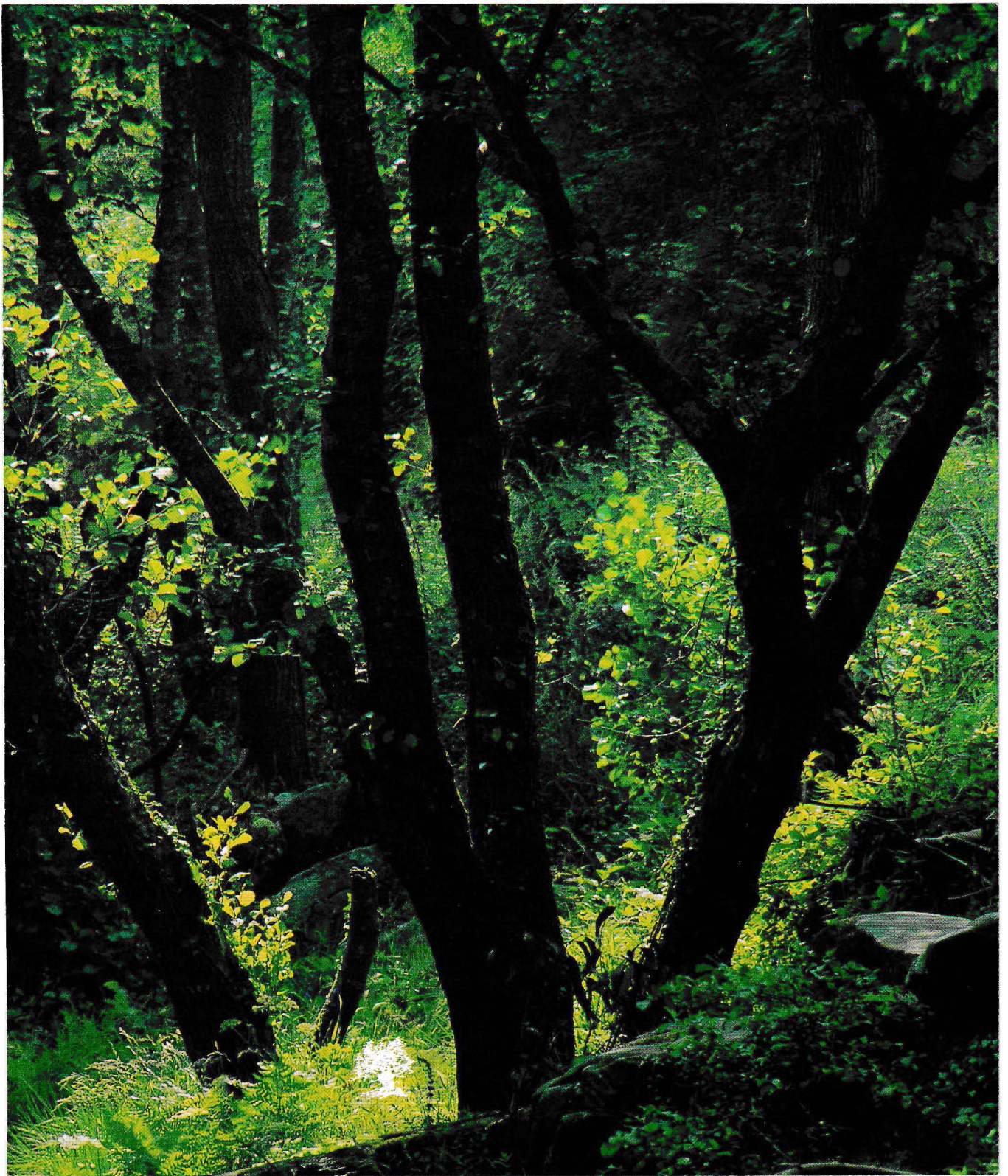
en merk dat ik de enige ben die dat doe. Ik vind dat je met een goed ontbijt niet op de fiets kunt stappen, dus neem ik daar de tijd voor. De eerste stad die ik tegenkom is Ponferrada. Het is eerst nog wat omhoog en dan een lekker stukje bergafwaarts. Ponferrada is een drukke industriestad aan weerszijden van de Rio Sil. Van de beloofde drukte heb ik niet veel van gemerkt. Het was ronduit stil op straat. Vlak voor de brug ligt een burcht waar vroeger de Tempeliers in hebben gewoond. Deze geestelijke ridderorde had de taak op zich genomen om de Camino en de pelgrims te beschermen. De orde had ook een belangrijke bankiersfunctie gekregen, doordat zij toestonden dat vorsten hun geld veilig konden stellen in hun sterke burchten en er ook geld konden lenen. Jaloezie van deze kant ten opzichte van hun rijkdom en hun spreekwoordelijk geworden drankzucht hebben de ondergang van deze orde betekend. Na 1312 zijn ze uit Spanje verdreven. Vlak bij de burcht staat de basiliek La Encina, de steeneik en een stukje verderop staat in de Calle del Reloj, de klokstraat, een fraaie klokketoren uit de 16e eeuw. De binnenstad van Ponferrada ligt helemaal open, men is bezig allerlei leidingen en kabels aan te leggen. Over wankele voetgangersbruggetjes vind ik mijn weg door het centrum. Als ik even loop te zoeken naar de weg, wijst een straatveger mij de route, zomaar ongevraagd. En even verderop loopt iemand al vragende met mij op. Deze kortstondige ontmoetingen geven een gevoel van warme medemenselijkheid, men weet waar je mee bezig bent, men weet wat voor ervaringen je onderweg heb gehad en men wenst je een goede reis. De weg uit de stad is wel druk, maar men houdt rekening met een eenzame fietser. Bij Camponaraya zet ik op een bankje wat koffie. Aan de overkant van de straat ligt een schilderachtig oud huis, waar een oude baas in woont. En als dan op een gegeven moment er ook nog een kar voorbij komt, getrokken door een ezel, is het landelijke beeld van Spanje weer helemaal aanwezig. De oude baas komt naar mij toe en probeert een praatje met mij aan te knopen, maar dat lukt niet erg. Vanaf Camponaraya valt er weer veel te genieten van het vruchtbare landschap met zijn akkers en wijngaarden. Midden in deze groene streek ligt Cacabelos. De huizen in deze streek hebben als typische kenmerken de ruwe stenen in de muren en de leien daken: Galicië kondigt zich aan. Het volgende stadje aan de route is Villafranca del Bierzo. Een heel steil straatje daalt langs de burcht het middeleeuwse stadje in. Deze kleine stad is een hoogtepunt langs de route. Als ik de fiets ergens tegen een muur heb gezet loop ik wat door de straatjes. Ik loop naar de Santiagokerk die hoog boven het stadje ligt. Deze kerk had voor veel pelgrims een bijzondere betekenis. Onder de "Poort van Vergeving" was voor diegenen die niet verder konden gaan wegens zwakte of ziekte, dispensatie mogelijk van het laatste deel van de tocht. Hier konden zij dezelfde aflaten ontvangen als in Santiago. De kerk is nog dicht maar staand voor de kerk heb ik een prachtig uitzicht over het stadje. Na een poosje zoek ik de zo beroemde Réfugio op. Het blijkt een verzameling van allerlei tenten te zijn, afgedekt met plastic. Binnen is het lekker rommelig en ik word warm ontvangen door een Duitse schrijfster die bezig is om de Camino de Santiago te beschrijven. Ze vertelt me honderduit over haar ervaringen en alternatieve wandelpaden die ze probeert te achterhalen. Ook ontmoet ik een wat oudere vrouw met haar dochter uit Zuid-Afrika. Zij hebben het moeilijk, want de wat oudere vrouw heeft moeilijkheden met haar enkels. Ze willen niet meer en de zware rugzak, wordt steeds meer een loden last. Ze is hier al

verschillende nachten gebleven en verschillende pelgrims hebben haar al goede raad gegeven en met allerlei smeerseltjes de enkels behandeld. Ieder morgen denkt ze dat het wat beter met haar enkels is, maar in de loop van de dag moet ze toch weer ervaren dat het nog niet echt beter is. Ze vindt het zo jammer voor haar dochter dat ze niet meer verder kan. Ze wil ook voor haar dochter niet opgeven. Zelf heeft ze de tocht al eens eerder gedaan. Ik opper dat ze met de bus verder zou kunnen gaan en dat haar dochter haar Camino dan zou kunnen vervolgen. Ze vindt het een goed idee en zal dat aan haar dochter voorleggen. Even later is de maaltijd klaar en ik eet mee. Spaanse bonensoep met vlees. Wat voor vlees weet ik niet en ik kom er ook niet achter. Maar lekker is het wel. Heel gezellig is het aan tafel en iedereen kletst met iedereen. Alle grenzen vallen weg, zelfs de taalgrenzen. Na het eten blijf ik nog een hele tijd praten met Eva en Miguel een Spaans stel op weg naar Santiago. We praten over Spanje en Nederland. Over de verschillen en de overeenkomsten tussen die beide gebieden. Ik vertel over het ontstaan van de Nederlandse democratie en zij over de problemen die ze gehad hebben met de dictator Franco. We hebben het over de muziek, ook zij vinden klassieke muziek erg mooi, vooral Mozart. Ik vertel over mijn voorliefde voor middeleeuwse muziek en het Gregoriaans. Ik moet ook erg veel uitleggen over het protestantse geloof en als ze horen dat ik cantor in de Hervormde kerk ben, moet er nog veel meer worden uitgelegd. Dan komt het gesprek over de gevoelens die hebt als je de Camino gaat. De Camino die je de mogelijkheid geeft om jezelf weer te ontmoeten. De Camino die je de ruimte geeft om veel onverwerkte dingen van vroeger een plekje te geven. We voelen ons één, we voelen ons als een gemeenschapje. Het is toch eigenlijk onvoorstelbaar, dat je duizenden kilometers van huis en haard zo met wildvreemde mensen zit te praten over elkaars tochten. Steeds meer komt bij mij het besef boven dat je als pelgrims een grote familie bent, allemaal op zoek naar het geluk, wat dat dan ook mag betekenen.

Vrijdag

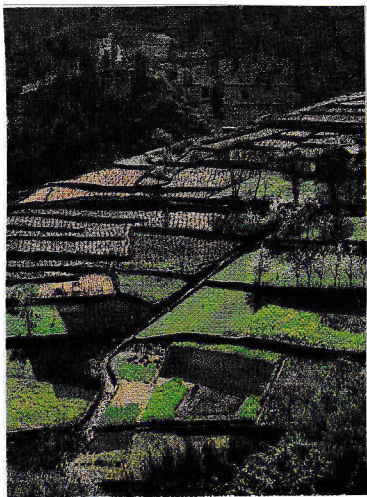
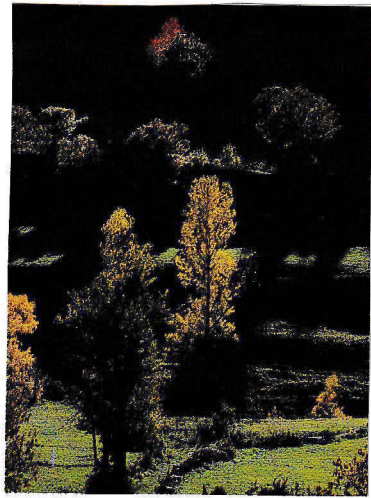
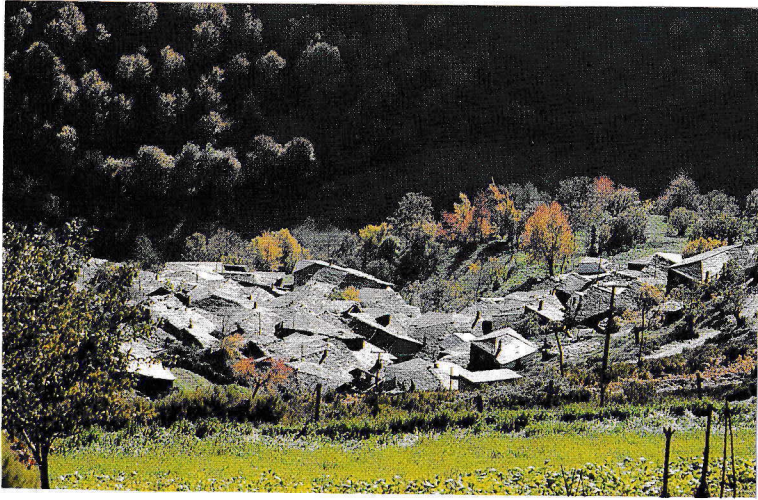
Vandaag wordt het flink stijgen naar Cebreiro een plaatsje van een paar huizen, een kerkje en een Réfugio op 1330 meter hoogte. Cebreiro ligt op 30 kilometer afstand van Villafranca, dus zal het een lange klim worden. Langs de interessante kloosterkerk verlaat ik Villafranca en vanaf de brug over de Burbia heb ik een mooi gezicht op de witte huisjes van de Tejedores, het weverskwartier van het stadje. Ik kom weer door kleine dorpjes die in een vruchtbaar en groen dal liggen. Als ik Trabadelo verlaat zie ik rechts allemaal holen in de bergen zitten, resten van de Romeinse Castillo de Auctares. Deze vesting verdedigde het dal en bood bescherming aan reizigers. In Ambasmestas stap ik even af om even in een kerkje te kijken. Het is van binnen erg stoffig, maar er ligt een stempelkussen en een stempel, dus zet ik een stempel op mijn pelgrimspaspoort. De verzameling stempels wordt steeds groter. Het kerkje ligt verscholen in het groen. Gelukkig ligt er hoog boven de oude weg, de nieuwe weg, dus komt er maar heel weinig verkeer voorbij. Dat fietst lekker, door oude dorpjes, langs boerderijen, waar de koeienstront op de straat ligt. Langzaam maar zeker stijgt de weg naar de eerste pasovergang: Puerto Pedrafita. Daar kan ik even wat uitrusten en ik zie dat het volgende dal er aantrekkelijk uitziet, maar ik moet nog

C

C

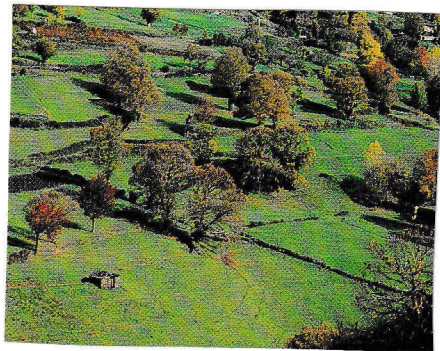
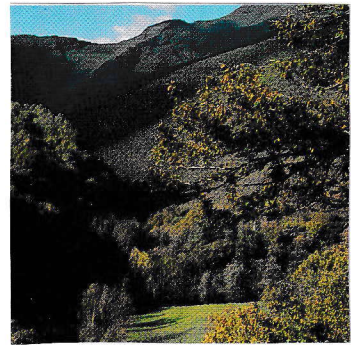
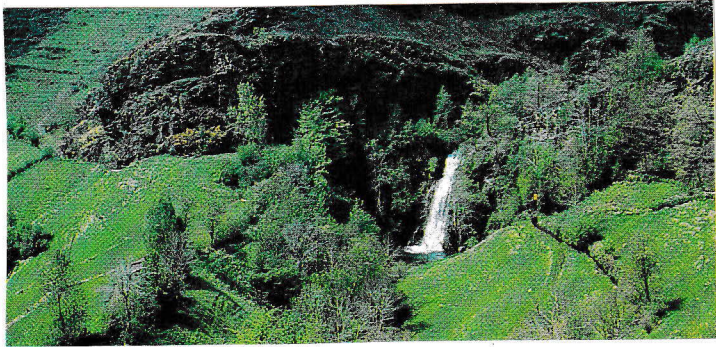
niet naar beneden, ik moet linksaf, ik moet nog vier kilometer klimmen naar Cebreiro, dat 200 meter hoger ligt. Als ik Cebreiro binnen fiets lijkt het alsof ik in de middeleeuwen terecht ben gekomen. Het kleine dorpje bestaat slechts uit een paar huizen en kerkje uit de tiende eeuw en een moderne Réfugio. Ik ga de kerk binnen en laat mijn ogen wennen aan de duisternis. Ik waan mij vele eeuwen terug in de tijd, want de kerk is in de stijl van de 9e en 10e eeuw gelaten. Aan de muur hangen verschillende Keltische kruisen en in één van de nissen staat een prachtig genadebeeld van Santa María la Real uit de twaalfde eeuw. Als ik weer buiten kom, zit een wandelaar op weg naar Santiago wat uitgeput met z'n rug tegen de muur van de kerk aan. Hij moet nog ver en zijn moed is hem blijkbaar ver in de schoenen gezakt om nog verder te gaan. Voor de kerk, onder de schaduw van een boom ga ik op een muurtje zitten om de omgeving op me te laten inwerken. Deze plek ligt op de hoogste bergrug tussen León en Galicië. Fraaie uitzichten over diepe groene dalen zie ik, omdat het heel helder weer is. Maar ik kan me voorstellen dat, als het mistig en regenachtig is, het hier een mysterieus tintje kan krijgen. Dat er dan vele legenden zullen worden verteld waarin deze plaats een rol speelt. Zo wordt er verband gelegd met deze mythische berg als bewaarplaats van de verborgen Graal, de Heilige Beker, waarnaar ridders op zoek waren, want het vinden ervan was hun hoogste ideaal. De huizen en de muurtjes van Cebreiro zijn op Keltische wijze gebouwd. Opvallend is de vorm van de Pallozas, een ovaal verblijf met een bewerkt rieten dak, half in de grond gegraven. In de winter kunnen hier in de lange sneeuwstormen gieren en dan bieden deze verblijven een perfecte beschutting. Terwijl ik op het muurtje in de schaduw van een boom zit stopt er een auto en stappen er twee mensen uit. Ze spreken met elkaar in een taal die ik niet versta, het Keltisch. Het Keltisch wordt hier nog erg veel gesproken en zelfs op de radio en de televisie gebruikt. Galicië verschilt heel erg sterk van de andere delen van Spanje, vooral vanwege het Keltische karakter. De bevolking heeft er een eigen cultuur. Hierin speelt de muziek van de doedelzak, de gaita, een belangrijke rol. Later zie ik dat de plaatsnaamborden zijn overgekalkt. Dan ga ik weer verder, want ik wil beneden in het dal een slaapplek vinden. Maar eerst volgt er nog een korte klim naar Puerto el Poyo en dan is het echt afgelopen met het klimmen. Het landschap wordt steeds groener en het water loopt links en rechts over de weg. De weg is verbreed en langs de weg staan borden met een overstekende pelgrim erop. Die borden doen lachwekkend aan. Ergens onderweg maak ik wat koffie en als ik daar zo zit komt er een pelgrim langs die mij vertelt dat er een stukje terug op het wandelpad goed water te vinden is. Ik verkeer eerst in de veronderstelling dat hij dorst heeft en wat water van mij wil hebben. In Tricastela is er markt en ik kijk wat rond. Er is een St. Jacobskerk met een pelgrimscel met dikke houten tralies en inscripties op de muur: niet elke pelgrim gedroeg zich kennelijk netjes! Dan ga ik weer verder, langs smalle riviertjes, door veel bos en af en toe een korte helling. Samos is een klein plaatsje in die prachtige groene vallei. Het plaatsje wordt bijna helemaal in beslag genomen door het Monasterio San Julián de Samos. Het enorme gebouwencomplex heeft een indrukwekkende barokgevel. Ik zet mij fiets tegen de muur en ga naar binnen. Ik kom in een soort winkeltje terecht en vraag de monnik om een stempel op mijn paspoort. Ik koop een speldje met het kruis van St. Jacob voor op mijn pet. Nee ik wil er niet overnachten, het is nog te vroeg

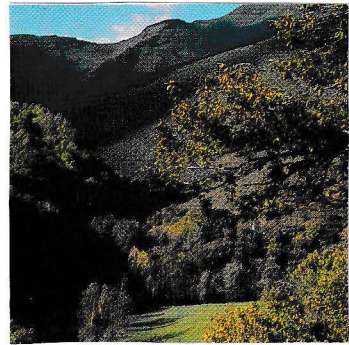
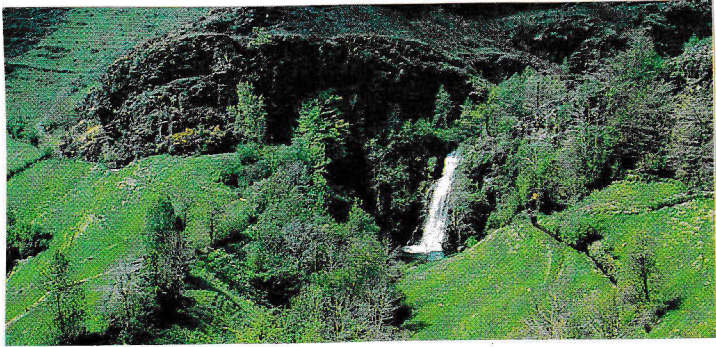

en afdalen met de fiets is een verademing en de streek is mooi. Volgens het boekje zou er in Sarria een camping moeten zijn, maar als ik in Sarria in het politiebureau ga vragen waar ik de camping kan vinden, blijkt het dat er geen camping is, als ik hier wil kamperen, dan mag ik dat doen op de Plaza de Torros, dus bij de arena waar de stierengevechten worden gehouden. Als ik daar even zit, besluit ik om maar verder te gaan. In Barbadelo is een Réfugio en misschien ligt daar wel een klein veldje bij waar je kunt kamperen. Om half acht vind ik Réfugio en ik mag daar mijn tentje op een voetbalveldje neerzetten. Dat is maar goed ook, want nog later komt er een wandelaar voorbij en neemt het laatste bed in. Zittend voor mijn tentje heb ik een prachtig uitzicht over het dal en een kerkje dat iets verderop ligt. Volgens de beschrijving in het boekje zou dit kerkje een monument zijn van de Camino. Later zou blijken hoe waar deze aankondiging zou zijn. Het klokje van de kerk begint te luiden, er stoppen auto's en er komen allerlei mensen aanlopen. Ze gaan allemaal de kerk binnen. Ik laat de boel de boel en loop achter de mensen aan het kerkje binnen. Het blijkt dat de mis zal worden gelezen. Het kerkje is van binnen opgesierd met bloemen en achter de tafel zie ik een prachtig retabel, waar St. Jacob weer op te zien is. Het doet me na zo'n lange dag echt heel erg goed. Ik moest dus wel zo ver fietsen om in dit kerkje te kunnen komen, want dorpskerkjes zijn door de week echt helemaal dicht.

Zaterdag

Toen ik uit mijn tentje keek, zat de wereld helemaal dicht en van het mooie uitzicht was helemaal niets meer te zien. Ik verlaat het plekje en fiets weer door de koeienflatsen terug naar de weg. Zoals het weer is, voel ik mij ook. Het is net of de vele kilometers zo langzamerhand hun tol laten gelden. De weg stijgt en stijgt en ik zie helemaal niets van het landschap. Na een kilometer of wat duik ik een kletsnat grasveld in om te gaan zitten schijten. De lucht op. Dan maar weer verder. Omdat het zaterdag is zie ik erg weinig verkeer op de weg. De kleren die ik aan heb worden langzaam maar zeker wit van de mist. M'n bril beslaat kortom het lijkt wel wat op het weer dat ik in België heb gehad, het is hier allen niet zo koud. Na een kilometer of vijftien zie ik een soort picknickplaats langs de weg. Er stroomt water uit een kraantje en er staan tafels en banken. Ik zet eerst maar eens koffie. Zo'n koffiepauze geeft jezelf de gelegenheid om eens even niet op de pedalen te moeten trappen en om even van de omgeving te kunnen genieten. Terwijl ik daar zo zit breekt de zon door en dat geeft toch een heel ander zicht op de omgeving. Terwijl ik daar zo aan m'n koffie en koek zit, stoppen er twee Spaanse auto's. Een compleet gezin stapt eruit en komen naar mijn karretje kijken. Het Spaanse woord voor karretje is: remolke. Ze concluderen met z'n allen dat de remolke best wel heel handig is. Veel handiger dan al de fietstassen die ze zien bij alle andere fietsers. Ze nemen wat foto's van mij en van elkaar en van ons samen. Ze vragen of ik mijn adres wil opschrijven, ze zullen de foto dan naar mij toesturen. Dat doet goed, het geeft mij weer moed om verder te gaan en ik stap heel anders op de fiets dan ik er ben afgestapt. Dan daalt de weg af naar het prachtige stuwmeer van Portomarin. Portomarin zelf ligt hoog boven het stuwmeer. Als ik de brug ben overgestoken zie ik Portomarin er ordelijk bij liggen. Niet echt een Spaans oud stadje. Dat is het ook

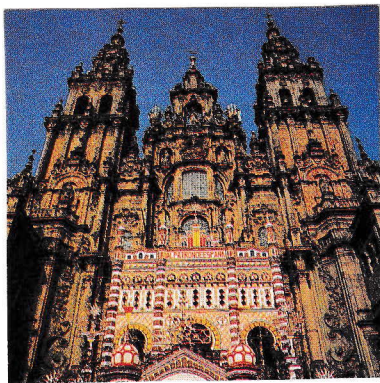
niet, want bij de aanleg van het stuwmeer is het oude Portomarin onder water verdwenen. De mooiste gebouwen zijn steen voor steen afgebroken en hogerop weer in elkaar gezet. Ook de vierkante kerk van San Juan. De kerk lijkt wel een vesting, maar heeft mooie versierde portalen. Dan klim de weg weer omhoog. Ik zie fietsers die op weg zijn naar Santiago, maar ik kom ook steeds meer wandelaars tegen in grote of kleine groepen. We wensen elkaar allemaal een Buen Camino toe en zwaaien uitbundig naar elkaar. We weten allemaal dat het grootste deel van de weg achter de rug is. De laatste loodjes, die resten ons nog. Bij Gonzar zit ik op een bankje in een bushokje voor de Réfugio m'n boterhammen op te eten. Terwijl ik daar zo zit lopen er heel wat pelgrims voorbij. Pelgrims met grote en kleine rugzakken, vrouwen, meisjes, mannen en jongens ze lopen allemaal dezelfde weg. Sommige van hun trekken strakke gezichten en anderen kijken lachend de wereld in. Op sommige gezichten is af te lezen dat ze het niet erg gemakkelijk hebben. Niemand blijft staan voor een praatje, het is net of er iets is dat ze voortstuwt, iets waardoor ze worden aangetrokken. Dan ga ik ook weer verder, ook ik merk dat er achter de horizon iets ligt wat mij aantrekt. Santiago de Compostela, het aantal kilometer daar naar toe telt steeds verder af. Ik kruis een drukke voorrangsweg en kom op een heel erg klein en smal weggetje terecht. Het lijkt wel of de tijd hier heeft stil gestaan. Hier en daar zitten gaten in het asfalt, maar de omgeving is heel erg prachtig. Oude boerderijen liggen links en rechts van de weg en men is aan het hooien, drijft zijn schapen op of is met z'n koeien in de weer. Ventas de Narón is zo'n landelijk dorpje dat je elk moment kunt verwachten dat Don Quichote ergens links of rechts van achter een oude schuur te voorschijn kan komen. Ik kom midden in een kudde schapen terecht. De dieren worden opgejaagd door de boer en de boerin. De boer zit op z'n tractor en rijdt achter de kudde aan, terwijl de boerin met haar stok de dieren een bepaalde richting uitstuurt. In Palas de Rei kom ik voor twee uur aan, dus zijn alle winkels nog open. Ik doe mijn boodschappen en koop ook wat water omdat ik weer een vrij wil gaan kamperen. Alle hoekjes en gaatjes in de kar benut ik om de spullen op te bergen. Het fietst wel een stukje zwaarder. Na Palas de Rei fiets ik de aanbevelenswaardige zijroute naar een kasteel. De route is heel mooi, maar het kasteel kan ik niet vinden en er zijn onderweg ook geen plekjes om de tent neer te zetten, dus fiets ik weer terug naar de weg en besluit om naar de Réfugio van Melide te fietsen. Het is een heel groot gebouw en van binnen heel mooi en doelmatig ingericht. Ik denk dat er wel 100 mensen kunnen slapen. De kamertjes hebben weer stapelbedden en er kunnen in zo'n kamertje 8 mensen slapen. Ik ontmoet daar een wandelaarster die uit Nederland is komen wandelen. Ze heeft onderweg een Belg ontmoet met wie ze nu al een hele lange tijd optrekt. Haar wandelvriend heeft het heel erg moeilijk, want zijn benen willen niet meer. Ze wil dat hij naar de dokter zal gaan om er eens even naar te laten kijken. De volgende morgen gaat ze alleen verder omdat hij echt niet meer verder kan. Als ik 's avond in de eetzaal zit te eten kom ik een echtpaar uit Zweden tegen. Ze hebben vanaf Jacca de Camino gelopen. Hele aardige mensen en we vertellen elkaar honderduit over onze belevenissen. Het blijkt dat hij niet al te veel moeite heeft met de Camino, zij wel, want 900 kilometer lopen is toch wel heel ver. We praten over het geloof, het onderwijs, Nederland en Zweden en nog veel meer. Ik vind het heel aardige en warme mensen. Het vooroordeel dat alle Scandinaviërs afstande-

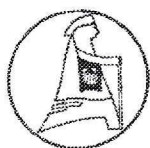
lijk en gereserveerd zijn, moet ik herzien. Ook een echtpaar uit Duitsland ontmoet ik daar. De vrouw heeft ontstekingen aan haar enkels en kan ook niet meer verder. Zij hebben de volgende oplossing gevonden: hij loopt de weg naar Santiago en zij volgt hem met de bus. Af en toe krijgt zij wel een probleem om een R efugio binnen te komen, want deze onderkomens zijn er eigenlijk alleen maar voor de pelgrims. Tot nu toe hebben ze dat altijd kunnen oplossen, want ze heeft een brief van een dokter bij zich, waarin staat dat ze echt niet meer mag lopen. De volgende keer wil de man de tocht gaan fietsen en hij heeft erg veel belangstelling voor mijn route beschrijvingen. Hij schrijft de adressen op en zal proberen die boekjes in Duitsland te bestellen. Ik ontmoet ook nog iemand uit Amerika. Ook zij is al vele weken onderweg en hoopt binnen een paar dagen in Santiago te zijn. Ik bespeur bij haar ook een gevoel van: nu is het wel weer genoeg geweest, ik wil zo snel mogelijk in Santiago aan komen. Ze heeft een stok bij zich waaraan een stukje plastic hangt wat men voor wegafzetting gebruikt. Als tekst staat erop: Camino de Santiago. Ik vraag aan haar waar ze dat gevonden heeft. Na lang nadenken vertelt ze dat ze dat gevonden heeft in de buurt Sahag un. Ook zie ik een groep van 6 geestelijk gehandicapten met verzorgers die de tocht aan het lopen zijn. Hun bagage wordt vervoerd in een busje. Ik vind het heel erg moedig om met zo'n groep op pad te zijn.

Zondag

Ik heb heerlijk liggen maffen en zit alweer vroeg op de fiets. Het weer is nog steeds uitstekend. Omdat het zondag is neem ik de grote weg naar Arz ua. Als ik onderweg op een bankje wat koffie aan het maken ben rijden er verschillende auto's toeterend voorbij. De mensen steken hun duim omhoog. Dan fiets ik weer door mooie en stille dorpjes. Het landschap wordt steeds groener en de bossen worden steeds groter. Er staan eucalyptus bomen langs de kant van de weg. De bladeren aan de bomen zijn helemaal geel. Die bossen ruiken heerlijk. Mijn boterhammetjes eet ik die middag op onder een afdakje waar druiven langs groeien. Als ik op de laatste heuvel voor Santiago ben aangekomen, zet ik mijn fiets even aan de kant om van het uitzicht over de stad te genieten. Ik zie de kathedraal op een soort heuvel middenin de stad liggen. En dan gebeurt er iets in me waar ik geen weerstand tegen kan bieden. Ik was van plan om meteen naar de camping van Santiago te fietsen en de volgende dag pas naar de kerk te gaan. Maar als ik de kathedraal zie, moet ik er naar toe. Om in de stad te komen gaat het nog weer even geniepig met een stij klimmetje omhoog. Op goed geluk kies ik mijn weg door de stad. Ik loop door het straatje wat naar de kathedraal gaat. Een winkelstraatje met veel souvenirwinkeltjes en restaurantjes. Op de terrasjes zitten de mensen aan een biertje of drinken koffie of wijn. Als ik op het grote plein voor de kathedraal kom lopen daar allerlei mensen rond. Als naar een gebouw naar de overkant van het plein fiets zie ik daar andere fietsers staan, fietsers die ik in Villafranca en Cebreiro heb gezien. Een Engelsman en twee Spanjaarden. Er gaat bij hun een gejuich op als ze me in de gaten krijgen. We maken foto's van elkaar en vertellen onze verhalen. De jongens willen proberen om hun oorkonde, hun Cr edential op het kantoortje del P eegrino te gaan halen. Ik wil wel even op hun fietsen passen. Als zij weer terug zijn ga ik het fel begeerd document wel halen en dan zullen zij op mij fiets passen. We zijn

allemaal als de dood dat men onze fietsen met de spullen zal stelen. Na een minuut of wat komen ze terug met de mededeling dat het kantoortje gesloten. Zij gaan op zoek naar een R fugio en ik blijf nog wat voor de kerk zitten. Dit is nu dat gebouw waar al zoveel pelgrims naar op weg zijn gegaan en nog steeds gaan. De voorkant van de kathedraal ziet er heel erg monumentaal uit. Twee trappen leiden naar de P rto di Gloria en ik zie een niet aflatende stroom mensen de trappen beklimmen. Op het plein staan verschillende stalletjes waar je souvenirs kunt kopen. Ik vind ze niet mooi en sluit de volgende dag maar wat de gaan kopen als aandenken. Als ik de winkelstraat weer uitloop kom ik een Duitser op de fiets tegen. We blijven staan en vragen aan elkaar waar we precies vandaan komen en hoelang we over de tocht hebben gedaan. ik heb de tegenwoordigheid van geest om aan hem te vragen of hij weet waar de camping te vinden is. Hij legt mij dat uit en ik ga weer op weg. Als ik op de camping kom blijkt het een heel groot centrum de P regrino te zijn. De camping is nog dicht, want het is nog te vroeg om te kamperen volgens de receptioniste. Ik mag wel in de R fugio van het centrum slapen. Ik stal mijn spullen in de R fugio en mijn buurman is een Belg die al maanden onderweg is naar Santiago. Morgen gaat hij ook naar de kathedraal. Hij heeft van alles en nog wat onderweg meegemaakt, maar omdat ik hem slecht kan verstaan, wil het gesprek niet echt vlotten. Samen eten we die avond in het restaurant van het centrum. Het is een zelfbedieningsrestaurant, heel bijzonder voor Spanje. Voor 1200 peseta's eten we er erg lekker. Als we weer terug zijn op de kamer is er een Spanjaard bij gekomen. Hij is op de fiets een tocht door Galici  aan het maken. Hij heeft een heleboel fietskaarten bij zich. Ik vraag aan hem hoe de wegen langs de kust in het noorden zijn en hoe de wegen naar Kaap Finisterra zijn. Hij geeft mij een schat aan gegevens en geeft mij het adres van een winkel in de stad waar je goede kaarten kunt kopen. Met een wat leeg gevoel klim ik het bed in en val in een diepe slaap.

Achtste week van 1 juli tot 8 juli

Maandag

Vanmorgen de rommel ingepakt en de fiets in de R fugio laten staan. Met de beheerder afgesproken dat ik eerst naar de stad zou gaan en als ik weer terug zou zijn, dat ik dan de spullen zou komen ophalen en naar de camping zou gaan. Van de beheerder had ik gehoord dat die vandaan open zou gaan. Ik heb met de beheerder nog even staan praten, want hij was er achter gekomen dat ik ook Jacobus heet en dat geeft een band met Santiago. Hij vraagt mij naar mijn reiservaringen en vertelt op zijn beurt dat er erg veel Nederlanders hier door hem ontvangen zijn. Ik loop naar de bushalte en voor Pst. 85 koop ik een kaartje naar de stad. In de stad loop ik eerst naar het Officina del P regrino's. Ik haal daar mijn Compostelana op. Een wat onge nteresseerde juffrouw stempelt mijn Compostelana af en voorziet die van mijn naam. Ik vind het een deceptie, je verwacht toch dat men iets aan je zou vragen, over hoe je reis was geweest,

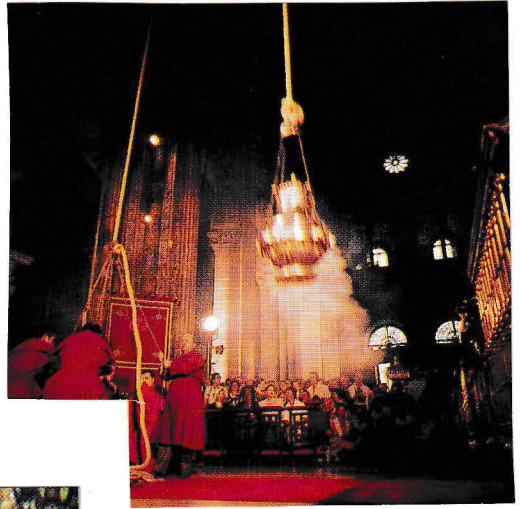

hoe lang je erover gedaan hebt, wat je onderweg hebt meegemaakt. Niets van dat alles. Later, als ik door de stad loop, komen die gedachten bij mij boven. Als ik weer op straat sta ga ik eerst naar de kathedraal. Overweldigend. Ik ga in een bank voor in de kerk zitten en laat alles wat ik zie op mij inwerken. Daarna loop ik achter het beeld van Santiago en leg mijn handen op zijn schouders. Ik vind het een beetje gek, maar op het moment dat ik mijn handen op de schouders van het beeld leg, voel ik iets door mij heen stromen, een soort vredig gevoel, maar ook een soort triomfantelijk gevoel. Vredige triomf, zo kan je het gevoel wat door mij heen stroomt het beste noemen. Als ik weer beneden in de kerk ben, dwaal ik door de kerk. Bij het beeld van Jacobus steek ik tien kaarsen aan. Voor iedereen die in Zutphen is achter gebleven en voor alle mensen die mij onderweg op de lange, lange tocht heeft geholpen. Ik kijk naar het beeld en naar de brandende kaarsen en ben dankbaar dat ik veilig en wel en zonder al te veel problemen hier ben aangekomen. Dan ga ik weer voor in de kerk zitten en kijk naar het beeld dat achter het altaar staat. Het beeld op zich vind ik niet mooi. Veel goud, zilver en edelstenen zie ik op het beeld. Maar mijn ogen gaan naar de ogen van het beeld. Terwijl ik daar zo naar zit te kijken, voel ik een vreemd contact met die ogen ontstaan. Het net of die ogen zeggen: je bent er dus, je hebt het dus gehaald, wees welkom en rust maar uit. Er is toch onderweg hier naar toe toch wel het één en ander met mij gebeurd. De fietskampeerder is langzamerhand omgevormd tot een pelgrim, die leeft bij de dag, bij het uur en heel erg is gaan letten op de signalen van medemensen en de natuur. Maar ook op de signalen die van binnenuit komen. ik voel dat ik dichterbij de kern van mijzelf gekomen ben. Dat ik veel meer opensta voor alles om mij heen en dat probeer daar open op te reageren. Mijn tocht langs de vele kerken hebben mij doen inzien dat een kerk een toevluchtsoord is voor iedereen die op weg is naar zijn beloofde land. Dat een kerk een plaats is waar je God kunt ontmoeten en dat je daar je vreugde en verdriet kunt delen. Maar het is ook een plaats waar al velen je zijn voorgedaan, waar anderen hun vreugde en verdriet ook hebben gedeeld met God. Kerken, waarvan de stenen doordrenkt zijn van de ervaringen en woorden van anderen. Zittend in de kerk van Santiago voel ik een vredige rust in mij komen. Terwijl ik d ar zo zit te denken en te voelen lopen er honderden mensen achter gidsen aan. Zij nemen foto's, zitten overal aan en maken veel lawaai. Maar het is of dat alles niet tot mij door dringt. Dan ontmoet ik Ludo, een pelgrim uit Antwerpen. We gaan in een bankje zitten en we zijn alle twee erg blij dat we in onze eigen taal ons verhaal aan elkaar kwijt kunnen. Hij is een postbode, maar al snel heb ik in de gaten, dat hij een erg gevoelig mens is. Ik voel me met hem verwant, beiden pelgrims, beiden organist, beiden liefhebbers van klassieke muziek en aantrokken door hetzelfde verlangen om de mystiek van het pelgrimeren te willen doorleven. We dwalen met z'n tweeën door de kerk. We staat stil bij de pilaar van de Porto di Gloria en leggen onze handen in de kuiltjes en nemen foto's van elkaar. En omdat het twaalf uur is willen we een gratis maaltijd gaan halen in het Hostal de los Reyes Cath olicos. Bij de portier melden we ons met een copie van onze compostelana's. We krijgen een papiertje met een getal erop en we moeten via een achterdeur en door bochtige gangen naar de keuken. Daar halen wij onze maaltijden en in een speciale ruimte eten we onze maaltijden op. In de ruimte staan twee wrakke tafels met tien al even wrakke stoelen. Er is dus plaats voor tien pelgrims, maar

Coos il peregrino ciclista
a Santiago de
Compostella

wij zijn met z'n tweeën. Dat wat we te eten krijgen smaakt heerlijk, kip, gepureerde aardappelen, groente, wijn, een toetje en een paar hompen brood. In het gesprek blijkt, dat Ludo er net zo lang over heeft gedaan om in Santiago te komen als ik. Hij is via Parijs en de westkust van Frankrijk gegaan. Ook hij heeft onderweg vele dia's gemaakt en de tel is hij kwijt geraakt. Het blijkt dat we beiden van oude kerken houden en dat er al zittende in die vele kerken onderweg een heleboel met je gebeurt. Als we klaar met eten zijn brengen we de dienbladen weer terug naar de keuken en gaan de stad weer in. We lopen door vele straatjes en gaan een heleboel winkeltjes binnen waar men souvenirs verkoopt. Ik koop in een winkel in de buurt van de kathedraal en zilveren Jacobskruis met een rood kwastje er aan. Dat kruis heb ik onderweg zoveel malen gezien, vooral langs dat witte fietspad na Sahagún. Ik koop ook een heleboel ansichtkaarten, wel veertig. Dan strijken we neer op een terrasje en, zittend in het zonnetje, bestellen we bier. Terwijl we daar zo zitten te kletsen en te kijken, zie ik een bekende voorbij lopen. Ergens onderweg heb ik hem gezien en ik roep: Hola, Spaans voor hallo. Hij herkent mij ook en komt op ons af. We nodigen hem uit om ook een biertje met ons te komen drinken. Het blijkt dat hij een Nederlander is en de kost verdient met het tekenen van karikaturen. Hij zegt dat hij geen geld heeft om ons een biertje te geven. We vinden dat allebei niet erg. Dan biedt hij ons aan om een tekening van ons te maken in ruil voor de biertjes. We vinden dat allebei een uitstekend idee. Het blijkt dat hij goed kan tekenen en de karikatuur zie je links. De pelgrim voorzien van een glaasje bier en een sigaretje en m'n onafscheidelijke petje. Terwijl ik daar zo zit, komt ook het Amerikaanse meisje voorbij die ik gezien heb in de Réfugio van Melide. Ook de Spaanse gezin dat ik ontmoet heb in Villafranca komt voorbij. Allemaal mensen die hun ervaringen hebben. Mensen die hun ervaringen willen delen met iedereen die het maar wil horen. Als je die mensen zo weer ziet aan het einde van "hun" tocht, begin je zo langzamerhand te beseffen dat je deel uitmaakt van één grote pelgrimsfamilie die gezamenlijk onderweg is naar een bepaald doel. Een doel dat voor een ieder weer anders is. Voor velen is het mystieke een doel, maar voor anderen de cultuur onderweg. Maar voor velen is ook de ontmoeting met andere mensen een doel. Maar er zijn er ook die aangesproken worden door het sportieve element van zo'n tocht. Al gaandeweg heb ik ontdekt dat mijn doel was de verwerking van de vele dingen die ik in mijn leven tot nu toe heb meegemaakt. Om vijf uur stap ik op en met de bus ga ik terug naar de Monto Gozo. Ik haal mijn fiets op en zet mijn tentje neer op de camping. Ik ben de eerste kampeerder van het seizoen. Liggend in mijn tentje begin ik zo langzamerhand te beseffen dat ik op twee keerpunten ben aangekomen. Het keerpunt van de tocht en het keerpunt in mijn leven. Van nu af aan is mijn leven in twee delen gesplitst. Mijn leven van voor mijn pelgrimstocht en mijn leven van na die tocht. Een tweede leven, dat anders zal verlopen dan mijn eerste. Dat leven dat gevoed zal blijven worden door de ervaringen die ik op mijn pelgrimstocht heb opgedaan. Als je liefde toont naar de ander en echt geïnteresseerd bent in die ander, dan wordt je leven veel rijker. Maar ook dat je eigen leven je heilig is en dat je, niet ten koste van alles jezelf, om de lieve vrede wille, weg moet cijferen. Dat je heel open de weg naar je binnenste, naar je eigen kern moet durven gaan. Dat je momenten in een dag moet proberen in te bouwen, waarbij je kunt indalen in jezelf. Die avond begin ik aan mijn volgende rondzendbrief. Zittend in

m'n tentje probeer ik mijn gedachten te ordenen. De veelheid van indrukken, de vele medemensen die ik ontmoet heb op de lange, lange weg, de kerken, de landschappen en die vele andere dingen die ik ben tegengekomen.

Dinsdag

Vanmorgen ben ik weer met de bus naar Santiago gegaan. Ik zat al om half tien in de kerk. De kerk zat vol met toeristen en er werd op het orgel gespeeld. Eigenlijk steeds hetzelfde stuk. Het was iets van Bach. De klank die het orgel voorbracht was niet erg mooi. Het klonk wat amechtig. Om half elf begon de pelgrimsmis. De pastoor kwam naar voren om uit te leggen waarom zo dadelijk het grote wierookvat zou worden gezwaaid. De pelgrims die vroeger maanden onderweg waren geweest om Santiago te bereiken, stonken bij aankomst in de kathedraal zo erg, dat het wierookvat wel gezwaaid moest worden om de zweetlucht van de vele pelgrims te verdrijven. Acht mannen kwamen na de uitleg van de pastoor binnen met een reusachtig wierookvat aan een stok. Met enkele stevige knopen werd het aan een dik touw opgehangen. Daarna brachten de mannen het vat in beweging door er ritmisch aan te gaan trekken. Steeds hoger en hoger zwaaide het vat, grote rookwolken wierook ontwikkelend. Het zwaaide steeds hoger en hoger, totdat het vat bijna het plafond van de kerk bereikte. Heel spectaculair. Toen het vat weer stil hing zag je de wierook in het vat fel branden. Om elf uur begon de pelgrimsmis. Verschillende pelgrims die ik onderweg had ontmoet deden mee aan de dienst. De pelgrim uit Duitsland, die bezig is met het schrijven van een boek, deed de schriftlezing. En de pelgrim uit Zweden, waar ik gisteravond mee had zitten eten vertelde iets over zijn tocht en probeert de Zweedse Birgitta te verbinden met Santiago. Ik vond het heel indrukwekkend, de eucharistie, het zingen van de cantor, de gebeden. Na de dienst ontmoette ik de Duitsers die ik in Melide had ontmoet. Zij zaten dankbaar in de kerk. Hij had het gehaald en zij zat er wat stilletjes bij. Nee erg goed lopen kon ze nog steeds niet. Als ik weer in de stad ben zie ik bij een bakker een Santiago-koek liggen. Samen met een broodje-vis heb ik dat in het parkje zitten opeten. Toen ik weer terug bij de tent was, ben ik verder gegaan met het schrijven aan de rondzendbrief en met het schrijven van de ansichtkaarten. Ik ben er een hele tijd mee bezig geweest. Toen alles in een grote enveloppe gestopt en alvast wat spullen opgeruimd.

Woensdag

Toen ik de tent opendeed was het mistig en regende het. Afscheid nemen van zo'n stad kan je ook maar het beste doen bij slecht weer. Als ik eindelijk alles heb ingepakt ga ik op weg in de stromende regen. Ik ga eerst naar het postkantoor en doe de enveloppe met de rondzendbrief, de filmrolletjes, mijn compostelana en nog veel meer dingen op de post. Daarna fiets ik nog even naar de kathedraal, want ik wil eerst afscheid nemen. Afscheid nemen is moeilijk, vooral als je er twee maanden er over gedaan heb om er te komen. In de straten zie ik weer de Zweden, die een foto van mij willen nemen. Volgens hen lijk ik met m'n petje en m'n baard erg veel op Santiago. Ook hebben ze erg veel steun aan mij gehad op hun weg van Melide tot aan Santiago. Ik kwam de Duitse schrijfster

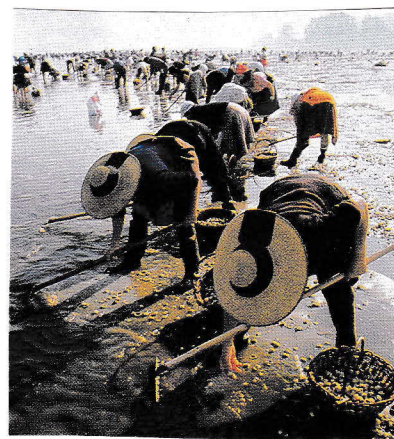
Amboea

MAMELOC

SANTIAGO
DE COMPOSTELA

weer tegen met een pelgrim uit Nederland die ze ontmoet had en waarmee ze het laatste stuk had gelopen. Het is ongelooflijk hoe pelgrims zich met elkaar verbonden voelen. Het was half twaalf toen ik eindelijk op weg ging. Eerst de stad uit zien te komen. Dat lukte heel aardig, alleen wel via de grote weg. De weg naar Padrón is druk, veel verkeer raast langs mij heen. Als ik een paar kilometer op weg ben, wordt het droog en kan ik mij uit het plastic pellen. Op de plek waar nu Padrón ligt, lag vroeger een Romeinse havenplaats Iria Flavia. Volgens de legende zou hier het bootje met het lichaam van St. Jacob zijn aan gespoeld. Het centrum van het stadje is verkeersarm, omdat al het drukke verkeer om het centrum wordt heen geleid. Aan de andere kant van het centrum ligt een mooie stenen brug over het riviertje de Ríu Ulla. Daar moet ik overheen om bij de Fuente del Carmen te komen. Op de fontein is het bootje met St. Jacob afgebeeld. Een bordje verwijst naar een alberge die wat hogerop ligt. Ik loop naar de kerk die bij de alberge ligt en heb een mooi uitzicht over het stadje. Oorspronkelijk namen de pelgrims van hier vroeger de bekende schelp mee naar huis. De zee is vanaf hier niet meer te zien, de zeemonding is inmiddels een heel eind verderop komen te liggen. Voor de fontein zie ik een winkeltje van een fietsenmaker. Een Spanjaard komt naast mij staan en vraagt of ik die fiets die in de etalage staat duur vind. Na enig rekenwerk met behulp van de rekenmachine vertel ik hem dat ik de prijs van die fiets, een mountainbike, niet te hoog vind. Maar ik moet weer verder. De route die ik tot nu toe gevolgd ben stond in een boekje, nu moet ik met behulp van een kaart mijn route zien te vinden naar Kaap Finisterra. Ik sla dus bij de fietsenmaker rechts af en kom weg 301 naar Noia. Ik fiets eerst door Rois en daarna gaat het gestaag door mooie bossen en via een stille weg naar Aguantas wat op 500 meter hoogte ligt. Aguantas blijkt een dorpje te zijn waar een vroeger een cafeetje was en er is een bushalte waar ik schuil tegen de regen, want het is weer gaan druppen. Terwijl ik steeds hoger en hoger kom zie ik houthakkers in de bossen aan het werk. Rechts van de weg gaat de berghelling steil naar beneden. Dan verdwijnen de bossen en kom ik weer tussen de weilanden en ben ik boven op een soort plateau aangekomen. Na Comparada gaat de weg naar beneden en kom ik in Noia terecht. Een grootmoeder die met haar kleinkind aan het wandelen is roept mij bemoedigend toe. Noia ligt aan de zee. Ik fiets wat door het stadje rond. Het wordt al fietsend steeds later en later en ik denk dat ik de camping die ik vandaag zou willen bereiken niet haal. Die camping ligt zeker nog wel 40 kilometer verderop. En omdat mijn zin om verder te fietsen steeds verder wegzakt besluit ik dat ik in het eerste de beste Hostal naar een kamer zal gaan vragen. Een paar kilometer voorbij Serra Outes in Roo vind ik een Hostal. Een kamer voor f 46,50 compleet met een maaltijd is niet echt duur. Ik ben de enige gast en met douchen moet ik nog even wachten, want het water is afgesloten, want men is met de centrale verwarming bezig. Ik zet mijn fiets beneden in een soort garage. Als het water weer is aangesloten neem ik uitgebreid een bad en ga beneden eten. De eigenaar spreek wat Duits, want hij heeft vroeger in Duitsland gewerkt. Ik ben blij dat ik niet verder ben gegaan, want als ik na het eten weer op mijn kamer ben begint het te regenen en dat zou de hele nacht aan houden.

Donderdag

Vannacht werd ik geplaagd door de muggen. Midden in de nacht ben ik opgestaan om de plaaggeesten te verdelgen. Ik had het raam van de kamer open laten staan, want ik vond het warm binnen. De hele nacht heeft het geregend en als ik wakker word regent het nog met vlagen. Ik besluit om het maar rustig aan te doen. Als de weersverwachting niet goed is, blijf ik hier. Als ik tijdens het ontbijt met de hotelier praat vertelt hij me dat de weersverwachtingen niet al te ongunstig zijn en werkelijk als ik weer naar mijn kamer ga wordt het droog. Dus pak ik de spullen in en ga op weg. De weg gaat al heuvelend steeds langs de kust. In Muros haal ik wat geld. Muros is een leuk vissersdorpje aan de zee. Veel schepen liggen in de haven en veel toeristen lopen hier te flaneren. Als ik bij een uitzichtpunt kom maak ik wat koffie en geniet van het uitzicht. De hemel betreft weer en even later begint het weer te regenen. Het is zo'n miezer regentje, een regen waar je echt kletsnat van wordt. Ik hijs mij weer in het plastic en ga verder. De bewolking hangt laag, dus kan ik steeds minder zien van de zee. Vooral als de weg iets omhoog gaat, rijd ik onmiddellijk in de mist. Terwijl ik onder een afdakje mijn boterham zit op te eten, komen er vier fietsers voorbij. Ook zij worden kletsnat en hun gezichten staan niet vrolijk. Tijd voor een praatje hebben zij kennelijk niet, want er wordt niet gestopt. Als ik ook weer verder ga, begint het te plenzen van de hemel en als ik in een lekkend bushokje in Cée even zit te schuilen, stopt er een bus. Nee ik hoef niet mee, ik schuil alleen maar even. In Corbución verlaat ik de C 550 en sla ik linksaf naar Kaap Finisterra. Als ik ergens onderweg even sta uit te rusten, hoor ik het geloei van een scheepstoeter. Om de paar seconden klinkt het op, terwijl ik geen idee heb waar het geluid nu precies nu vandaan komt. Onderweg zie ik nog een soort camping van een kerkelijk club. Het terrein ligt er helemaal verlaten bij en ik fiets door. In de stromende regen meld ik mij aan bij de camping: Route Fisterra. De beheerder kijkt mij medelijdend aan, een verzopen pelgrim vanuit Nederland. Als hij een stempel op mijn pelgrimspaspoort zet, knopen we in gebrekkig Duits een gesprekje met elkaar aan. Over de weg, het aantal kilometers, de mensen, praten we met elkaar. Hij feliciteert mij zelf met de tocht en hoopt dat ik een paar goede dagen bij hem zal hebben op de camping. Als het even wat minder regent zet ik mijn tentje neer op het tweede terras. Later zal ik merken, dat ik een heel mooi uitzicht zal hebben over de zee. Ik trek mijn kletsnatte kleren uit, ga onder de douche en trek droge kleren aan. Aan de overkant van de weg ligt een hostel waar ik die avond ga eten. Kabeljauw met aardappelen en groenten, een Russische salade, ijs en koffie toe. Het smaakt mij heerlijk en al etende geniet ik van het uitzicht over de zee. Dit is echt een goede afsluiting van zo'n kletsnatte dag. Een dag waar je toch wel heel veel moet lijden en toch maar weer iedere keer op de fiets stapt. Maar als je dan een goed plekje hebt gevonden, onder de warme douche bent geweest en lekker hebt gegeten, dan ben je alles van zo'n dag weer gauw vergeten en komt er een voldaan gevoel voor in de plaats. Veel van dit soort dagen heb ik nog niet meegemaakt. In België waren er ook een paar van die dagen, maar zo'n dag als vandaag laat je toch weer ervaren dat je als fietser wel heel kwetsbaar bent. Je uitrusting is wel heel erg belangrijk en de waterdichtheid van de tassen wordt wel erg veel op de proef gesteld. Dat wat in de kar zit blijft redelijk droog, vooral dat wat in de Ortliebtas-

sen zit, daar komt echt geen druppel door naar binnen.

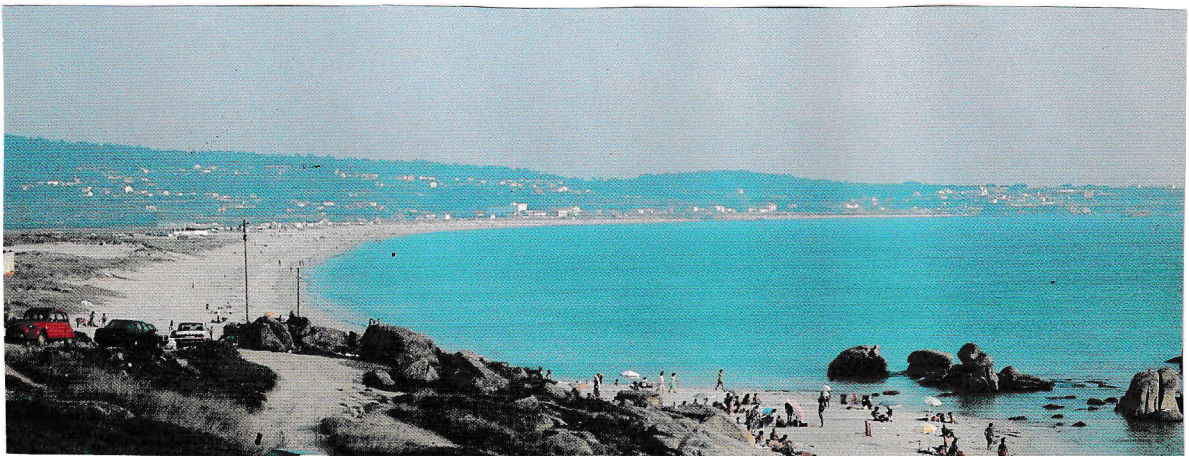
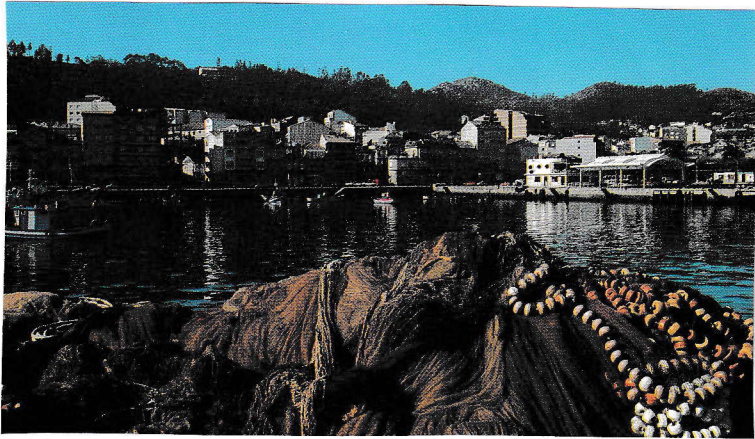
Vrijdag

Deze dag is dus echt een rustige geworden. Ik heb de natte spullen gewassen, wat aan de fiets gerommeld, naar de radio geluisterd en veel geslapen.

Zaterdag

Vanmorgen scheen de zon toen ik de tent opendeed, dus zou het een goede dag worden om naar Kaap Finisterra te gaan. De weg naar de kaap gaat door heel erg veel kleine dorpjes en nederzettingen. Finisterra is een klein plaatsje en alles loopt daar echt door. Er is een leuk haventje, een leuke kerk en een marktpleintje. Ik koop in een winkeltje wat spiritus en in een Farmacie een flesje met wasbenzine. Wasbenzine zoals we dat in Nederland kennen is niet in een supermarkt te koop. Als ik langs het haventje fiets, ontmoet ik twee Nederlanders. Zij maken met hun boot een tocht langs de Atlantische kust. Ik vertel hun, dat ik met de fiets helemaal uit Nederland ben gekomen. Het doet ons alle drie goed om weer even in onze eigen taal te kunnen spreken. Daarna ga ik op weg naar de kaap. Op de kaap staat een reusachtige vuurtoren. Een pad loopt heel steil omlaag naar het water. Hoeveel mensen zouden hier ook al naar beneden zijn geklommen om hun voeten in het water te steken, een symbolische daad om aan te geven dat hun pelgrimstocht naar het beloofde land hier wordt beëindigd. Ook ik klim naar beneden, maar ik kan het water niet bereiken, het is te gevaarlijk. Maar ik heb er wel zitten te genieten van het uitzicht. Een strakblauwe zee strekt zich voor mij uit en schuimstrepen lopen als een denkbeeldige weg de zee in. Daarna klim ik weer op de fiets en een stukje terug op de weg zie ik dat er een soort zandpad naar beneden gaat. Tot twee uur ligt ik op een rotsblok in de zon en verbrand. Als ik terugkom op de camping is de hemel weer betrokken. Op de teller van mijn fiets zie ik dat Kaap Finisterra 3316 kilometer van Zutphen af ligt. Ik realiseer mij ook, dat ik vandaag precies twee maanden onderweg ben. Zittend in de tent overdenk ik de tocht. Tot nu toe is alles redelijk goed gegaan, zo af en toe wat ups en downs, maar ik geloof dat dat inherent is het maken van zo'n tocht. Veel mensen gezien en gesproken, maar ook veel emoties ervaren bij mijzelf en anderen. Dat de pelgrimstocht naar Santiago nog zo springlevend zijn heeft mij wel enigszins verbaasd, maar als je goed naar de verhalen van de mensen luistert, merk je bij jezelf en bij de anderen dat er iets onherroepelijks met je gebeurt, dat de weg je de mogelijkheid biedt om dichterbij jezelf te komen. Maar ook dat je met liefde naar je medemensen open kunt staan. Je krijgt dan liefde terug. Zo blijkt dan ook dat het reizen op de weg een doel is en waar die weg naar toe gaat is eigenlijk niet zo heel erg belangrijk. Mensen horen reizigers te zijn, horen niet te blijven zitten waar ze zitten, maar horen op weg te gaan om de ander en daarmee jezelf te leren kennen.

Zondag

Vandaag is het zondag, dus heb ik maar weer eens lekker uitgerust. Wat aan het strand gezeten, gewassen en gebeld. Ik heb ook getracht om de Rabofoon vanuit Spanje te bereiken, maar dat is dus niet gelukt. Ik begin zo langzamerhand het overzicht kwijt te raken, maar zo lang de "muur" nog geld geeft gaan we maar door.

Negende week van 8 juli tot 15 juli

Maandag

Het is vandaag prachtig weer en ik geniet dan ook met volle teugen van de terugtocht. De uitzichten over de zee zijn heel erg mooi. Ik maak een heleboel dia's en zit regelmatig in het zonnetje. Tijdenlang, blijf ik uitzicht hebben over het water naar Kaap Finisterra. Nu pas blijkt wat ik op de tocht er naar toe veel gemist heb door het slechte weer. Maar dat is nu weer vergeten en al mijn spullen zijn schoon en droog. Bij Carnota zoek ik de zee op. In de baai aan de zee ligt een mooi zandstrand. Ik zet mijn fiets aan de kant en ga naar het water. Dat is hier ook heel erg koud. op de camping bij Louro zet ik mijn tentje op een piepklein plekje. Er is geen schaduw te vinden, dus zit ik met de tent in de volle zon. Als ik 's avonds in de tent ligt gaat er een stevige wind waaien. Ik heb de tent gelukkig net goed neer gezet, met de wind op de achterkant. Ik slaap niet veel, want de vlagerige wind trekt aardig aan het doek. Ik ga er tweemaal uit om de scheerlijnen wat strakker aan te trekken. Mijn burens hebben een koepeltentje wat bij iedere windvlaag zin heeft om op te stijgen. Met touwen en nog meer haringen proberen ze hun tent van die gedachte af te brengen hetgeen ze ook uiteindelijk lukt.

Dinsdag

Als de zon weer op is, blijkt het dat het vandaag weer een uitstekende dag zal worden. Ik ga op weg en koop in Noia twee diarolletjes en ga via de drukke C 543 op weg naar Santiago. Af en toe stijgt het weer flink en als ik het hoogste punt bereikt heb gaat het door kleine dorpjes naar beneden. Ik moet af en toe stoppen omdat de voor-derailleur wat problemen geeft. Ergens onder de schaduw van een boom, op een bankje probeer ik daar wat aan te doen. Het wordt er niet echt veel beter van. Ik besluit dat ik in Santiago in het parkje op een bank daar nog eens beter naar zal kijken. De laatste kilometers voor Santiago gaan weer bergop. Als ik in het parkje kom zie ik tot mijn grote verrassing Jan ter Beek uit Eefde met zijn zoon van veertien op een bankje zitten. We vallen eigenlijk alle twee van verbazing om. We wisselen ervaringen uit en Jan vraagt of ik vandaag in Santiago ben aangekomen. Ik vertel mijn verhaal over Finisterra. Het blijkt dat Jan op een andere camping staat dan waar ik heb gestaan toen ik voor de eerste keer in Santiago was. Hij legt mij uit waar ik die camping kan vinden, achter de gebouwen van de lokale TV en Radio. Ik heb best wel wat moeite om die camping te vinden, maar als ik daar dan eindelijk ben om half

zeven zie ik het bekende tentje op de camping staan. Die avond kletsen we honderduit op een terrasje van de camping bij en glas wijn. De camping is heel gezellig en de baas van de camping is heel erg gezellig. Morgen ga ik nog weer even naar de stad om een fietsband te kopen en om de derailleur te repareren.

Woensdag

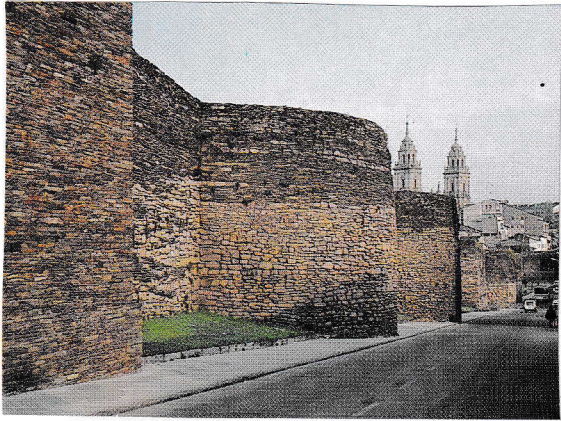
Vandaag dus weer naar de kathedraal van Santiago. Ik heb in de stad geen bekenden gezien. Ik doe wat boodschappen in de stad, koop een T-shirt met Santiago erop en een spelde voor op mijn pet. Op de camping ga ik aan mijn fiets wat doen. Ik gooi twee versleten banden weg, repareer de derailleur en besluit om morgen naar Sobrado dos Monxes te gaan fietsen. Dan ga ik dus echt op weg naar huis.

Donderdag

Op de camping nemen Jan en ik afscheid van elkaar. Hij gaat morgen op weg naar Portugal om nog wat vakantie te vieren met z'n vrouw. Toen langs de drukke N 634 naar het vliegveld. Als ik de weg opdraai, is de weg uitgestorven. De weg is afgezet, want er komt een breed transport voorbij. Van de politie mag ik doorfietsen en ik heb gedurende enkele kilometers de weg voor mij alleen. Bij het vliegveld sla ik linksaf. Het landschap blijft fris en groen, is afwisselend en golft wat over de heuvelrug. Onderweg fiets ik weer door bossen met geurende eucalyptusbomen. Aan de borden aan de kant van de weg zie ik dat ik de Camino de Santiago del Norte aan het volgen ben. Ik zie vier fietsers op weg naar Santiago. We groeten elkaar en het geeft mij een gevoel van: waar jullie naar toe gaan, ben ik al geweest. Op de plaatsnaamborden zie ik de namen van de dorpjes in twee talen staan. Sommige borden zijn ook overgekalkt met de lokale spelling. Om twee uur ben ik in Sobrado dos Monxes. Het plaatsje is omzoomd door groene heuvels en in het dal aan de rand van het plaatsje ligt een indrukwekkend abdijcomplex, het Monasterio de Santa Maria de Sobrado. Het blijkt één van de oudste Cisterciënzer kloosters van Spanje te zijn, reeds gesticht in 920 door de Benedictijnen en verder gebouwd rond 1142. Aan de buitenkant valt vooral de uitbreiding op die in de zeventiende eeuw heeft plaatsgevonden. De toegangsweg gaat onder een poortgebouwtje door en eindigt bij een stenen kruis. Later hoor ik dat deze weg een heilige weg is. Als ik de muren bekijk, valt mij op dat ze groen zijn uitgeslagen en begroeid met mos en andere planten. Boven de deur van de kerk zie ik de zo welbekende Jacobsschelp en reistas als teken dat pelgrims hier vandaag de dag ook nog welkom zijn. Als ik mij bij de portier aanmeld voor een slaapplek voor de nacht, haalt hij de abt er bij en deze brengt mij naar een oude stal waar wat bedden en kasten staan. Ik ben van harte welkom. Als ik mijn spullen heb uitgestald, ga ik naar de gebedsruimte van het klooster. Het is een heel intieme plek, waar de monniken al eeuwenlang het gebed gaande proberen te houden. Ze zitten in een grote kring en zingen de psalmen, begeleid door een monnik op een modern Spaans orgel. Ik zit daar niet als enigste gast in de gebedsruimte. Dan dwaal ik door het uitgestrekte klooster en kom ook in de oude kerk. Allerlei bouwstijlen en kunst is er te bewonderen. In de kerk kijk ik ook naar de koorbanken die oorspronkelijk waren bestemd voor

de kathedraal in Santiago. Mooie afbeeldingen zie ik die in hout zijn uitgesneden. Als ik uitgekeken ben ga ik, volgens afspraak samen met een monnik boodschappen doen. Hij leidt me de hele supermarkt door en vraagt wel honderd keer of ik nu alles heb. Op het terrein van het klooster staat ook nog een andere kapel. Ik geloof dat die kapel nu in gebruik is bij een één of andere godsdienstige groep. Terwijl hij de sleutel van de kapel aan het halen is, komen er twee Spanjaarden aan mij vragen of de kapel open is. Als de monnik weer terug is gaan we met z'n allen de kapel bekijken. Ik maak verschillende dia's en ook ik wordt door één van de Spanjaarden samen met de monnik op de dia gezet. Als ik weer in het klooster ben, blijkt het dat er ook een groep jongelui aanwezig te zijn. Ze nodigen me uit op de koffie en terwijl ik alleen de koffie moet opdrinken, knopen we een gesprek aan. Ze kunnen redelijk Engels spreken, dus kan ik me goed verstaanbaar maken. Zo ervaren ze dat ik een "pelgrim de Santiago" ben op weg naar huis. Zij zijn jongeren die 's morgens in kleine dorpjes in de wijde omtrek met de kinderen spelletjes doen. Het blijkt dat ze dat als een soort vakantiewerk doen. Het geheel wordt betaald door een kerkelijke organisatie. Geen van de jongelui heeft in het dagelijks leven iets met kinderen van doen. Het inspireert ze bovenmatig. Met de enigste jongen van het gezelschap diep ik het gesprek nog wat meer uit. Hij wil weten wat voor beroep ik heb en waarom ik deze tocht naar Santiago ben gaan maken. Ik voel aan hem en aan mij, dat we op dezelfde golflengte zitten, maar ik merk ook, dat naar mijn idee veel Spaanse ouders heel anders, meer gesloten met hun kinderen omgaan. Hij heeft in ieder geval niet het gevoel dat hij met iemand van 53 zit te praten. Hij ziet in mij een leeftijdgenoot. Ik vind dat heel bijzonder voor iemand van, naar ik schat, 17 of 18 jaar. En dan, echt zoals kinderen kunnen doen, geeft hij mij een snoepje. Om zeven uur zit ik weer in de kloosterkapel. Een achttiental monniken zingen weer de psalmen van de dag. Ze bidden hun gebeden en lezen de lezing van de dag. De monniken zitten in een grote kring en de lezenaar maakt deel uit van die kring. Op de lezenaar ligt een opengeslagen Bijbel, gericht naar het altaar. Achter het altaar hangt een icoon van Maria met Kind en een één of andere heilige. Ik vind het symbolisch dat de opengeslagen Bijbel gekeerd is naar Maria en die heilige: ook Maria en die heilige moeten ieder dag weer leren uit de Bijbel. Aan het einde van de vesper gaat een ieder zijn eigen gang, een paar monniken blijven zitten en anderen gaan weg. Ook merk ik dat de gasten in het klooster geestelijk kunnen worden bijgestaan door een monnik. Op de galerij ontmoet ik een Spanjaard met wie een hele tijd heb staan praten over het Spaanse en het Nederlandse gevoel. Ik merk dat veel Spanjaarden zich minderwaardig voelen in Europa en ik krijg van hem het gevoel, dat de Nederlanders veel te hoog worden aangeslagen. Vooral het feit dat veel Nederlanders allerlei talen spreken wekt erg veel verbazing bij de Spanjaard. Ik had dat trouwens al eerder gemerkt dat de Spanjaarden het zeer kunnen waarderen ^{als} dat je probeert Spaans te spreken. En als je dan niet alle woorden weet, vinden ze dat helemaal niet erg, nee ze willen je eerder nog veel meer proberen om je te helpen. Aan het einde van de dag komt de monnik weer naar mij toe en geeft mij een aandenken van het klooster, een afbeelding van de icoon die ik achter het altaar heb zien hangen. Om negen uur zit ik weer in de kapel. Aan het einde van de dienst worden alle liturgisch voorwerpen weggeborgen, zelfs het vloerkleed rolt men op. Ik vond het een heel inspirerende dag en val tevreden in slaap.

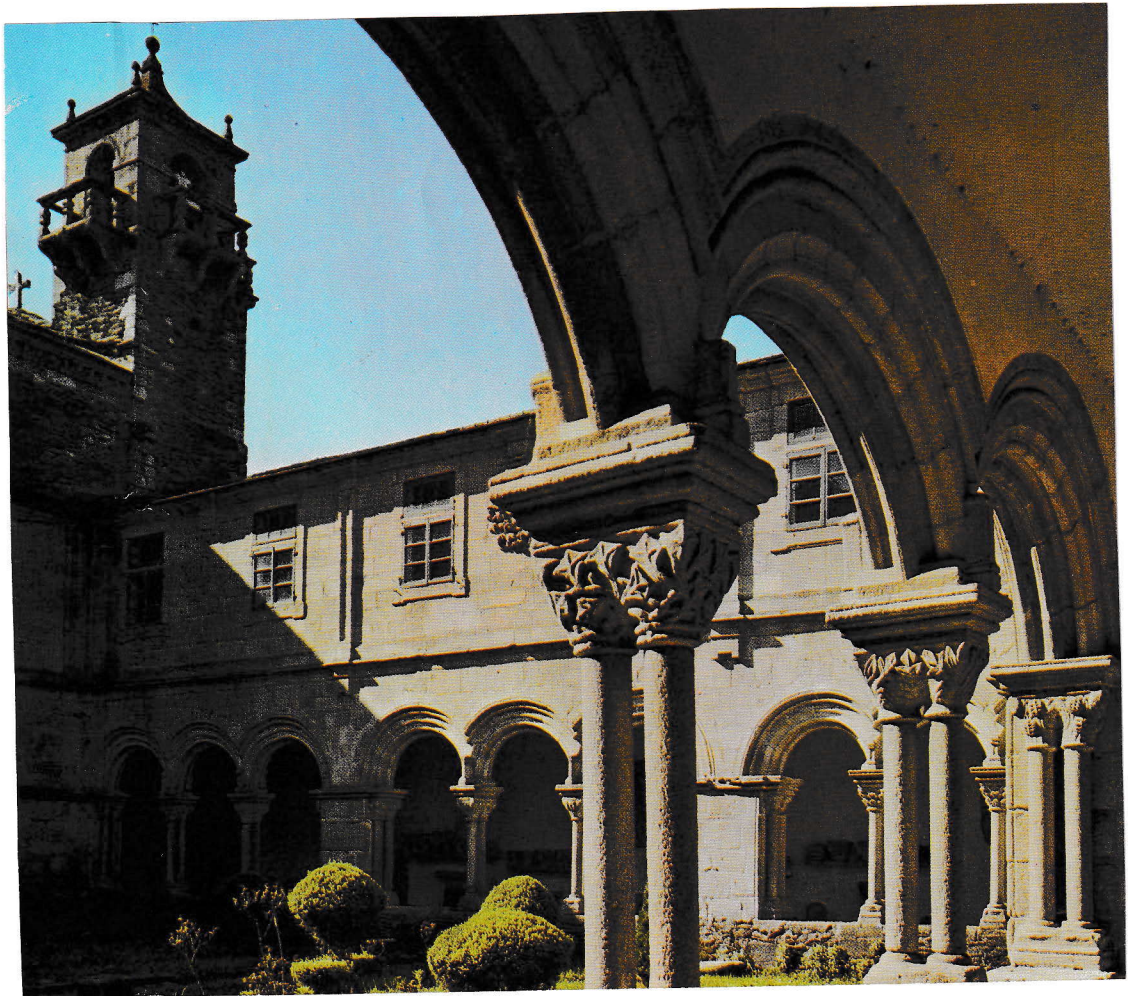

Vrijdag

Na Sobrado volgt een gestage klim over de kam van een heuvelrug. Volgens het boekje zouden hier prachtige vergezichten te zien zijn en dat klopt dan ook. Langzaam maar zeker klimt de weg naar 806 meter. Even voor Friol kom ik vier fietsers tegen op weg naar Santiago. Via een rustige weg kom ik Lugo binnen. De rivier over en via een steile klim naar de binnenstad. Lugo is een drukke provinciehoofdstad. Als ik boven ben stuit ik op de vrijwel gave romaanse muur uit ongeveer 800, die nog steeds helemaal om de oude binnenstad heen loopt. Door de oude Jacobspoort loop ik met de fiets aan de hand de oude stad binnen. Boven de ingang zie ik Jacobus als Matamoros. In de kerk die tegenover de poort ligt kijk ik naar het reusachtige beeld van de Virgen de los Ojos Grandes, de maagd met de Grote Ogen. Om het beeld hangen erg veel lichtjes en in de banken zitten veel Spanjaarden te bidden. Op het plein midden in de stad is het een drukte van jewelste. Het is net tussen de middag, dus bijna alle bankjes in het park zijn bezet. Ik eet daar mijn boterhammetje op en raak in gesprek met een Spanjaard. Hij spreek echter een soort dialect, zodat het gesprek niet erg wil vlotten. Ik begrijp echter wel dat hij het reizen solo, alleen maar niets vindt. Ieder z'n meug zeg ik maar. Dan verlaat ik de stad met aan mijn linkerhand die oude muur. Eigenlijk is het tussen de middag en veel te heet om te fietsen, maar ik ga toch door. Het blijkt dat de weg nieuw is aangelegd met een hellingspercentage dat voor fietsers net te steil is om lekker te kunnen fietsen. Bij Romeán sla ik rechtsaf en de oude weg weer een stuk te volgen. Dat fietst een stuk prettiger, weer eens wat omhoog, dan weer iets naar beneden. Om een uur of drie plof ik neer in de schaduw van een boom en maak maar weer eens koffie. Op de nieuwe weg stijgt het weer en ik kom op een hoogte van 830 meter. Het uitzicht is prachtig en ik zie links en rechts van de weg weer de aanduiding dat ik nog steeds de Camino del Norte volg. De aanduiding is veel minder goed onderhouden. Deze route wordt ook veel minder gevolgd kennelijk. In het dorpje Cábado ga ik op zoek naar de Réfugio. Na veel gevraagd en gezocht krijg ik uiteindelijk de sleutel. Maar bij de pogingen om de Réfugio te vinden loop ik eerst een verkeerd huis binnen en moet ik aan een wandelaar vragen waar ik mijn slaappleaats voor die nacht kan vinden. De wandelaar brengt mij er naar toe. Het blijkt dat de Réfugio een sporthal is bij een school. Welkom in uw "hotel" vertrouwt de wandelaar mij toe. Binnen ga ik op zoek naar de lichtschakelaars en steek ik de boiler van het warme water in het stopcontact. Het bed is een plank die op wat stoelen is gelegd. Een heel ander onderkomen dan bij de monniken, maar ach je hebt een dak boven je hoofd. Als ik al in de zak lig hoor ik dat er aan de buitendeur wordt gerommeld. Omdat ik de sleutel voor alle zekerheid in het slot van de deur heb laten zitten, je kunt immers nooit weten, kan men niet naar binnen. Als ik de deur open doe, zie ik een paar voetballers staan. Zij willen trainen en dat kan wel gaan duren tot 1 uur in de nacht. Ik vind alles best, als ze de deur als ze vertrekken maar weer achter hun op slot doen. Bij het geluid van stuiterende voetballen val ik in slaap.

Zaterdag

De weg na Cábado is gelukkig nog niet rechtgetrokken en slingerend en af en

toe stijgend en dalend gaat hij door mooie bossen. Een stukje verder op de weg blijkt dat het toch niet zo helder meer is als gisteren. Beneden in het dal mist het en die blijft lang hangen. Als ik weer een flink aantal meters omhoog ben geklommen, kom ik boven de mist uit en zie dan de vergezichten die men mij belooft heeft. Heel mysterieus is dat als je zo naar beneden kijkt en je ziet alleen maar een witte deken in het dal liggen. Langzaam maar zeker stijg ik weer naar 930 meter. Door leuke dorpjes kom ik, waar de tijd stil lijkt te hebben gestaan. Ik zie ook dat de manier van huizen bouwen ook zo langzamerhand aan het veranderen is. Er liggen grote platte stenen op de daken. Met een gangetje van niet harder dan 6 kilometer per uur kom ik op de Alto Cerredo aan. Het uitzicht is groots. Onderweg zie ik "hórreos" typische graanschuurtjes op poten en Keltische "pallozas". Ook dat zijn graanschuren, maar dan half in de grond gegraven. De weg gaat weer iets naar beneden en dan zie ik boven op de graad van de heuvels Fonsagrada liggen. Het lijkt wel of dit plaatsje op het dak van de wereld ligt. Ik heb geluk, want de mist is helemaal weggetrokken. Meestal mist het hier ook op grote hoogte. Ik meld me midden in het stadje, dat uit een grote lange straat bestaat in het kerkelijk bureau. Ik krijg mijn stempel en iemand vertelt me dat de Réfugio pas om vier uur open zal gaan en dat ik er maar één nacht mag blijven. In een soort catechisatielokaaltje eet ik mijn boterhammen op. Ik ben daar nog maar halverwege mee of de pastoor komt binnen en vraagt naar mijn verhaal. Hij bekijkt mij eens van top tot teen en vraagt aan mij of ik moe ben. ~~Je~~ dat ben ik en ik zou ook graag twee nachten in de Réfugio willen blijven. Dat vindt hij goed en wil mij de Réfugio laten zien. Hij neemt me mee in zijn auto en scheurt de berg ~~weer~~ af naar Padrón, waar de Réfugio staat. Aan de buitenkant is het een lelijk gebouw, maar als we zijn binnengekomen zie ik dat het een keurig gebouw van binnen is, met een paar slaapzalen en een keuken beneden. Boven zijn er ook een paar slaapzalen en is er een zitkamer met uitzicht op de bergen. Het is een heerlijke plek om de was te doen en om er heerlijk te kunnen uitrusten. Hij vraagt aan mij of ik maandag de sleutel bij het weggaan in de brievenbus wil doen. Hij laat me ook de schuur zien, waar ik mijn fiets kan neerzetten. Dat stuift hij weer met de auto bergop en zet mij weer bij het catechisatielokaaltje af. Ik doe bij de plaatselijke middenstand die zeer hulpvaardig is, mijn boodschappen en daal af naar de Réfugio. Als ik mij geïnstalleerd heb, luister ik die middag naar de Tour de France op Radio Nederland en kom tot de conclusie dat de afgelopen drie dagen totaal verschillend zijn verlopen, wat de gastvrijheid betreft. Padrón is een klein plaatsje met een kerk en vier boerderijen en uitzicht op Fonsagrada. Fonsagrada betekent: Heilige Fontein, maar ik vind het ook een heilige plaats.

Zondag

De Réfugio in Padrón ligt heerlijk rustig. Als ik om half tien wakker wordt ben ik weer redelijk uitgerust. Ik zet koffie, maak mijn ontbijt en luister veel naar de radio. 's Middags ga ik even het dorpje in, het is piepklein, een kerkje met een paar boerderijen en een fantastisch uitzicht over de omgeving. Het wordt een heerlijke luierdag. Ik doe de was en binnen een uurtje is alles weer droog en opgeruimd.

Tiende week van 15 juli tot 22 juli

Maandag

Volgens het boekje is de 100 kilometer tussen Fonsagrada en de Puerto de Ceredo het zwaarste deel van de Cantabrica route. Het zou een echte berg-etappe zijn. Er zouden niet alleen grote hoogteverschillen te overwinnen zijn, maar ook zouden er bijna geen vlakke stukken zijn. Dat voorspelde niet veel goeds voor de komende week. Ik moest maar eens zien wat daar van waar is. Als ik buiten kom en de fiets klaarmaak, zie ik dat alle dalen in de mist liggen. Zo krijg ik toch nog iets te zien van een mistig Fonsagrada. Koud is het niet en er staat geen wind van betekenis. In een langzame klim over een mooie weg met prachtige uitzichten stijg ik naar Monte Mouro op een hoogte van 1175 meter. Omdat ik zo hoog zit ben ik boven de mist uitgekomen. Boven op de Monte Mouro heb ik een prachtig uitzicht naar het dal waar ik naar toe moet. De bodem van het dal kan ik niet zien, want dat ligt nog wel in de mist. De weg naar beneden is steil, kronkelig en vol met gaten. In de spectaculaire afdaling zie ik dat ik in een gebied terecht kom waar niet veel mensen wonen. Halverwege de afdaling trekt de mist op en zie ik beneden een reusachtig stuwmeer liggen. Het ligt er roerloos bij en heeft een prachtige blauwe kleur. Ik stop af en toe om mijn handen en de remblokkjes even rust te geven. De velgen van de fiets worden door al dat remmen gloeiend heet. Ik ga met een brug over het stuwmeer heen en ga weer een stukje terug en kom in het dorpje Marentes. Het lijkt net of dat dorpje aan de berghelling ligt vastgeplakt. In een restaurantje drink ik wat koffie en vertel mijn verhaal over mijn tocht. Vol bewondering staat men naar mijn pelgrimspas te kijken, maar men bekijkt mijn fiets ook goedkeurend. Of dat karretje handig is, men vindt van wel. Het volgende dorpje van enige betekenis in deze verlatenheid is St. Antolin de Ibias. Ik zie dat er een supermarkt is en doe mijn inkopen daar. Het is maar een klein winkeltje, maar dat wat ik nodig heb is aanwezig. Na Cecos, het is dan al weer 1 uur geworden, gaat de weg steil omhoog. Twaalf procent geeft mijn boekje aan. Ik moet er tenminste aardig aan werken om boven te komen. Een paar honderd meter fietsen en dan weer even in de schaduw van een boom uitpuffen. Om twee uur rust ik uitgebreid. Dan heb ik ook even de gelegenheid om wat beter rond te kijken. De streek vind ik heel erg mooi. De weg loopt kronkelend halverwege de helling van boerderij naar boerderij. De boerderijen liggen nogal ver uit elkaar. Af en toe zijn er wat lage bossen die wat schaduw geven. Na Busante vind ik een weitje waar de grond een beetje vlak is. In de buurt van dat weitje is ook een bronnetje. Ik zet de tent er neer nadat ik eerst een tijdje heb zitten rondkijken of het wel verstandig is om een tent hier op te zetten. De weg loopt achter het weitje langs, maar vanaf de weg heb je geen uitzicht op het weitje. Zittend voor mijn tentje heb ik een mooi uitzicht op de bergen tegenover me en zie ik de weg waar ik morgen overheen moet. Hij loopt lekker omhoog, dus dat belooft wat voor morgen. Als het bijna donker is loopt er nog iemand voorbij, maar die zegt niets, dus het zal wel goed zijn. In de avondschemering hoor ik in de verte de boeren hun vee bij elkaar drijven. De koeibellen klinken helder door de avond-

schemering en doen mij denken aan Zwitserland.

Dinsdag

Vannacht heb ik heerlijk geslapen en als ik de spullen weer op de fiets heb, hoor ik een soort tractor aankomen. Het is dat zelfde mannetje van gisteravond, samen met nog wat andere mensen. Ze hebben hooivorken bij zich. De tractor stopt bij het hek van het weiland. Maar voordat men kan beginnen met praten, ben ik ze voor en zeg dat ik hier vannacht heerlijk geslapen heb en dat ik ze erg dankbaar ben. Ze knikken vriendelijk en rijden weer door. Dat is dus kennelijk de manier. Het stuk weg waar ik de hele tijd het zicht op had, ligt 's morgens nog in de schaduw. Maar het is toch een hete bezigheid om langzaam maar zeker naar boven te klimmen. Dan ga ik definitief de hoek om en heb ik geen zicht meer op mijn kampeerweitje. Ik maak onderweg een heleboel dia's van het uitzicht. Ik vind het een prachtige weg, steil gaat de berghelling omhoog en naar beneden. Onderweg zie ik verschillende bronnetjes waar kraakhelder water uit de grond opborrelt. Ik vul mijn flessen bij, want je kunt nooit weten wanneer er weer zo'n gelegenheid zich voordoet. Langzaam maar zeker wordt het dal steeds smaller en op een gegeven moment ben ik beneden in het dal, maar ik ben geen helling afgegaan. Zelfs beneden in het dal gaat het nog flink omhoog. Het boekje heeft dus gelijk: hellingen van tien procent komen voor, ook als men zich in een dal waant. Heel bijzonder zijn de apart gevormde leistenen daken van de Ibias-streek en de resten van rondgebouwde stenen schuren als cirkel op de hellingen. Ik waan mij in een vergeten gebied en merk dat de vooruitgang en toerisme hier maar amper zijn doorgedrongen. Dan duikt Luiña op, een mijnwerkersdorpje dat de idylle compleet verstoort. In het dorp is nog steeds een mijnbouwbedrijf actief en de kabelbaan waarmee de kolen worden getransporteerd maakt een hels kabaal. Dan gaat een veel bredere weg omhoog naar Tormaleo. Vrachtwagens rijden langs mij heen volgeladen met steenkolen. De weg is breed uitgebouwd zodat ik er niet al te veel last van heb. Gestaaft klimt de weg naar Campa de Tormaleo wat op een hoogte van 1037 meter ligt. Als bij toverslag verandert nu ook de weg. Smal en kronkelig en vol gaten veroorzaakt door de vele vrachtwagens met steenkolen. Maar het uitzicht en het landschap vergoed veel, zo niet alles. Langs steile kloven en onherbergzame helling zoek ik mij een weg naar beneden. Adembenemend mooi is het er. De vrachtwagenchauffeurs moeten op de smalle weg regelmatig op elkaar wachten in de bochten waar het wat breder is. Ze hebben met elkaar contact door middel van hun autotelefoon. Verschillende chauffeurs steken hun hand op als mij voor de tweede keer zien. Ik merk ook dat ze op mij wachten als ik over een smal stukje weg aan het fietsen ben. Sisterna blijkt een dorpje te zijn waar niets te koop is, wat je er wel vind is een café en een hostel. Ik vind het nog te vroeg om te stoppen en besluit om nog verder te gaan op weg naar de volgende overgang, de Campo de Tablo en die ligt op 1078 meter hoogte. Zo langzamerhand begint, nu ik met de tweede echte beklimning aan de gang ben, ik toch wel tekenen van vermoeidheid bij mijzelf te bespeuren. Als ik boven even sta uit te rusten en de steile helling naar beneden zie, besluit ik een hostel of een pensionnetje beneden op te gaan zoeken. Ik vind in Cerredo aan de drukke weg een pension en als ik een biertje heb gedronken vraag ik om een kamer. Ze hebben alleen

twee-persoonskamers, met bad, douche en toilet en mijn fiets mag ik in de wijnkelder neerzetten. Ik duik het bad in en 's avonds doe ik mij te goed aan een heerlijke aardappelschotel. Aan de binnenkant van de deur hangt een prijslijst die vermeldt, dat ik Pst 6000 voor deze kamer moet betalen. Ik vind dat wel duur, maar een plekje om de tent neer te zetten kon ik niet vinden en een warm bad is ook heel wat waard. Als ik 's avonds geld uit de muur probeer te halen weigert de automaat mij geld te geven. Dat is nog niet echt een probleem, want ik heb voorlopig nog geld genoeg. Van de drukke weg heb ik niets meer gehoord.

Woensdag

Vanmorgen genoten van een Spaans ontbijt, veel koffie met cake. Niet erg voedzaam, maar de afrekening vergoed veel, want als ik wil afrekenen blijkt het dat ik maar Pst 2900 hoef te betalen, een bedrag van $f\ 39, = =$. Op mijn vraag waarom het zo weinig is deelt men mij laconiek mee dat ik toch een pelgrim naar Santiago ben, ja dan wel op de terug reis, maar toch. Ik laat een stempel in mijn pelgrimspaspoort zetten, haal mijn fiets uit de kelder en ga met dankbare gedachten op weg naar de Puerto de Cerredo. Dat wordt dus weer klimmen, volgens het boekje een helling van zo'n 8%. De weg is een stuk beter dan gisteren, breed asfalt om de vrachtwagens niet al te veel moeilijkheden te bezorgen. De weg is zwart van het kolengruis. Halverwege de pas rust ik even in de schaduw uit, kijk eens naar mijn fiets en bedenk me dat ik mijn fietsbanden maar weer eens moet oppompen. Als ik weer op de fiets zit verbeeld ik me at het een stuk gemakkelijker bergop gaat. Na de pashoogte gaat de weg weer steil naar beneden. Ik kom door allerlei mijnwerkerdorpjes waar kleine arbeiders-woninkjes langs de drukke weg staan. Ik waan mij een tiental jaren terug in de tijd. Het roept bij mij beelden op die je in Engeland ook tegenkomt in geïndustrialiseerde streken. Donkere en grauwe kleine huizen. Het verschil met Engeland is, dat het hier niet in de mist rijdt, maar in de sterk schijnende zon. Het lijkt dan net of alles er wat minder troosteloos er uit ziet. Maar tochOp sommige plaatsen zie ik de rails van de ondergrondse kolentreintjes uit de bergen komen. In Villablino doe ik in een buurtwinkeltje wat boodschappen. De winkelierster is erg behulpzaam en vraagt aan mij wat ik wil hebben. Ze heeft al snel in de gaten dat ik een buitenlander ben en schreef op een papiertje hoeveel ik moet betalen. Maar omdat ik al even in Spanje ben, begrijp ik haar zo ook wel. Even buiten het stadje eet ik mijn boterhammen op en geniet van de omgeving. Veel bossen afgewisseld met weilanden. Maar ook steile berghellingen waar als je wat hoger komt, heide groeit. Dan gaat de weg weer langzaam maar zeker naar de hoogvlakte, naar Piedrafita de Babia. De weg is ook hier weer uitgehakt uit de rotsen en ik zie de steenkolenaders links en rechts zwart afsteken tussen het gesteente. Op de hoogvlakte blijft de weg op zo'n 1000 meter hoogte. Links en rechts zie ik water, weilanden en heel erg veel ooievaars. Ze lopen in grote getale in de weilanden. Deze weg fietst weer erg lekker en kan er een best gangetje in zetten. Als ik om twee uur even in een bushokje tegen de zon schuil, zie ik dat er donkere onweerswolken zich aan het samen pakken zijn. Ik hoor ook zo af en toe de donder rommelen. In Sena de Luna is een campinkje waar ik mijn tentje maar weer eens opzet. Het is een grasveldje met bomen. De kam-

peerplekken zijn afgezet met een touw. Ik de schaduw van de bomen rust ik uit. Aan de beheerder van de camping vraag ik of er een winkeltje in het dorpje is. Nee, maar wel een restaurant. Dat is tenminste nog iets. Dan begint het te onweren. Het is droog onweer, dus er komt geen druppel water uit de hemel, maar het rommelt wel flink en in de buurt van mijn tent hoor ik een droge tik, dus de bliksem zal wel in de buurt zijn ingeslagen. Na een tijdje drijft het onweer weg zonder schade te hebben aangericht. Om een uur of vijf ga ik met de fiets naar het dorpje, er blijkt inderdaad geen winkeltje te zijn. Als ik naar het dichtstbijzijnde winkeltje vraag moet ik wel tien kilometer terug fietsen en dat is voor iedere fietser een onmogelijke opgave, dus ga ik om negen uur maar naar het restaurant om daar wat te gaan eten. Als ik daar aankom, blijkt een grote groep met kinderen er aan het eten te zijn. Het is een groep die even buiten het dorp aan het kamperen zijn. In Spanje gaan veel kinderen groepsgewijs op vakantie en zijn dan een hele week van huis weg. Het is een oorverdovend lawaai en ik zoek in een plekje op het terras. Als ik wat bestel, blijkt dat niet meer in voorraad te zijn, hoewel ik heb het idee dat ze het voor mij niet klaar willen maken. Ik kies dan na veel vijven en zessen iets uit wat wel hebben. Twee tafeltjes verder zitten twee vrouwen met een kind die Nederlands spreken. Ze bestellen ook iets te eten, maar ik heb geen zin in een praatje.

Donderdag

Vanmorgen wees de thermometer 10 graden aan, dus trek in sinds weken mijn fleece maar weer eens aan. De weg blijft op dezelfde hoogte wat golven. Om negen uur kijk ik uit over een stuwmeer. Aan de overkant zie ik een kerktoren boven het water uitsteken. Het bijbehorende dorpje is geheel onder het water verdwenen. Het waterpeil in het stuwmeer is niet er hoog. Het is in Spanje al jarenlang erg droog geweest. Aan het stuwmeer liggen erg veel plekje waar je wild kunt kamperen en dat wordt ook veel gedaan. Spanje is kennelijk ook op vakantie. Dan gaat de weg weer wat omhoog naar een listig gebouwde stuwdam. Listig, omdat hij ingeklemd ligt op een plek waar het Lunadal op zijn smalst is. Als ik boven op de stuwdam sta, zie ik het dorpje Barrios de Luna aan de voet van de dam liggen. In La Magdalena koop ik wat brood, melk en koekjes. Dan, voor het eerst op mijn lange tocht beginnen mijn knieën te blubberen. Ik heb dat nog nooit meegemaakt, ook niet op mijn andere tochten. Ik ga aan de kant van de weg koffie maken en eet wat brood. Na een tijdje zakt dat gevoel af en ga ik weer verder. De wegen zijn verlaten en heel af en toe komt mij een auto achterop. Na La Robla vind ik langs de weg een groen plekje en hoor terwijl ik zit te eten een trein voorbij gaan. Als ik op de kaart kijk, blijkt het een smalpoorbaan te zijn die vroeger van Léon naar Santander ging. Delen van de spoorbaan worden voor het kolenvervoer gebruikt, maar er zijn ook nog stukken in gebruik voor het personenvervoer. De weg kronkelt af en toe langs de spoorbaan en al ik bij een stationnetje even op het bord sta te kijken naar de dienstregeling, blijkt het dat er twee keer per dag een trein langs komt. Dus als ik niet meer met de fiets verder kan, dan kan ik altijd nog een stukje met de trein verder. Dat geeft mij een goed gevoel. In La Vecilla rust ik op het stationnetje even uit. De volgende trein zal om negentien over drie vertrekken naar Cistierna. Na enig gereken kom ik er achter dat een enkeltje Cistierna zo'n Pst 3000 zal

gaan kosten. In het restaurantje bij het stationnetje vraag ik waar de camping is. Die blijkt vlakbij te zijn en ik besluit toch maar niet met de trein verder te gaan, maar de camping te gaan op zoeken. Al enige dagen blijkt het dat ik geen geld meer uit de muur kan halen, omdat, wat later zal blijken, het saldo op mijn bankrekening niet meer voldoende is. Op de camping stal ik mijn tent uit onder een grote boom die erg veel schaduw geeft. Na een half uurtje gaat het rommelen en het gaat echt regenen, van die grote dikke druppels. Ik heb uitzicht over de spoorbaan en het blijkt dat de treinen echt volgens dienstregeling rijden. Ik doe wat boodschappen en na het eten zie ik dat een schaapherder met z'n kudde naar een grote stal in de buurt van de camping gaat. Het is een geblaas van jewelste en het spaarzame verkeer wordt opgehouden. De schaapherder blijft echter rustig met iemand staan kletsen en pas op het moment dat een deel van de kudde de spoorbaan dreigt te versperren komt hij in actie. Niet alleen schaapherders zijn druk in de weer, maar ook boeren die met een paar koeien op weg zijn naar een ander weilandje in de buurt. De boeren zijn trouwens druk in de weer om het hooi binnen te halen. Als dat hooi van het land is laten ze de weilanden weer onder water lopen met water uit één van de vele beekjes in de buurt. Het hakken en schoppen maken ze watergangetjes naar de weilanden. Op zo'n half ondergelopen weiland zie je dan ook onmiddellijk allerlei vogels verschijnen, vooral veel ooievaars.

Vrijdag

Vandaag maar weer eens proberen om geld uit "de muur" te halen. In Boñar zie ik een bank waar ik naar binnen ga. De automaat blijkt kapot te zijn, dus probeer ik tegen beter weten een eurocheque in te wisselen. Dat gaat dus niet, net zoals in Frankrijk. Ook hier krijg ik het verhaal te horen dat de cheques niet gedekt zijn. Om tien uur zet ik koffie, stijg nog wat naar Puerto Sotilos op 1221 meter. Dan gaat het lekker naar beneden en kom in Cistierna. Ook daar kan ik geen geld uit "de muur" halen. Zittend op een bankje denk ik even na wat mij nu te doen staat, ik heb nog wel wat geld, maar dat kan niet erg lang meer duren. Ik bel de bank in Zutphen en op en hoor dat ik in het "rood" sta. Dan kan je ook in Spanje dus geen geld uit de muur "trekken". Ik bel het thuisfront op en kan van iemand f 1000,- lenen. Later blijkt dat de bank mij extra krediet heeft gegeven, maar men heeft mij dat niet verteld, dus.... Ik doe nog wat boodschappen, ga naar de camping en zet mijn tentje op. Daar probeer ik mijn verwarde gedachten op een rij te krijgen. Ik besluit om niet verder te gaan. 's Avonds bel ik het thuisfront op met die mededeling. Aan Hans Vlot zal gevraagd worden of hij busvervoer zou kunnen regelen.

Zaterdag

De volgende morgen zit ik alweer om acht uur op de fiets. Het zal wel weer heet worden, dus alles wat je voor twaalf uur hebt afgelegd is mooi meegenomen. Als ik om tien uur even wat koffie zit te maken, kijk ik eens langs mijn fiets. Ik zie dat de voorremkabel er wel wat rafelig bij hangt. Bij een nadere inspectie blijkt dat te kloppen. Ik besluit in het eerste de beste dorpje naar een fietsenmaker te gaan. Guardo is die plaats. Ik kan weer geld opnemen en aan een

Abel Miguel Millán
TAXI

Cooperativa San Pedro, 3-2.º dcha.
Teléfono 12 24 99
Móvil 908 48 68 95

34800 AGUILAR DE CAMPOO (Palencia)

verkeersagent vraag of er in het dorpje ook een fietsenmaker is. Ja die is er en hij wil mij er wel naar toe brengen. Hij rijdt mij in zijn auto voor, door de Guardia Civil gebracht naar de fietsenmaker. Ik vind het nogal komisch. De fietsen maker gaat onmiddellijk aan het werk om de kabel te vervangen. Het karretje aan de fiets krijgt weer veel belangstelling. De bekende vragen worden aan mij weer gesteld. Omdat het al bijna twaalf uur is doe ik mijn boodschappen en ga aan de rivier in de schaduw van wat bomen mijn boterhammen maar weer eens op eten. Ik besloot om langs de stuwweren van de Rio Carrión te gaan fietsen. Volgens het boekje zou dit een prachtige route zijn. Eerst maar weer eens stijgen naar de stuwdam en dan langs een prachtig stuwmeer. Onderweg zie ik een heleboel plekken waar uitstekend te kamperen zou zijn. Veel Spanjaarden hebben op die plaatsen ook hun tenten neergezet en genieten van het uitzicht over het meer. Ik wil echter verder naar een wat grotere plat, daar kan ik in ieder geval bellen met het thuisfront. Na Triollo stijgt de weg naar 1410 meter. Op de pashoogte rust ik even uit en krijgt gezelschap van enkele kinderen die ook op de fiets zijn. We hebben daar heel gezellig zitten kletsen over sport, voetballen en nog veel meer dingen. De Hollandse voetballers blijken ook in Spanje een begrip te zijn. De manier waarop ze de Hollandse namen uitspreken doen mij wel lachen. Maar ze zijn heel leergierig en willen de goede uitspraak weten. Dan gaat de weg weer naar beneden. Ik kom door prachtige dorpjes die weer tegen de berghelling lijken aangeplakt. Vele vele kilometers daal ik af, maar voor Cervera de Pisuerga ligt nog een geniepig hellinkje op mij te wachten. Ik zet mijn tentje neer op de camping en ga in het restaurantje 's avonds wat eten. De campingbeheerder blijkt een gezellige baas te zijn en terwijl ik zit te eten raak ik in gesprek met verschillende Spanjaarden die willen weten waar ik mee bezig ben. Mijn verhaal wekt enige verbazing, maar ook dwingt ook enige eerbied en dat is aan hun gezichten te zien.

Zondag

Vandaag dus helemaal niets gedaan. Wat gewassen en onder de douche geweest. Daarna ga ik het dorpje in en daar blijkt dat de winkels gewoon open zijn. Ik doe dus wat boodschappen en neem wat dia's van verschillende oude huizen. Veel huizen die langs de straat liggen hebben arcaden. Je kan daar heerlijk wandelen zonder in de zon te hoeven te zijn.

Elfde week van 22 juli tot 23 juli

Maandag

Ik zit om kwart voor tien op de fiets. Eerst naar Salinas de Pisuerga. Op een bord bij de rivier zie ik dat hier in de buurt ook een Refugio moet zijn. ik ga de brug over en wordt achterop gereden door twee fietsers. Ze hebben niets in de gaten. De route voert door enkele vervallen dorpen. Barrio Sta. Maria kan men wel "ooievaarsdorp" noemen, want tientallen nesten steken op palen boven de daken van de huizen uit. Af en toe zie ik kerken helemaal alleen boven op een heuvel liggen, een Erimeta. Dan gaat de weg langs een uitgestrekt stuwmeer.

lets voor Aguilar de Campo zie ik rechts van de weg een camping. Ik zet mijn tentje er op, ga onder de douche want het is weer heet. Na niet al te lange tijd zie ik de twee fietsers die ik al eerder die dag heb gezien de camping op komen. Het blijken Nederlanders te zijn, die ook al een hele lange tijd onderweg zijn. In Santiago zijn ze niet geweest. Die avond ga ik naar het stadje en hoor dat er een plaatsje voor mij is gereserveerd in de fietsbus van de OAD. De bus vertrekt morgen om 19.00 uur uit Santander richting Breda. Omdat ik geen zin heb om de afstand naar Santander te gaan fietsen, nog zo'n 105 kilometer, ga ik op zoek naar een taxi. Met de chauffeur kom ik overeen dat hij mij de volgende dag om 14.00 uur op de camping zal komen ophalen. De reis naar Santander zal mij zo'n f158,= gaan kosten. Deze manier van terug reizen had ik willen voorkomen, maar een mens komt zichzelf tegen en daar moet je niet tegen gaan vechten, dus.....

Dinsdag

Vandaag zal het dus de dag zijn dat ik in Santander op de fietsbus van de OAD naar Nederland zal stappen. Ik heb wat onrustig geslapen en toen ik zo'n beetje aan het inpakken was, kwam een Spaans jongetje nog wat met mij kletsen. Ik had gisteren op de camping twee stickers gekregen en die ga ik weer op mijn beurt aan hem. Hij was er heel verguld mee. Om twaalf uur zat ik op het terrasje van de camping en bestelde ik wat te eten. Ik kreeg weer van die vette Spaanse frites. om even over twee kwam de taxi en we hebben mijn hele hebben en houden in de auto gelegd. Het voorwiel van de fiets moest er uit en de kar werd onder de fiets gelegd. Dat werkje leverde natuurlijk zwarte handen op, maar de chauffeur, Antonio had een emmer met water en wat oude lappen meegenomen. Zo konden we onze handen weer schoon krijgen. Antonio praatte honderduit en hij vroeg op een gegeven moment of ik het dorpje Cervatos even wilde zien. Er zou daar een mooie kerk staan. Ik had daar wel oren naar en hup daar gingen we linksaf het dorpje in. Het was inderdaad een mooie kerk en voor de huisjes die in de buurt van het kerkje lagen waren veel bloembakken met geraniums te zien. ik maakte verschillende dia's, ook van Antonio. De weg naar Santander ligt heel mooi, het groene landschap doet mij weer denken aan Zwitserland. De weg, de spoorweg en de rivier wringen zich door een nauwe kloof al hoger en hoger. Het is maar goed dat ik dit traject met de taxi doe, want de weg is druk bereden, vooral door vrachtwagens. Dan komt Santander in zicht. De opstapplaats van de bus ligt bij het stadion en Antonio weet precies waar dat ligt. Onderweg zie in verschillende Nederlandse fietsers ook op weg naar de bus. We laden de hele handel weer uit, ik betaal en we nemen als vrienden afscheid. We zwaaien zelfs naar elkaar. Ik fiets naar het strand en daar zie ik Pim, ook een fietser uit Nederland. Hij heeft zich staan douchen op het strand en we maken een beginnetje met het vertellen van onze verhalen aan elkaar. Daarna gaan we bij Sole Mio een pizza eten en wachten op de bus. Er komen steeds meer Nederlanders aan en op een gegeven moment zit het terras bijna helemaal vol met Nederlanders. Ik merk aan mezelf dat ik het fijn vind om weer eens Nederlands te kunnen praten. om zeven uur gaan we met z'n allen op weg naar de bus. We staan daar al kletsend met elkaar tot half acht op de chauffeurs van de bus te wachten. Als er eindelijk zijn kan het inladen beginnen.

Ik hoef de tas niet uit de kas te halen, hij kan zo onderin de bus. In de bus heb ik plaats Lo. 5, linksonder 5. Een riante plek, want niemand zit naast mij en als we gaan slapen in de bus heb ik dan ook een bed voor mij alleen. Ik slaap die nacht wel redelijk en als ik om zeven uur wakker wordt zijn we 70 kilometer voor Parijs. We stoppen om acht uur, eten ons brood op en gaan weer verder. Bij Antwerpen begint het te gieten en om twee uur in Breda aan. Ik heb dan precies 24 uur over de reis gedaan. In Breda staan kennissen uit Zutphen met hun busje en brengen mij naar huis. Als ik weer thuis ben staat de kilometerteller van de fiets op 4047.7, werkelijk het was een aardig ritje.

Zutphen, 15 maart 1997.

